T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ŞÂKİR'İN AŞKIYYE'SİNİN EDİSYON KRİTİĞİ VE İNCELEMESİ

Yasemin KANAT

İstanbul, 2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

ŞÂKİR'İN AŞKIYYE'SİNİN EDİSYON KRİTİĞİ VE İNCELEMESİ

Hazırlayan
Yasemin KANAT

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Nihat ÖZTOPRAK

İstanbul, 2006

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

5316 af kanunu ile öğrenimine devam eden Yüksek Lisans öğrencisi Yasemin Kanat'ın "Şakir'in Aşkiyyesinin Edisyon Kritiği ve İncelemesi" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Doç.Dr. Nihat Öztoprak Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Orhan Bilgin Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Doç.Dr. Sebahat Deniz Marmara	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ..12.../..07.../ 2006 tarih ve ..116..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Mücteba İLGÜREL
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER I

ÖZET III

ABSTRACT IV

KISALTMALAR V

ÖNSÖZ 1

1. ŞAKİR 2

1.1.Şakir Ahmet Paşa 2
1.2.Şakir Mehmed Efendi 2
1.3.Şakir Mehmed Efendi 2
1.4.Şakir Efendi 2

2. AŞKIYYE 4

2.1.Şekil Özellikleri 4
2.1.1. Nazım Şekilleri ve Türleri 4
2.1.2. Vezin 4
2.1.3. Kafiye 5

2.2.Muhteva Özellikleri 7
2.2.1. Hikayenin Geniş Özeti 7
2.2.2. Şahıslar Kadrosu 21
2.2.3. Tasavvuf 31
2.2.4. Atasözleri ve Deyimler 31

3. METNİN HAZIRLANIŞIYLA ALAKALI HUSUSLAR 34

3.1.Nüsha Tavsifi 34
4. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN USULLER 35

4.1.Transkripsiyon Sistemi ve Bazı Teknik Özellikler 35
5. AŞKIYYE METNİ VE NESRE ÇEVİRİSİ 37

6. SONUÇ 145

7. KAYNAKÇA 146

8. ÖZGEÇMİŞ 147

ÖZET

Gönül bir gece yokluk çölünde gülü hatırlayarak düşüncelere dalar. O an aklına ilk macerası gelir. Onun yaşadığı bu maceraya en sonunda "aşk" ismi verilmiştir.

Aşk ezelde Cemal'e tutulmuştur. Dünyaya gelmesiyle bütün akrabaları sevinir. Fakat o Cemal'i hatırladıkça ıztırap duyar. Her yerde onu arar. Önce annesinin memesini sonra sokağı daha sonra da okulda gördüğü güzelleri Cemal zannederek arada bir mutlu olur. Akıl sahibi bir hocanın sayesinde bunların Cemal olmadığını anlayarak onu bulmak üzere çöle düşer. Gittiği o sonsuz genişlikte eşi benzeri olmayan bir bağ görür. Oradaki eğlence meclisini güzelliğine dayanamayarak oraya varmak için yola koyulur. Onu uzaktan fark eden güzeller gelmesi için ona bir haberci yollarlar. Haberci meclisin güzelliğini anlatırken "Cemal" kelimesini kullanır. Aşk Cemal ismini duyunca heyecanla yola koyulur fakat, bağın kapısındaki kuyuya düşer. Aklı başından gider. Aşk meclise gitmeyince Güzeller onun kuyuya düştüğünü anlarlar. Munis onu kurtarmaya gider. Aşk kendini kurtaranın kim olduğunu sorunca Mûnis, kendisine yardım için geldiğini söyler. Mûnis ile dost olup bağa giderler. Mûnis güzellerin onları ayırmak isteyeceği konusunda Aşk'ı uyarır. Gerçekten ikisini ayırmak için Güzeller etmediklerini bırakmazlar. Sonunda Aşk ben bütün bunları bir "ah" ile yakar kül ederim diyerek bütün köşkü ahı ile kül eder. Mûnis buna çok sevinir. Munis ile Aşk birlikte mutlu olurlar fakat Aşk’a bu yetmez yeniden gama düşer. Mûnis bu duruma üzülür ve sebebini sorar. Aşk buna çok üzülür ve elinde olmadan bir ah çeker. Mûnis ile birlikte her şey kül olur. Aşk gözlerini açtığında gördüğü bu duruma üzülerek aklını yitirir. Birden bir ışık görür. Oraya vardığında o ışığın dostu Cemal'i olduğunu anlar.

Aşk Cemal’e kavuşarak bütün sıkıntılardan kurtulur.

ABSTRACT

Heart one night remembers the rose and muses in deep thoughts. At this time it remembers its first adventure. At last this adventure she has been called as “Aşk (Love)”.

Aşk (Love) has taken on Cemal (Beauty). When it comes to the earth all of its relatives became very happy and pleased. But whenever it remembers Cemal (Beauty) it suffers and feels pain. Try to find Cemal (Beauty) everywhere. First of all it supposes Cemal as it is breast of its mother, later as street and afterwards supposes that beauties at school were Cemal. But at last thanks to a wise teacher it finds out that none of them is Cemal. Then Aşk (Love) goes to deserts in order to find Cemal. During this adventure Aşk sees an unique vineyard and due to overexcitement about amusements of meeting there, tries to reach this vineyard. Beauties who saw Aşk from long distance send a Messenger to Aşk. When that Messenger explains beauty of that assembly uses the word of “Cemal”. “Aşk” when heards the name of “Cemal”, got excited very much and hurries up but unfortunately fell in a well at the door of that vineyard. Aşk loses it’s head. When Aşk does not reach that meeting Beauties comprehend that it has fallen into that well. Munis (Friendly) goes in order to rescue Aşk. When Aşk asks whether who has rescued itself, Munis says that it comes in order to help him. They become friends together with Munis and go to that vineyard. Munis warns Aşk that Beauties will try to split them from each others. Actually beauties do as much as they can in order to split them from each others. At last Aşk says that “I will burn them down and make them ash with my Alas” and Aşk burns that summerhouse down with its Alas. Munis becomes very happy and pleased upon this event. Munis and Aşk become very happy together but this does not enough for Aşk and it becomes sorrowful again. Munis feels very sorry and asks Aşk about reason of this sorrow. Aşk sorrows very much and says Alas. Suddenly as a result of this Alas, everything together with Munish have been burnt down. When Aşk opens its eyes sees that situation and goes mad. Suddenly sees a light and tries to find it. When Aşk finds that light it understands that it is Cemal as its friend.

Finally Aşk comes together with Cemal and has been rescued from all of discomforts.

KISALTMALAR

Böl. : Bölümü

nr. : Numarası

Ktp. : Kütüphanesi

ÖNSÖZ

Klasik Türk Edebiyatı çok değişik konularda pek çok eser ihtiva etmesi bakımından zengin bir hazine gibidir. Bunun önemli bir kısmını henüz ele alınmamış incelenmemiş birçok eser bulunan mesnevi sahası meydana getirir. Bu eserler bu sahaya gönül vermiş araştırıcılar sayesinde birer birer gün ışığına çıkarılmaktadır. Kültürümüzün zenginliğinin birer delili olan bu tür metinlerin incelenmesi kültür tarihimiz bakımından oldukça faydalıdır. Bu sebeple bu sahada çalışan ilim adamlarının en önemli vazifelerinden biri bu tür eserleri gün ışığına çıkarmak olmalıdır. Bu düşünce ile biz de bulduğumuz pek çok "Aşkname" arasından "Aşkıyye" adlı mesnevi üzerinde çalışmaya karar verdik.

Bunlardan Süleymaniye nüshası tam bir nüsha olup, Millet Kütüphanesi nüshası eksiktir. Bu yüzden metin tam nüsha ile kuruldu. Problemli yerlerin çözümünde eksik nüshadan istifade edildi.

Bu çalışmada öncelikle metin okundu ve transkribeli bir şekilde kaydedildi. Bu metinle birlikte çevirisi de yapıldı. Daha sonra metnin üzerinde şekil özellikleri ve muhteva özellikleri ayrı ayrı incelendi. Şekil özelliklerinde eserin nazım sekli hakkında da bilgi verildikten sonra vezin ve kafiye durumu ele alındı. Muhteva özelliklerinde ise eserin tasavvufi yapısı, ihtiva ettiği atasözleri ve deyimler hakkında bilgi verildi. Bu çalışmalardan sonra elde edilen sonuçlar sonuç başlığı adı altında verildi. Tezin sonuna kaynakça ilave edilerek tamamlandı.

Her ne kadar yaptığımız çalışma ile incelemesi yapılan bu Aşkname'nin şairi Şakir'i tespit edemediysek de toplam Şakir mahlaslı şair tespit ettik. Muhtemelen bunlardan biri bu eseri yazmış olabilir. Ancak hangsi olduğu bilinmediği için biz hepsinin hayatını kısaca verdik.

Yardımlarından dolayı hocalarım Doç. Dr. Nihat ÖZTOPRAK ile Doç. Dr. Sabahat DENİZ'e teşekkür ederim.

1. ŞAKİR

1.1. Şakir Ahmet Paşa “Trabzoni”1234=1818

Şiirlerinden anlaşıldığına göre faziletli bir zat olup Trabzonlu’dur. İlmiye yolundan ayrılıp mülkiye mesleğine geçmiş vezirlik rütbesini elde ederek Mora valiliğinde bulunmuş ve 1234 tarihinde yerleşmiş bulunduğu Gelibolu’da vefat ederek İstanbul’da Eyüp Sultan’da defn olunmuştur. “ Esma-i Hüsna” ve Kur’an sureleri ile peygamberimizin (S.A.V) nesebini manzum olarak beyan ettiği eseri Takvimhane-i Amire’de basılmıştır. Bir de “Add-i Ayi’l-Kur’an” isminde Kur’an-ı Kerim’in ayetlerinin sayısı hakkında basılmamış bir manzumesi vardır. Şiirleri arifane ve hakimanedir. Mahdumu müderris Mehmet Atıf Bey olup, onun mahdumu da Sermet Paşa’dır(Sicil-i Osmani, Osmanlı Müellifleri).

1.2. Şakir Mehmed Efendi

Şehzade İmamı Salih efendi’nin mahdumudur. Divan-ı Humayunda rüus kesedarı olup 1240 Şevvalinin yirminci günü (M.7 Haziran 1825)irtihal eyledi. Eyüp’ de meftundur.

Mahdumu Nebil Paşa’dır. Şair ve münşi idi. Karaca Ahmet’te medfundur (Sicil-i Osmani).

1.3. Şakir Mehmed Efendi

Bilgilidir. Hazine kethüdası Salih Efendi dairesinde büyüyüp musiki ve fününa aşina oldu.1235(M. 1820)’de müezzin başı olup 1241 ramazanında (M.1826) vefat eyledi (Sicil-i Osmani).

1.4.Şakir Efendi

Enderun-ı Humayunludur. Tahsil-i ilim ve maarifle, sonra katar-ı rical-i saraya dahil oldu. Tülbent ağası, M.Ekim 1812’de rikapdar olup, M.Nisan 1813’te mütekaid oldu. Sonra turuk-ı aliyeden müstahlef olup M.1828’de ordu-yı hümayunda liva-i

saadet şeyhi oldu. M.Temmuz 1836'da irtihal etmiştir. Fazıl ve şairdir. Mesnevi-i Şerif'i ve baharistan'ı nesren şerh eylemiştir (Sicil-i Osmani).

2. AŞKIYYE

2.1.Şekil Özellikleri

2.1. 1. Nazım Şekilleri ve Türleri

Aşkıyye, mesnevî nazım ekli ile yazılmıştır. Klasik mesnevî tertibine uygundur. Mesnevide tevhit, na't, dua bölümlerinden sonra hikâyeye geçilmiştir.

Aşkıyye, mesnevî nazım şekliyle yazılmış olmakla beraber başka nazım şekilleri de ihtiva eder. Bunlar iki beyitlik üç kıt'a (42-43 ve 48-49, 76-77 beyitler arasında), sekiz beyitlik iki şarkı (61 - 62. ve 156 - 157. beyitler arasında), bir muhammes (193-194. beyitler arasında), 6 beyitlik bir müseddes (326 - 327. beyitler arasında).

2.1.2. Vezin

Aşkıyye aruzun hezec bahrinin mefʿûlü / mefâʿilün / faʿûlün kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Bu temel kalıbın yanında metinde mevcut olan diğer nazım şekillerinden 42. beyit ile 43. beyit arasındaki iki beyitlik kıt'a mefâîlün / mefâîlûn / mefûîlün / mefûîlün kalıbıyla, 48. beyit ile 49. beyit arasında yazılı olan kıt'a, fâʿilâtûn / fâʿilâtün / fâʿilâtün fâʿilün kalıbıyla Ninni.

75. beyit ile 76. beyit arasındaki kıt'a mefʿûlü, mefâʿîlü, mefâʿîlü / fâʿiln kalıbıyla, 156. beyit ile 157. beyit arasındaki şarkı fâʿilâtün / fâʿilâtün / fâʿilâtün / fâʿilün kalıbıyla, 193. beyit ile 194. beyit arasındaki muhammes mefâʿilün / mefâʿilün / mefâʿilün / mefâʿilün kalıbıyla, 326. beyit ile 327. beyit arasındaki müseddes fe'ilâtün / feʿilâtün / feʿilâtün / feʿilün kalıbıyla 346. beyit ile 347. beyit arasındaki beyit mefʿûlü / mefâʿilün / faʿülün kalıbıyla, 434. beyit ile 435. beyit arasındaki beyit mefʿûlü / mefâʿîlün / fâʿûlün 475. beyit ile 476. beyit arasındaki beyit mefʿûlü / mefâʿilün / faʿûlün 502. beyit ile 503. beyit arasındaki beyit mefʿûlü / mefâʿilün, faʿûlün kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Hemen hemen her divan şairinin şiirinde az veya çok görülen teknik kusurlar Aşkıyye'de de mevcuttur. Zihaf, imale, elif-nun harfler ile biten hecelerde imale-i memdud, gibi aruz kusurları Şakir'in şiilerinde de vardır.

Arapça veya Farça'da uzun okunması gereken bir hecenin kısa okunması neticesinde meydana gelen zihaf kusuru 49 yerde yapılmıştır:

İmale kusuru 548 defa yapılmış olup oldukça fazladır. Şairin bu hususa dikkat etmediği söylenebilir: i*le* (B.5), düş*di* (B.196), *i*deyim (B.406)gibi kelimelerde italik dizilen heceler kısa oldukları halde uzun hece karşılığında yazılmıştır.

Sessiz bir harfle biten bir kelimeden sonra sesli bir harfle başlayan bir söz gelirse sonraki sessiz, ikinci kelimenin seslisine bağlanarak birlikte okunur. Aruzda bu olaya usul (ulama) denir. Ulama, aruzda çok kullanılmış ve ahenk sağlamak bakımından da gerekli görülmüştür. Şâkir 245 yerde ulama yapmıştır: olup ol (B.484) gam ile (B.513) beg idi (B.116).

Arapça ve Farsça kelimelerde bir uzun heceyi, ya da sonu iki sessiz harfle veya "hemze" ile biten bir heceyi bir uzun diğeri kısa olmak üzere iki hece olarak okumaya imale-i memdud denir. Şâkir 113 yerde medd yapmıştır: dest (B.95), terk (B.402), reşk (B.349).

Divan şairleri tarafından "elif-nun" harfleri ile biten heceleri med yaparak bir buçuk hece değerinde kullanmak kusur sayılırdı. Şâkir de Aşkıyyenin dokuz yerinde elif-nun ile biten kelimeleri bir bucuk hece değirende kullanmıştır: hemās (b.395) cāndan (muhammes) cihān (B.179).

2.1.3. Kafiye

Mesnevî nazım şekliyle yazılan Aşkıyye'de en önemli ahenk unsurları vezin ve kafiyedir. Onda daha çok Arapça kelimeler kafiyendirilmiştir. Türkçe ve Farsça kelimeler arasında kafiye çok azdır. Arapça - Türkçe, Arapça - Farsça, Türkçe Farça gibi farklı dillerden seçilmiş kelimeler arasında kafiye yok denecek kadar azdır. Bunlara birkaç örnek:

Arapça - Türkçe : teġafül - gül (B.66),
yer yok - hazer yok (B.120)

Arapça - Farsça : Semāya - şe - māya (B.112)
ḥayrān - cān (B.162)

Türkçe - Farsça : boş - tirāş (B.93)
ḥiş - dişi (B.39).

Birbiriyle kafiyeli kelimelerin aynı dilden olmasının yanında ayrı fonksiyona sahip olmaları da dikkat edilen bir özelliktir.

İsim isimle, fiil fiille, zarf zarfla vb. kelimeler kafiyeli olarak kullanılırdı. Şakir de bu hususta dikkatli davranmıştır.

Cemāl - vişāl (B.94), dāg - bāg (B.101)

Şâkir, kafiye çeşidi olarak tam kafiyeyi tercih etmiştir. Yarım kafiyeler azdır.

2.2. Muhteva Özellikleri

2.2.1. Hikâyenin Geniş Özeti

Bir gece gönül yokluk çölünde gülün matemi(sevgilinin yası) ile düşüncelere dalmıştı.

O an içi yandı ve ilk macerasını (bezm-i ezel) hatırladı. O esnada başına bir hal geldi. O duruma kimi muhabbet kimi sevgi dedi. Bazıları ise bu durumun geçici bir istek olduğunu ve her insanın bu derde tutulduğunu söylediler. En sonunda ona “aşk” adı verildi.

Aşk’ın gözü Hakk’ın cemaline kapılıp daha ezelden o ay yüzlü güzele hale gibi bağlanmıştı. Ona da isim olarak Cemal dendi. O hayal edilemeyecek kadar güzel bir nurdu. Aşıkların gölüne ateş düşürerek onların aklını başından alan oydu. Aşk’ın konak yeri bu yokluk alemi olduğu için o “eyvah” diyerek bu fezaya düştü. Akrabaları, soyu sopu buna sevinerek erkek mi dişi mi olduğunu (tartışlılar). O ise sevgilisinin güzelliğini anarak feryât ile inliyordu Iztırap kundağına sarılınca hareket etmeye gücü kuvveti kalmadı. Etrafındakiler ise gülücükler saçıyor annesi ise ona güzel sözler söylüyordu.

Aşk annesinin sözlerini anlamadı ve yine eşsiz güzelliği (Cemal) hatırladı. Aşk Cemal’i arzulamakta ve sevgilisini aramaktaydı. Her nerede Cemal'in gölgesini görse haram helal olup olmadığına bakmadan, bazen o gölgeye kavuşmak uğraşır, bazen de bakmakla yetinirdi. Önce annesinin memesini en mükemmel Cemal zannederek coşup feryat etti. Annesi o ay gibi güzeli kucağına alarak ona memesini verdi. Aşk yanında sevgilinin yattığını görünce dünyada en sevilen şeyin bu olduğunu düşündü. Hiç tereddüt etmeden öptü ve bununla ruhuna(bir) ferahlık geldi. Bir öpücüğe razı olmayıp ona hırs ve arzuyla sarıldı. Bunun bezm-i ezelden başlayan bir tanışıklık olduğunu düşündü ve bir sıcaklık hissetti. Onun aradığı sevgilisi eşi benzeri olmayan Cemal olduğunu zannetti.

O merhametsiz güzel(anne) bebeğin ağzına bal çalarak onu aldattı. Aşk korkudan sesini kesti ve eski isteklerini unuttu. Gaflet uykusuna dalıp gözünü örttü. Nazlı

dadısı onu beşiğe koyarak ona şarkı söyledi. Aşk uyku arasında Cemal adını duyunca neyi aradığını hatırlayarak gözünü açtı. Yine ah edip inlemeye başladı. Dadısı onu bazen süt ile avutuyor bazen de sallayarak şaşırtıyordu. Bazen de onu güldürüyor, boncuklarla avutuyor artık gül diyordu.

Uzun bir zaman böyle geçtikten sonra Aşk akı karadan seçmeye başladı. Sevgilisinin meme olmadığını anlayarak bağ bahçe hevesine düştü. O şuh artık okula gittiğinden, herkes ondan bir şey talep etmeye başladı. Ne zaman bir güzel görse o an kalbi ona meylediyordu. O sırada araya iblis girdi çeşitli hilelerle onu baştan çıkarmaya çalıştı. Aşk, akılsız bir güzeli Cemal zannederek ona canı gönülden kapıldı. Şeytanın da nefse yardımıyla bu istek ortaya çıktı. Sevgili ise yaratılışındaki bin bir naz ve eda ile ona yüz vermiyordu. Yabancılar sevgilinin belini sardıkça Aşkın da gamdan beli büküldü.

Akıl, olgunluk ve idrak sahibi olan o temiz yaratılışlı hoca bu hali işitince Aşk'a nasihatler eder: "Gel oğlum bu hali terk ederek Hakk'ın yoluna gir! Bu tür sevginin sonunda elbette kabahat olur. Bu şeytan işidir. İnsan buna layık değildir. O şuha bakma! Ondan bakışlarını kaçır! Boş yere vücudunu ateşe yakma! Bu hevesten vazgeçerek kurtuluşa er! Günlerini boş yere geçirme! Onun yakışıksız, çirkin hareketlerini hatırlayarak gönlünde onun düşmanlığını arttır! 'Bu Allah ulaştıran bir yol değil midir?'diye sorarsan öylesine pek az rastlanır. O aşkta bel, kaş, göz, ortada söylenmiş bir söz, dedi kodu yoktur.

> Sana sevdiğin bana kavuşmayı istiyorsan kendini mutlaka ateşe atmalısın derse,
> Allah için vücudun şöyle dursun giysilerini atmadan (ondan) soğursun."
> Hoca bu sözü tamamlayınca öğüt meclisi son buldu.

Aşk'ın o anda aklı başına geldi ve o ham kaba kişiye bakmaktan vazgeçti. Fakat yüreği yine de Cemal'e kavuşmayı istemekteydi. Bir gün bağrı yanık Aşk tıpkı Mecnûn gibi çöle doğru gitmeye niyet ederek yola düştü. O fezada öyle bir bağ vardı ki 'aşkın irade' onu o semte çekiyordu. Cennet bağı gibi olan bu bağda melekler hizmet ederdi.(Bu bağın) her bir gülü tecelli armağanı, sümbülleri ise güzel Leyla'nın saçı, şebboyları her gece ilahi feyze binlerce dileğini arz etmekteydi. Her lâlesi kalbini dağlar dün-

yayı gözü görmezdi. Semen goncası külehini eğri takmış, menekşe boynunu bükmüştü. Zerrin gönle zevk vererek âşıklara coşku kapısını açıyordu Nilüfer kaybolmaktan kurtulmuştu. Onun için can akşamını ihya ediyordu. Nergisleri tıpkı gönül alan güzeller gibiydi. Onların olduğu yerde hanımeline benzeyen çiçekler solmuştu.

Üstat bağın köşesine benzeri görülmemiş bir kasır inşa etti. Kasrın bir nakşı cihana değerdi.İnsan onun görüntüsünü hayal bile edemezdi .Her köşesinde çeşmeler vardı. Alt tarafından ise safa ırmakları akıyordu. Önündeki temiz havuz anlatılamayacak güzellikteydi.
Ejderin ağzından akan ab-ı hayvana benzeyen suyun cana binlerce derman olduğu söyleniyordu. Fıskıyeleri semaya gönül suyu ve gözyaşı atardı. Onun balıkları aya benzemekteydi.

O bağ güzellerin makamıydı. O gün bile sevgililer oradaydı. Hepsi o köşke istekle (giderek) toplanıp sohbet ederlerdi. Hepsinin ortak özelliği dönemin tanınmış kişileri olmalarıydı. Mecliste irade ortadan kalkıp sohbet başladığı zaman sözler kaş gözle olurdu. O mecliste yabancılığa yer olmadığından hiç kimse birbirinden çekinmezdi. Neyler köşede inlemeye başlayınca topluluk coşardı. Ney gönül ehlinin içini ateşle doldurur kendi gibi parça parça ederdi. Boş gönüllerin aşk ile doldurulması neyden bilinirdi. Kemanın ahı ve inlemesi ise alemin ağır başlılığını perişan ederdi.Musikar ağlamaya başladığı zaman gizli aşkı ortaya çıkardı. Çalgıcı bu mecliste söylenen sözleri işiterek adabınca şarap kadehini kaldırdı. Sakinin lal taşı gibi olan kırmızı dudağı aşk derdine şifa olurdu. Elindeki testi aşkla doldurulmuştu.

O sürahinin boyu emel bostanındaki serv-i şahiye benziyordu. O meclisin kebabı can idi. Havuzun bile kabarcıkları kandan idi. Bu aydın seçkin topluluk cihana ilim, irfân veriyordu.

Kasrın etrafında bulunan birçok av hayvanı o bağı değerli kılardı. Çil kuşları sülüne tutkun, ahuları da erkek aslana vurgun idi. Tavşan (mecliste konuşulanları) uzun kulaklarıyla işitmekte ve meclise uzaktan bakmaktaydı.

Bülbül feryat etmeyi bırakınca sadece gul gul sadası işitildi, kanarya ise gam kılıcı ile gönül kuşunu bir süreden beri yaralamaktaydı.
Aşk bu durumu seyrederek bir köşede ağlıyor, inliyordu. Aşk o meclise can atarak giderken etrafını hayret ordusu sardı. Aşk bu kadar parlak güzel yüzü görünce şaşırdı ve o an hayran oldu. Fakat asıl Cemal'in hangisi mecazın hangisi, kemalin hangisi olduğunu bilmiyordu.
Gönülden o meclise yönelerek bir anlık bakışa razı oldu. Aklı ve idrakı dağıldı. Etrafını fitne koparan bir meclis aldı. Arzularını, isteklerini ve bağı unuttu. Dünyanın nimetleri onun için değerini yitirdi. Aşk'ın yine ateşi tutuştu. Bazen ah, vah için bahaneler arar bazen de şaşkınlık içinde yola bakardı. Artık kendini tutamaz oldu. Aşk gamı onun benliğini sardı. Çaresizlikten sabrı ve kararı azaldıkça o gizli işleri ortaya çıktı. O anda saba makamından bir şarkı okuyarak gönlünü şenlendirdi.

Güze ller bu ahları, inlemeleri, gönül kapan bu sesleri işitip, bu ahların aşka delil olduğuna kanaat getirdiler. Bu dayanılmaz acılar çeken kişinin ne tür bir tutkun olduğunu , kimin esiri olduğunu merak ettiler. Aklını kaybedip cününa gelen Aşk bu bağa geldiğinde acaba ne şekilde idi. Bu can acaba şaşırmış bir şekilde sevgili mi arıyor; yoksa sevgilisini mi kaybetmişti. Güzeller onu bu can bağına davet ederek gönül yarasına merhem sürelim dediler ve etrafa göz atınca onu güçsüz bir halde inlerken gördüler.

Aşk bir köşede ah edip inliyordu. Ne halde olduğu belli değildi. Haberci saba gibi oraya giderek Aşk hazretlerine saygı gösterdi. Haberci onun bulunduğu yere vardığında bu ahlarının sebebini sordu.
Ona ; “Güzellerler bu bağda senin yolunu gözlüyor, orayı şereflendirmeni canı gönülden istiyor, senin hakkında verilen emri dinle! Senin huzuruna geldim hazır ol, korkma! Bunda kesinlikle bir zarar yok en fazla canını vererek kurtulursun. O topluluğa gitmemek için inat edersen senin için hiç iyi olmaz, o mahalde sıkıntıların geçmez, kızgın ve kesici bakışları üzerine çekersin o inleyen vücudun yüz parça olur, sonsuza dek rahatın kalmaz ümitsizliğe düşersin, gel güzeller daha fazla kızmadan gidelim, doğru olan budur. O eğlenceli mecliste dans edenler candır, bunlar gönül ülkesinin padişahıdır ,orada şühedanın kanı gönül arayan nehir gibidir. Bundan dolayı her zaman oranın toprağı gül yanaklıdır. O bezme gözyaşı halis, duru bir içki, ciğer ise bulunmaz bir kebap oldu. Üs-

tün güzellikteki dilberlerin her biri güzellik ülkesine baş oldu. O güzellerin aşıklara rağbetleri vardır ve onların benzerleri cihana gelmemiştir. Onların yanakları aydan daha parlak ve yüzündeki olgunluk güneşten daha güzeldir. Bunlar cihanda güzellik şehi, emir veren durumunda olmalarına rağmen, birbirlerine köle gibi canı gönülden bağlıdırlar. Benlik o meclisten kovuldu. Birlik beraberlik hususunda her ne varsa orada mevcuttur. O eğlence meclisini gören hayrette kalırdı ve oraya devam etmeye gayret ederdi. Onların güzelliğini her kim görse Allah'ın mükemmelliğini anlar."dedi.

Aşk, Cemal'i öğrenince lafı sözü terk etti. Ay yüzlüye kavuşmak için yola düştü. Öyle neşelendi ki bunu sözle anlatmak mümkün değil. Aşk "Ya Allah" deyerek Cemal'i bulmayı aklına koydu ve sevinçle yola düştü. O an kendini sevgilisine kavuşmuş gibi hissetti.

Bağın kapısı göründüğünde o müjde habercisi Aşka; "İşte kapıyı gördün artık gözünü aç bu uykuyu bırak ben senin gelişini önceden gidip onlara haber vereyim."dedi.

Haberci Aşk'ı o vakit yolda terk ederek onu dostsuz ve arkadaşsız bıraktı. Aşk bu olanları anlamadan istek kapısına yöneldi. İstekle bazen şarkı bazen gazel okuyarak durup dinlenmeden yoluna devam etti. Kader o kapıda bir kuyu kazarak onu otlarla ve korku ile örtmüştü. O kuyuya pek çok akıllı çeşitli kazalar sonucu düşmüştü. O kuyuya pek çok Yusuf girerek onda yok yere korkular, üzüntüler yaşamıştı. Ayrılık gecesine benzeyen yol tıpkı güzellerin saçı gibi inceydi. Suyunda renk ve parlaklık bulunsaydı çene çukuruna denk olurdu. Türlü kuşkuların kaygıların sonunda ulaşılan o köşke korku olmazdı.

Bu kuyu istek kuyusunun aynısıdır. Dibini aradıkça suya batarsın. Rehber olacaklardan haberdardı fakat, unutkanlıktan haber veremedi. Zavallı Aşk bu arzuyla giderken ansızın yolu o kuyuya uğradı. Habersiz o kuyuya basınca dönerek kuyunun dibini boyladı. Bu düşüş çok fena olduğundan yardımsever Cibril yardıma yetişti. Kuyunun dibine düşünce aklı başından gittiğinden ona nasıl kurtulacağı sorulmaz. Kendinde olmadığı için cevap veremezdi. Zaten aklı olmadığı için kuyuya girmişti. Bir süre çaresiz

yattıktan sonra, sanki uykudan uyanmış gibi uyandı. Orada ne tanıdık ne dost ne canlı ne de cansız yoktu. O haline ağlamaktaydı. Artık yaşama ümidi kalmamıştı.

Haberci köşke o an vararak hayırlı haberi verdi. Meclisleri hazırladılar.O bahçeyi tekrar şenlendirdiler. Bütün gözler ayrılık yoluna bakarken bütün sözler Aşk üstüneydi.
O gönlünü kaptırmış âşıkların başı, en iştiyaklısı acaba ne zaman gelir diye düşünüyorlardı. O çaresizi çok beklediler. Çok namaz vakti geçti, emel güneşi o bölgede dolandı durdu.
İçlerinden biri ansızın; " Kuyuya düşmüş olmasından korkarım" dedi. O an haberciye başkaları için kazılmış olan o kuyunun haberini neden vermediğini sordular.

O uğurlu yolun yolcusu olan habercinin aklı başına geldi. Aşkın kuyuya düştüğünü anladı. Haberci güzellere; “Onu kurtarmanın bir çaresi var mı? Ben onu kurtaramam. Siz her biriniz cihanın padişahısınız. Şerefiniz her yerde bilinir. Onu kurtarmak için bir önlem alınız. Belki onu dışarı çıkarırsınız. Yaşıyorsa siz onu kurtarırsınız.”dedi.

Güzeller kendi aralarında kavga ettiler. Ve her biri diğerinden şikâyetçi oldu. Bu onların çokça çekişmesine sebep oldu fakat bunların hiç birinin Aşk’a faydası olmadı. O an Munis ayağa kalkarak; “bu yas yerinde çaba gösterme zamanıdır, işte hepimiz bu işte ortağız o kimsesizi sıkıntıya uğrattınız, o yoksulun ahı yerde kalmaz, biz güzellik göğünün güneşi ve ayı olan padişahız diye geçinirsiniz madem bu çaresizlik belası başa geldi bari onu kurtarmak için bir yol bulun.”dedi. Her biri kendi görüşünü otaya koyarken içlerinden biri de;“Artık olan oldu, onun sağ olduğuna dair hiçbir ümidim yok. Ölenle ölmeye gerek yok. Bizden onun derdine derman olmaz.” dedi. Hepsi bu sözü doğrulayarak bu acımasız sözü onayladılar.
Bu emin ifadeden maksat görünürde bir şeyler yapmış olmak ancak görmezlikten gelmekti.

Munis boş bir yere varıp bu üzüntü hallerini anarak o bahtı karayı kurtuluşuna çare aradı. O kuyunun başına varıp düşünceye daldı ve düşüncelerini kuyuya anlattı. Aklı ona; "Dalgalı, kıvrık saçını arkadaşına sal! Şehler bu kemendi (saçı, zülfü)kıskanır.

Onun bir teline nice başlar bağlanır.Sen mal sahibi iken bu ümitsizlik nedir. Gel boş yere yüreğini yaralama!”dedi.

O mutlu bir şekilde saçını uzatarak gerçekten kulunun dibine ulaştı. Aşk bu esnada; “Ey Allah'ım! Kimden bana yardım diye inleyip feryat ediyordu. Benim yalvarmam sanadır. Başkalarının yardımı bana gerekli değil! Yaralı gönlümün ümidi sendendir. Benim özrüm senin lütuf ve cömertliğinedir. Beni bu istek kuyusundan kurtar! Kulların elinden ne gelir ki bana yardım etsinler diyerek” dua ediyordu.

Allah dualarını kabul etti . Ansızın sevgilinin hoş ve latif saçının örgüsü göründü. Zülüfteki kıvrımları görünce ilk anda ıztırabı arttı. Sanki kara bir yılan kuyunun dibini zehirlemekteydi. Bir an oranın şehitlerin mezarı olduğunu bu yüzden siyah bir nurun ortaya çıktığını sandı.

O karanlık kuyu nur ile dolunca yine şaşırarak korktu. Divanelerin dostu ve günahkar gönül ehlinin arkadaşı budur. O an uzatılan saçı tuttu. Kuyunun ağzına ulaştı.O esnada canı da ağzına geldi. O can gibi kıymetli olan şuh güzelin ayağına kapanıp kanlı gözyaşını yere döktü.

Aşk;“Sen yolda kalmış çaresizlerin yardımcısı olan Hızır’sın, sen gamlar karanlığına ay gibisin. Sen yardım etmeseydin acaba bu felâketin sonu ne olurdu. Ey cihanın şahı! Senin ismin nedir?”dedi.

O güzel ay gülümser vaziyette tatlı dille “" Ben güzellik ülkesinin padişahım. Dünyaya göz ucu ile bakarım. Nice güzellerin gönül gözü bir yan bakışımla yücelir, çok keman kaşlı güzel sevgili, bir bakışımla mağlup oldu. Dudağımın kırmızısının yanında değerli taşlara çok kusur bulunur. Bir hokka gibi olan ağzımda bunca değerli taşı gören sadef güzellikte iddialaşmayı bıraktı. Gümüş bedenim eşiz güzelliktedir. Benim cismim gönülde candır. Aşıklara çokça yardımım vardır. Benim ismim de Muhammed fakat o şekilde bilinmiyor. Dünyaya geldiğim zaman annem ve babam bana Mûnis lakabını verdi. Ben o günden beri can-ı Mûnis’im. Artık ah edip ağlamayı bırak. Senin ismin ne? Gördüğüm kadarıyla bedenin sürekli yanıyor.”dedi.

Aşk ah eyleyerek; "Ben Aşk'ım, ve cihan çocuklarının elinde eğlenceyim. Her nerde bulunursam önce hoş olur fakat sonrası boştur. Ben gam içinde dünyaya gelmişim bu sebeple gamın her çeşidini bilirim. Benim için dağ, bağ-bahçe, çöl birdir. Acılar beni kendine yurt eylemiştir. Çok zaman Mecnûn ile birlikte gezdik. Leylâ'yı gönlümüzün derinliklerinde hissettik. Ferhat ile dağlar kazdık, Şirin diyerek acılar tattık. Mahmûd'la da bağlılığım var ama gücümü Ayâz aldı. Vâmık ile yardımlaşırdık. Azrâ'yı bulunca sıkıntıya düştük. Ben Hüsrev'e ölünce dava et diye söylemiştim. Ey ay gibi güzel olan sevgili! Hangi sebepten beni bu şerefle sevindirdin? Önce kuyunun sıkıntısından kurtardın. Sonra da yüzünün güzelliğine kavuşturarak mutlu ettin. Bir iyilik ederek cevap ver. Ben de kim olduğunu anlayayım.”dedi.

Mûnis iyilikle ve tatlı bir dille konuşarak ; ‘’A benim canım utanma! Biz aşık olduğunu gösteren sesini duyarak o haberciyi seni davet etmesi için yolladık. Senin çaresizliğini anladım. Ve Allah’ın lütfu ile senin derdine derman oldum. Biz birbirimizi anlayıp yaklaştıkça dost düşman aradaki sevgili ve yabancıları uzaklaştıralım. Gerçek yeminde hiç hile olmaz. Bu yolda can vermek olur da dönmek olmaz.”dedi.

Kıyamete kadar böyle gitmesi için o yerde sözleştiler. Bu yolda can ya da baş vermeyince bu ahtı bir an bile bozmayacaklardı. Bu söze bir an bile aykırı davranmayacağız diyerek bu yola baş koydular. Gönül yarasına merhem koyarak bağa doğru yola çıktılar. Servi boylu o iki fettan sevinçle bağa girdi.

Mûnis, "Ey canınım dostu, ve ey bana huzur veren arkadaşım! Gel artık korku ve ürküntü geçti. Şükürler olsun ki bu yolu sağ salim geçtik. Ay yüzlü güzeller ile safa ve eğlence için cennet bağına gel! Fakat sana öğüdüm meclise gidince kendini kaybetme, etrafını saracaklar. Çevredekiler dedikodu ederse aldanma ki düşmanlar gülmesin. Güzeller haset eder ancak sen başkalarının sözüne uyma! Seni benden ayırmak için kesinlikle çaba sarf edeceklerdir. O sözleri akıl terazisiyle tarttıktan sonra doğruluğunu kabul et! Şayet iki yüzlü biri kendini dost gösterirse çekinme onu bana sor! Vakitsiz olmayacak bir iş yaparsan sonra kuyunun dibini boylarsın.”dedi.

Aşk ağzını açıp; "Ey ay yüzlü güzel! Allah için varlığın sebebi sensin senden habersiz bir iş yapmayıyım ki Allah kedersiz hoş bir şevk versin.”dedi

Ey sevgili! Kabul edelim ki ben de yanıldım. Sen bu sözle amel et! Artık konuşmayı bırak zamanı değerlendirelim. Sen cennet köşküne yönel ki bu dokuz felek bizi kıskansın. Bu karara uyacaklarına söz vererek kasrın yolunu tuttular. Kıssada olduğu gibi güzeller Aşk'ın şerefiyle mutlu ve gülümser bir şekilde o köşke vardılar.

Mûnis; "Ey benim arkadaşım, şefkatli gönül dostum, seni tatlı söz ile kapıp sonra da ateşte yakarlar. Kaş ve göz işaretlerine aldanma. Onlar sineni yakar."dedi.

O iki sevgili bu şekilde konuşurken Aşk'ı güzeller ordusu karşıladı. O yerde şenlik düzenlendi herkes hünerini sergiledi. Güzeller, güzellilerini gösterince meydan bakışlara kaldı. Gerçi bunlar Aşk'a bazen dokunuyordu. Aşk bu durumda yeminine sığınıyordu. Sevgililerin okları henüz ortalığı kaplamamıştı. Ancak kaş kılıçları belde oynuyordu. Güzel kılıç ile akın edince gönül ülkesini yağmalardı. Aşkın kalkanı Munis'in tatlı sözleriydi. O da bir köşede kıs kıs gülerdi.

Aşk bin türlü bela ve eziyet, yüzlerce gam ve zorluk ile çaresiz her saldırıyı def ettikçe canından bıkıyordu. Mûnis'e bazen gözünün ucu ile bazen de dikkatlice bakardı. Mûnis de ona ima ile ;"Ey dertli ve perişan olmuş âşık! Bendeki güzelliğe bak! Söz ile anlatılamaz. Etrafa kaş göz edip bakma niye?" derdi. Aşk tekrar sevdalanır feryat figan içinde tek başına arada kalırdı.

Her ilmi en iyi bilen gönül ehli biri; " Ümidim hiç tükenmez ben eşsiz bir şekilde yaratıldım" diyerek, Aşk'ın bu ıztırap dolu sözlerini ve halini dile getiren bir beyit söyler.

Aşk bu aldatmalara meyletmedi. Rakibe yüz vermedi. Çünkü bezme vararak orada Munis ile akşama kadar eğlendiler. Bunlar birbiriyle sevgili olurlar diye güzeller kıskanıyordu. İkisi de bir köşe tutup inadına sevgilerini işaret ile ifade ettiler. Bu durum meclistekilere sıkıntı verdi.

Meclis yalnızca size mi tahsis edilsin, yeni göz bebeğimiz solsun mu? Ey dilber! Bunların her birini göz görür gönül de ister.

Mûnis bu sözü ansızın işitince; “ Bu söze dikkat edin dedi. Aşk ile biz arkadaşlık ettik. Köşe bucak hayli dostluğumuz oldu. Bizim yaptıklarımız içinde uygunsuz bir iş görülemez. Hem sizin bu kadar kusurun varken size ne vazife. Naim bağı senin mülkün mü? Allah için cihan bir yana dursun ne için olursa olsun onu terk etmem. Gidin zevkinizi kaçırmayın. Bu yoldan dönmeyiz. Sizi ilgilendiren bir şey var mı? Baştan sona eğri büğrü hareket ediyorsunuz.”dedi.

Baktılar bu iş olacak gibi değil, o zaman niyetimiz bu değil, Aşk’ın şarabına çokça kandın sen bizim kıskandığımızı sandın. Bu sözden maksadımız nasihat etmekti, siz de hemen alındınız. Allah arkadaşını mübarek etsin. Bu dedikodu da burda bitsin.”dediler.

Görünüşte bu sözle durum tatlıya bağlandı. Aslında hepsinin içi yanıyordu. Bu konuda daha pek çok kere fikir alış verinde bulunuldu sonunda nasihat etme kararı alındı. Bunlar her türlü hileyi düşündü fakat bunlar arzuda kaldı. İçlerinden biri; “Ancak benim de bir diyeceğim var. Bu konuda çok iradeli davranmalıyız. Dinlerseniz siz de söylediğimi kabul edersiniz. Biz hepimiz gönül kapan güzelleriz. Vefa ülkesinde cefa çekiyoruz. Her birimizin biner tane seçkin düşkünü vardır. O hevesle dolanır dururlar. Biz o zümreye bize bakmamaları için kuyuyu kazmadık mı? Mûnis'in de kavgacı, yılışık âşıkları çoktur. Bir ikisine haber verelim ki bu iki gönül bir araya gelmesin. Bu yakınlarda onun hoş sohbeti ile tanınmış yüzsüz bir aşıkı var. Onu buraya davet ederek aramıza alıp aklını başından alalım. Ya ilk gördüklerinde kaçarlar, ya da kavuşma sırlarını açarlar. Bu rahatlık biter sonra da ardaki dostluk kesilir. O da onlarla birlikte gider. Biz de burada sevinç içinde yaşamaya devam ederiz. Şayet kuyu yolunu duyarsa biz de sonra daha derinini kazarız. Hepsi bu söz üzerinde karar aldılar. Birini o tarafa gönderdiler.

Haberci Sühan'ın izini sürerek onu her yerde aradı. Bir gün onu bir yerde elinde hançer belinde kılıçla gördü. Irzına düşkün olan ondan hemen kaçar. Ayak takımından olanlar bile ondan korkar. Yüzlerce korku ile selam verdi. Önce niyetini belirterek konuya girdi;“Sözün kısası senin bir şeyden haberin yok. Dostun yabancılarla oturuyor. Sen burada nasıl zevk içinde olursun, ey gafil!”dedi. Suhan; "Gönlümün dostu gamımı

gideren yarim şimdi nerede ? Ben Naim bağında hayli zaman coşup eğlendim söylenenleri dinledim. Ama oraya girmek mümkün olmadığından baktım istediğim gerçekleşmeyecek ben de onu terk ederek başka sevgili arıyorum .Şimdi sen eğer onu biliyorsan yerini göster de gizli saklı olanı gör! Ona öyle bir şey yapayım ki kıyamete kadar gönlünde izi kalsın. O yabancı dediğiniz kim olduğunu söyle korkmadan bana bu durumu anlat. Onlara hançer ve bıçak çekmeden bu bağı dar ederim. Bir sille ile yakasını alayım da bozuk tavrını bıraksın! Benim gibi savaşçı birinden korkmayıp orayı nasıl mesken tutmuş.” dedi.

İftiracı ağzını açarak; "Ey seçkin mümtaz kişi ne duruyorsun o adaletsiz sevgiliyi istiyorsan peşime düş!”dedi.

Sonuç olarak o bağa doğru yola koyuldular. Ona kuyunun yolunu göstermedi. Suhân köşke gidip içeri girdiğinde canu cananın eğlendiğini gördü. Mûnis onu görünce bozuldu ama görmezlikten geldi. O insaniyetsiz, kılıcı çekerek o ay yüzlüye hücum için atıldı. Mûnis-i can bu hali görerek Nigeh'e emir verdi. Nigeh oraya varıp baygın bir şekilde ve hayranlıkla baktı. O palavralar o çaba o kıskançlık hepsi kayboldu. Suhân’ı ayaklarından sürüyerek kuyunun dibine gizlice attı. Güzellerin hepsi şaşırarak korktu. Hepsi kendinden geçmiş sesiz bir haldeydi.

Munis o zaman ağzını açarak; “ Bu gizli oyun nedir, Aşk kuyunun dibine düştüğü zaman siz de o günaha sebep olanlardansınız. Ben size onu kurtarın, onun kurtuluşu için bir çare bulun dedim. O kuyuda ağlayıp yatarken siz ;“pişmanlığa gerek yok,olan oldu onun ruhu artık solmuştur” dediniz. Şimdi bu yüce al gül goncasına kavuşmayı istemek niye? Bu hevesleriniz önceden gerekliydi şimdi boş yere istemeyin. Topluluğunuz konuşması ile meşhur Suhân tarafından törpülendi.”dedi. Sonra o temiz yüzünü Aşk’a döndürerek; “Dertli yaradılışın ne durumda.”dedi.

Ey ay yüzlü! “Ben aleme naz ederken sana ayın halesi oldum. Gel kızgınlık ile bakıp gönlümü karanlığa boğma. Gönül kapan idim gönül kaptıran oldum. Aslım Leylâ iken mecnûn oldum. Âşıkları öldüren idim cefa çeken oldum. Ben yakan biri iken yanan oldum. Gönül bağının yüce fidanıyım. Emel bağı, nedim gülü, eğlence meclisi ve dostluk şarabıyım. Aşkınla gönlüm paramparça oldu ancak bu derdin çaresi nedir bilemiyorum.”

Aşk bu durumu işittiğin de öyle bir ah çekti ki çarhı darmadağın etti.

Ey Peri! “ Ben senin için ah ile feryat ederken senin bu sözlerin ne oluyor. Yoksa senin maksadın gönlü aldatıp sonrada kimsesiz bırakmaktı da biz mi anlamadık? Gönlüm kor gibi tutuşmuş, kısaca tenim sıkıntı fırını olmuştur. Ahım esire pazarının kurulduğu feleğe ulaştı ve gönlümü canımı satışa sundu. Ben âşığım ve kazancımda aşktır. Sevgilinin ilgisiz bir anlık bakışı bile benim dostum ve yarimdir. Can, gönül ve bütün mal mülk fedadır. Can zaten bu yolda bir köledir. Can vermek beni utandırmaz ama canım ona layık bir hediye değildir. Her ne kadar ona layık değilse de bu canı mutlaka onun için vermeliyim.”dedi.

Aşk ile Munis’in arasında çok naz, niyaz, cilve ve kaş göz hareketleri işve oldu. Güzeller bu hali böylece görünce hiç birinin sabretmeye hali kalmadı. En sonun da güzeller yine istişare ederek bu derde dermen aradılar. Suhân’dan da ümidi kesmişlerdi.Hasetten yanıyorlardı. Sonuç olarak; "O da önceden âşıktı. Şimdi hiç el kaldırır mı? Biz kendimize rintlikte ileri olanlardan tutkunlardan, bir kaçını bu bezme getirip vaatlerde bulunarak anlaşma yapalım.”dediler. İçlerinden biri; “ Üslubu usule uygun olmayan biri bana âşık olmuş Ona bir öpücük için söz verirsem, bu işi canla başla yapacağını ümit ediyorum.”dedi. Biri daha söze karışıp; "Benim de bir sığır çobanı aşığım vardı ama bir öpücükle yetinmeyip dana emziği ister. Haydi o da benden olsun.Yeter ki bu sıkıntı ve zahmetten kurtulalım.”dedi. Biri de; "Bize bakan bir dede var lakin o da dede külahı (makam –mevki) ister.” dedi. Sonuçta her biri bu işe ortak etmek için kalleş hilekar birini buldu. Hayranlarına davet yazarak şanslarına ne çıkacağına baktılar.

Mûnis ile Aşk bu hali duyunca bunu birlikte konuştular. İsteklerin gerçekleşmesi zora girdi.

Aşk; "Ey benim cana yakın arkadaşım her mutluluk ve üzüntüde yoldaşım. O marifet edenler topluluğu elbet gelir o zaman gülü seyretmeye çalış. Onlar bana saldırdıkça ben bunun üzüntüsü ile bir ah çekerim. Bu ahtan bir kıvılcım ortaya çıkar ve iki âlem de bundan korkuncu bulunamaz. Bu kasrı bir an da öyle bir yakarım ki alevi yerden gökyüzüne çıkar. Sen bu macerayı uzaktan seyret! Cihan sarayı bize kalır. Oradan

nasıl kurtulursun diye sorarsan. Ateş bana bir şey yapmaz o da benim sayemde (yakıyor).”dedi.

Hikaye de bu karara uyuldu ve Aşk da o kasrı böyle yaktı. Cesaretli Aşk oradan çıktı ve ateşle isteği yerine geldi. Her dertte ve sıkıntıda onunla olan cana yakın dostu yine buldu. Köşk ateşle yanınca onlar da bu duruma güldüler. Aşk güzelleri, köşkün sakinlerini, köşkü, bütün cihanı bir ah ile yaktı. Eğlence yeri ateş, şarap ateş, havuz ateş, kabarcıklar hepsi ateş oldu. Su ateş, rüzgar ateş, toprak ateş ve ateş de söz dinlemez oldu. Her gönül aldatan cilve, ateş, eda, naz bile garip bir şekilde ateş oldu. Tavırlar, edalar ateş oldu ve gökleri dik başlı itaatsiz bir duman kapladı.

Mûnis bu güzel durumu görünce bütün dünya kendinin oldu zannetti. O yerde sevgi arttı ondaki muhabbet çoğaldı. O an yabancıların sesi kesildi ve o ikisi mutlu olup sevindiler.
Sözler hep naz ve yalvarma ile olurdu. Gözler ve kaşlar yüzlerce nazlı gönül alan hareket yapardı. O iki heveskar meydan bularak yüzlerce saf ve temiz isteğini ortaya koydular. O anda epeyce sıkıntı ortadan kalktı. Gam vaktinde gamsız olduk. Bundan sonra sen benimsin şükürler olsun ki tek vücut olduk. Arada mani olmadığı halde Aşk bu zevki yeterli bulmazdı. Şaşkınlıkla sinesini dağlardı. Ağırbaşlılık buhurdanı ve bu mutluluk ateşi gam olmadığı halde yine de sakinleşmezdi. Özetle kendine sahip değildi. Bu uğurda pek çok yol kat etti.

Bir an vefalı Mûnis; "Ey cihanın canı, çaresiz Aşk acaba bizdeki bu aşırı şaşkınlık nedir? Günden güne korku üstüne korku yaşıyoruz. Dünyada gözüm yok yine de gönlümün kurtuluşu mümkün olmuyor. Güzeller meclisinin nükteli söz söyleyenleri bu söz yolunda şaşırırlar.

Aşk bu hararet veren sözü duyar duymaz hemen o an ıztırabı arttı. Farkında olmadan o an bir ah çekti ve o anda Mûnis hemen kül oldu. Ne cihan kaldı ne de bu meclisin kendi. O an Aşk inleyen bir vaziyette gözlerini açtı, bu hali görünce ağlamaya başladı. O anda delilik yoluna girdi ve gam sazının artık arkasından gider oldu.

Aşk ağlayarak can havli ile dağlara çıktı. Mecnûn gibi çöle düşüp gam okuyla yüreği yaralandı. Bazı bazı geçmiş günleri, gamlı halleri, kuyuyu hatırladı. O geçmiş zamanın cennet olduğunu düşündü. Gam ile gönlü karardı, ahı artık cana kast eder odu. Hiçbir harp aleti, okun ateşi tesir edemez oldu. Bu dünya acısını unutmak için o anda denizi hatırladı. Denizin yolunu tutarak denize vardı. Orada bir ah çekerek nara attı. Ansızın gözüne bir nur göründü. Onun ile bütün âlem şenlendi. Gönlü canı sefa ile dolup aydınlandı .Ruhuna yeni bir haykırış erişti. Ve bununla gönlü parça parça oldu.

O an Cemal; “Ey canı pazara çıkaran aşkım! Ve ey gönlü yaralı aşkım! Ey dost! Hatırla ben Cemal'im. Ey dost! düşün ki ben visalim. Sen benim gölgemle eğlenip geziyorsun. Sen naz ve edaları yabancıda seziyorsun.”dedi.

O mevcut olmayan nura gark olan Aşk’ı bütün varlık terk etti.

2.2.2. Şahıslar Kadrosu

Aşk

Hikayenin baş kahramanıdır. Ezelden Hakk'ın cemaline kapılmış ona bağlanmıştır. Onun bulunduğu yerde önce hoşluk sonra boşluk olur. Dünyaya gam içinde gelmiştir bu sebeple gamın her çeşidini bilir, çok acı çeker. Mecnun, Leyla, Ferhat, Şirin, Mahmut, Ayaz, Vamık ve Azra ile tanıdıktır. Sevgilisi Munis'i yeri gelince teselli eder. Bütün Huban ona hayrandır.

Sevgilisi (Cemal)'in güzelliğini hatırladıkça feryat eder:

Ol ise añup cemāl-i yāri
Feryād ile eyler idi zāri(40)

Dünyaya ilk geldiğinde sadece eşsiz güzellikteki Cemal'i hatırlıyordu, her yerde onu arayıp soruyor, her şeyde onun gölgesini görüyordu. Önce annesinin memesini Cemal zanneder annesinin en mükemmel sevgili olduğunu düşünür.

Bir gün ninni içinde Cemal adı geçince feryada başlar ve bu kez sevgilinin meme olduğunu zanneder:

Ḫᵛāb içre duyup cemāl adıñ
Açdı gözini bilüp murādıñ(62)

Başladı yine enīn ü āha
Peyveste olup ṣadāsı māha(63)

Okula başlayınca gördüğü bir güzeli Cemal zannedip ona tutulur. Bu sevgiliyi başkaları ile gördükçe üzülür fakat hocanın verdiği nasihatlerden sonra aklı başına gelir ve yine Cemal'e kavuşma isteği ile Mecnun gibi yollara düşer:

Ammā ki yine cemāli ister
Ṭurmaz yüregi viṣāli ister(94)

Meyl eyledi bir gün ol ciger-ḫūn
‘Azm-i reh-i deşt miṣl-i Mecnūn(95)

Bir güç onu bir bağa doğru çeker. O meclise varınca bir köşede oturup ağlar, sonra etrafını hayret ordusu sarar. Aşk hangisinin gerçek Cemal olduğunu anlayamaz aklı başından gider, sabrı kalmaz çaresizlikten üzüntü içinde kalır.

Berid’in sözleri arasında Cemal adını duyunca sözü keserek Cemal için muhammes okuyarak Berid ile mutlu bir şekilde yola düşerAşk olan biteni tam olarak anlayamadan bağın kapısına yönelir şarkı ve gazeller okuyarak yoluna devam eder.

Aşk şevk ile giderken birden kuyuya düşer.Bir süre çaresiz bir şekilde kuyunun dibinde yattıktan sonra uykudan uyanıyormuş gibi kendine gelir:

Vardı būn-ı çāha gitdi bī-hūş
Ṣorma sebeb-i ḫalāṣı ḫāmūş(215)

Aşk kurtuluş ümidi kalmadığı için ağlar. Kuyunun dibinde feryat ederek Allah’a kendini kurtarması için yalvarır:

‘Aşḳ ise iderdi zār u feryād
Kimden ola yā İlāhī imdād(256)

Munis’in zülfü kuyuda görününce ilk anda Aşk’ın ıztırabı artar. Kara bir yılanın kuyunun dibini zehirlediğini zanneder.

Gūyā ki bir ejder-i siyeh-tāb
Tā kim būn-ı çāhı ide zehrāb

Aşk Munis’in saçına tutunarak kuyudan çıkar. Munis’in ayaklarına kanlı gözyaşları dökerek minnettarlığını dile getirir:

Pāyine düşüp o şūḫ-ı cānıñ
Dökdi yire eşk-i çeşm-ḳanıñ(269)

Aşk Munis ile kasra varınca Munis'in tembihlerine uyarak Huban'a aldanmaz. Munis ile bağda işaretle kendilerini ifade ederler. Huban bu durumdan rahatsız olur ve Munis'in aşıkı olan Suhan'ı bağa davet ederler. Suhan bağa gelir ve Aşk'ı hırpalar.
Aşk'ı Munis tarafından korunur ve onu teselli edilir.

Huban'ın kendine zarar vermek için kendi aşıklarını bağa davet ettiklerini öğrendiği zaman onların hepsini bir ah ile ortadan kaldıracağını Munis'e söyleyerek onu teselli eder.

Aşk bir ah çekerek bağı yakar. Munis ile bir araya gelirler ancak bu mutluluk Aşk'a yetmez acıya ve gama müptelalığı devam eder.Munis " bu halin nedir" diye sorunca Aşk bir ah daha çeker bu sefer Munis de dahil bütün cihanı kül eder.Bunu gören Aşk pişman olur, aklını yitirir ,Mecnun gibi çöle düşer ve eski günleri hatırlar bir ah daha çeker bu sefer gözüne bir nur görünür ve bütün dünya aydınlanır.

Aşk Cemal'i görür. Onun nuru ile yok olur bütün varlık onu terk eder.

Munis

Bağdaki Huban sınıfına mensuptur. Ay gibi güzeldir, tatlı dillidir, güzellik ülkesin padişahıdır, bir yan bakışı akılları baştan alır lal dudaklıdır, dişleri parlak inci, ağzı hokkadır, bedeni gümüş renklidir. Aşk'ı çok sever onu korur, nasihat eder, üzgün olduğu zamanlarda onu teselli eder.Aşk'ın kurtarılması gerektiği konusunda Huban'ı ikna etmeye çalışır:

'Unfīle 'ītāb idüp o serbāz
Olduḳ hepimiz bu işde enbāz

Uġratdıñız ol ġarībi derde
Ḳalmaz o faḳīriñ āhı yerde

Sözde geçinürsiñiz ki şāhız
Biz evc-i ḥüsünde şems ü māhız

Şimdi bu belā düşdi nāçār
Taḫlīşine bāri fikr idiñ kār(239-242)

Munis Huban'ı ikna edemeyince yalnız başına onu kurtarmanın yollarını arar, kuyunun başına giderek düşüncelerini kuyuya anlatır:

Tenhāya varup tefekkür itdi
Ḥālāt-ı ġamı teẕekkür itdi

Ayā ne ola ḫalāṣa çāre
Ṣaġ īse eger o baḫt-ı ḳara

Vardı ser-i çāha fikre ṭaldı
Endīşesini verāya ṣaldı(248-250)

Aklın yardımı ile Aşk'ı kuyudan kurtarır onu bağa davet eder. Aşk'a bağda nasıl davranması gerektiği konusunda tenbihte bulunur. Oraya gittiği zaman etrafının sarılacağını, dedikodulara aldanmamasını ve kendini her dost gösterene inanmaması gerektiğini, ikisini ayırmak için çaba sarf edeceklerini, eğer bir konuda kararsız kalırsan kendisine danışmaktan çekinmemesini, yanlış bir iş yaptığı takdirde kuyunun dibini boylayacağını söyler.

Munis Huban'ın kıskançlığı karşısında kendilerini uyarır. Aşk ile arkadaşlık ettiklerini bu arkadaşlıkta yanlış bir şey olmadığını onların kendilerini rahat bırakmaları gerektiğini söyler.

Munis Sühan'ın Aşk'a zarar vereceğini anlayınca Nigeh'e Aşk'ı kurtarması için emir verir.

Munis Huban'a Aşk kuyuda iken onu kurtarmak için hiç çaba sarf etmediklerini hatırlatarak Aşk'a kavuşmak istemelerinin boş bir istek olduğunu onlara hatırlatır.

Aşk'a onu çok sevdiğini üzülmemesi gerektiğini herkesin kendisine hayran olduğu halde kendisinin Aşk'ı tercih ettiğini söyleyerek Aşk'ı teselli eder.

Huban'ın Aşk'ı baştan çıkarmak için kendi aşıklarını bağa davet edeceklerini öğrendiği zaman Aşk'a giderek onu uyarır.

Aşk ah ile bağı ortadan kaldırdığı zaman çok sevinir.Aşk ile bir araya gelir mutlu olurlar.Aşk'a bu zevk yeterli gelmeyip daha fazlasını istediğinde Munis onu uyarır.

Aşk son çektiği ah ile bütün cihan ile birlikte Aşk'ın sevgilisi ve koruyucusu olan Munis de yanar.

Cemal

Hayal edilemeyecek kadar güzel bir nurdur. Aşk'ın ezel bezminde tutup her yerde aradığı asıl sevgilidir.

İsm oldı cemāl ana velī nūr
Amma ki ḫayāle gelmeden dūr(36)

Aşıkların gönlüne ateş düşürerek onların aklını başından alan odur.Aşk sonunda bir ah ile her şeyi yakıp kül edince Cemal'e kavuşur.Ona kavuşmak için her şeyi terk etmek gerekir.

Anne

Aşk'ın annesidir. Ona güzel şiirler okur ninniler söyler:

Nedir bu āh u zārıñ ‘āşıḳ-ı nā-şāde beñzersin
Benim şīrīn-lebim sen ṭoġmadan Ferhāda beñzersin

Ezelden cām-ı derdin cür‘asın nūş eylediñ bildim
Hevā-yı ‘aşḳ ile Şākir gibi berbāda beñzersin

Aşk’ın meme istediğini anlayınca şefkatle ona memesini verir, Aşk feryat ettikçe onu avutur.

Dadı

Aşk’ın bakımından sorumlu olan kişidir. Aşk’ı beşiğe koyar şarkılar söyler bazen de onu avutur onunla oyunlar söyler.

Huban

Meclisteki güzellerdir. Hepsi gönülleri cezb eden güzelliğe sahiptir, hepsinin seçkin hayranları vardır. Huban vurdum duymaz, zalim ve kıskançtır. Aşk ile Munis’i ayırmak için her türlü yola başvurur fitne çıkarmaktan çekinmezler.Aşk’ın feryadını işitince onun bu ahlarının aşka işaret olduğunu anlarlar:

Didiler ‘aceb ne āhdır bu
‘Aşḳ idigine güvāhdır bu

Āyā ki ne gūne mübtelādır
Zīrā ki ṣadāsı cān-fezādır(158-159)

Onun kim olduğunu oraya nasıl geldiğini ne aradığını merak ederek bağa davet etmeye karar verirler. Etrafa bakınca onu takatsiz bir halde inlerken görürler.Berid’i Aşk’ı davet etmesi için görevlendirirler.Aşk’ın gelişini haber alınca Aşk için eğlence meclisleri düzenlerler:

Meclisleri ḳıldılar müheyyā
Tekrār idüp o bezmi iḥyā(221)

Mecliste bütün sözler Aşk için söylenir, Aşk'ın gelişi gecikince onun kuyuya düştüğünü anlarlar. Huban kendi aralarında tartışır ama bunun Aşk'a bir faydası olmaz.Aşk'ı kurtarmak için çaba sarf etmezler bunun bir talihsizlik olduğunu zaten kurtuluş ümidinin olmadığını dile getirirler. Aşk kasra geldiği zaman bakışları ile onu rahatsız ederler.Aşk ve Munis'in yakınlığı onları kızdırır.Munis'in uyarısı karşısında sen bizi yanlış anladın diyerek geri adım atarlar amaçlarının onlara nasihat olduğunu dile söylerler.Aşk ile Munis'i ayırmak için plan kurarlar.Munis'e aşık olan birini bağa davet etmeye karar verirler.Suhan Nigeh tarafından ortadan kaldırılınca çok şaşırırlar.

Aşk ile Munis arasındaki naz ve cilveleri gördükten sonra artık dayanacak güçleri kalmaz, ne yapıp edip onları ayırmak için yeniden toplanırlar.

Aşk'ı baştan çıkarmaları için kendi aşıklarını bağa davet etmeye karar verirler. Aşk'ın çektiği ah ile onlar da bağla birlikte yanarlar.

Akıl

Munis kuyunun başında çaresiz kalınca ona Aşk'ı nasıl kurtaracağı konusunda yol gösterir.

Onu "senin saçının telini şehler kıskanır her teline pek çok baş bağlıdır."diyerek cesaretlendirir.

Şehler bu kemende reşk-āver
Bir tārına bağlanur nice ser(252)

Munis'i sen mal sahibisin boş yere yüreğini yaralama diyerek teselli eder

Sen mālik iken nedir bu teşvīş
Bīhūde yire gel olma dil-rīş(253)

Hace-İ Pak

Akıl idrak sahibidir. Aşk okuldaki şuh güzele tutulduğu zaman ona nasihatler verir: Bu yaptığının şeytan işi olduğunu o şuh'a bakmaması gerektiğini, bu sevginin ona acı vereceğini, bu hevesten vazgeçmesi gerektiğini, sevgilinin çirkin hallerini hatırlayarak ondan kurtulabileceğini, bu tür bir sevgiyle Allah'a ulaşmanın çok zor olduğunu, bunu gerçekleştirebilenin çok az olduğunu, böyle bir aşkta kaş göz ve sözlerin olmadığını söyleyerek Aşk'ın o şuh güzelden kurtulmasını sağlar.

Musikar

Melis üyelerindendir. Mecliste ağladığı zaman gizli aşkı ortaya çıkar.

Bir girye ḳopardı mūsiḳārı
Fāş itdi nihān 'aşḳ-zārı(128)

Acıklı feryatlarından dolayı zaman zaman meclistekilerden tepki alır:

Meclisde biri didi çıġırtma
Gel perde-i 'ārı böyle yırtma(129)

Mutrip

Meclisin adabını bilen biridir, meclisteki aşk sözlerini işitip usulünce kadeh kaldırır. Sakiye şarap vermesi için işaret eder:

Muṭrıb işidüp bu güft ü gūyı
Ḳaldırdı uṣūl ile sebūyu(130)

Sāḳīye idüp işāret ol dem
Kim vire mey-i dü-sāle ḥürrem(131)

Saki

Meclistendir. Saki gümüş renkli bir tene, aşk derdine dermen olan lal taşı gibi kırmızı dudaklara sahiptir.Elindeki testi aşk doludur. Allah diyerek sevinç içinde kadeh kaldırır.

Elindeki kadehi saf ve güzel olmasına rağmen sözüne güvenilirliği konusunda endişe edilir:

Peymānesi elde ṣāf u ra‘nā
Peymānı dürüst mi bilmem ammā

Berid

Habercidir. Güzeller onu aşkı bağa davet etmesi için görevlendirirler. Berid hafif bir rüzgar gibi salınarak sessiz bir şekilde hareket eder.Aşk’a yol gösterir başına gelebilecekler konusunda onu uyarır.Aşk kuyuya düştüğü zaman ona acıyacak kadar merhametlidir. Aşk’a karşı saygılıdır.

Berīdi ṣabā-veş idüp irsāl
Tā ide cenāb-ı ‘Aṣḳ’a iclāl(168)

Aşk ah çektiği zaman onunla ilgilenir, ahlarının sebebini sorar:

Vardı o berīd pīş-gāha
Ṣordı sebebiñ bu āh u vāha(169)

Güzellerin onu bağa davet ettiğini söyleyerek, verilen emri dinlemesi konusunda onu uyarır, korkmaması gerektiğini söyleyerek teselli eder. Emre karşı çıkması halinde korkması gerektiğini söyleyip onu uyarır.Bağ hakkında Aşk’a bilgi verir.Bağın kapısı görününce Berid güzellere haber vermek için Aşk’ın yanından ayrılır.Kasra varıp hayırlı haberi verir:

Çün vardı berīd ḳaṣra ol dem
Virdi ḫaberi ol ḫayr-ı maḳdem(220

Aşk'ın kasra gelişi gecikince kuyuya düştüğünü anlayarak üzülür onu kurtarmak için çareler arar. Aşk'ı kuyudan kurtarması için Huban'a yalvarır.

Suhan

Munis'in aşığıdır. Elinde hançer belinde kılıçla dolaşır herkes ondan korkar kavgacı yılışık bir kimsedir. İnsaniyetsiz biridir.

Naim bağında hayli zaman coşup eğlenmiş söylenenleri dinlemiş istekleri gerçekleşmeyince başka sevgili bulmak için oradan ayrılmıştır.

Munis ile Aşk'ın ilişkisini duyunca onları ayırmak için bağa gelir kendisi gibi büyük bir savaşçıdan herkesin korkacağını düşünür.

Bağa gelince Munis'i görür, bozulduğu için görmezlikten gelir. Munis tarafından gör evlendirilen Nigeh tarafından öldürülerek kuyuya atılır.

Nigeh

Munis'in emrinde çalışan biridir. Suhan'ı yenecek güce sahiptir. Baygın ve hayranlıkla bakan biridir, bu bakışı ile Suhan'ı ortadan kaldırır.

2.2.3. Tasavvuf

Aşkıyye temsilî bir mesnevîdir. Eserin şahısların isimleri Aşk, Cemâl, Mûnis, Nigeh, Nihan, Suhan vb. kavramlardır.

Hikâyede insan gönlünde aşkın doğuşu ve gerçek aşka ulaşılana kadar yaşananlar anlatılır. Aşk kişileştirilmiştir. Doğar, çocukluk döneminde ve okulda yaşadığı sevgiler anlatılır. Bunların asıl aşkı olmadığını anlayıp onu aramaya başlar ve sonunda Hakk'a ulaşır.

Eserde tasavvufî terimler vardır: Taʿalluk (B.12) bezm-i levlāk (B.14), aşk (B.20), şevk (B.20), fena (B.38), cemal (B.36), hevā (B.59), meclis-i üns (B.120), feyz (B.100), şenar (B.122), fehm (B.125), nihān (b.128), zıl (B.148).

2.2.4. Atasözleri ve Deyimler

Aşkıyye'nin deyim bakımından zengin olduğu söylenebilir. Tespit edilen deyimler şunlardır:

1. Akıl sır erememek: Bir işin gizli yönlerini anlayamamak.
2. Aklı er-: Akılca olgunlaşmak
3. Başı göğe er-: Umulmayan bir mutluluğa ermek (B.24).
4. Aşkla (hizmet etmek): Seve seve her türlü yorgunluğu göze almak (B.26).
5. Gönlü ateş ol-: Çok üzülmek (B.30).
6. Dile gel-: Konuşmaya başlamak (B.30).
7. Derde düş-: Hastalanmak (B.33).
8. Ateşe ver-: Yakıp yok etmek (B.37).
9. Gönlüne düş-: Arzu etmek (B.68).
10. Ateşe at-: Bile bile tehlikeli işe girişmek (B.89).
11. Aklı başa gelmek: Doğruyu bulmak (B.93).

12. Nem kap-: Kuşkulanma, alınma (B.127).
13. Tel kır-: Birinü üzmek, gönlünü kırmak (B.127).
14. Ar perdesi yırtık: Utanması olmayan (B.129).
15. Ateş düş-: Derde düşmek (B.136).
16. Can at-: Bir şeyi elde etmeyi çok istemek (B.146).
17. Aklı dağıl-: Şaşırıp düşünmez olma (B.150).
18. Aklı baştan git-: Aşırı sevinç veya korkudan ne yapacağını şaşırmak (Şarkı)
19. Merhem vur-: Derman olmak (B.163).
20. Göz at-: Bakmak, bakıvermek (B.167).
21. Dile getirmek: 1) Susan birini konuşturma, 2) Bir olayı, durumu, düşünceyi vb. sözle belirtmek, açıklamak (B.192).
22. Gözünü aç-: Uyanık dikkatli bulunma (B.199).
23. Kendini bil-: 1) Aklı ve düşünme yeteneği olmak 2) Duruma yakışacak biçimde davranmak (B.216).
24. Sıkıntı çek-: Yoksulluk içinde yaşamak, geçim darlığı çekmek (B.266).
25. Boş ver-: Aldırmamak, önem vermemek (B.305).
26. Yaraya merhem çal-: En sıkışık zamanda zorunlu bir ihtiyacı karşılamak (B.306).
27. Sözü kes-: 1) Sözünü bitirmeden susmak, 2) Başkasının konuşmasını durdurmak (B.322).
28. Canından bezmek: (bıkmak, usanmak): ölümünü isteyecek kadar sıkıntı içinde olmak.
29. Kaş göz et-: Kaş, öz işaretleriyle bir şey anlatmaya çalışmak (B.339).
30. Ağır el: 1) Yapılması güç gelmek, 2) Onuruna dokunmak (B.359).
31. Can ver-: 1) Ölmek, 2) Ruha güç vermek, 3) Canlanmasına yol açmak, yaşar duruma getirmek (B.6444).

32. El kaldırmak: 1) Birine vurmaya kalkışmak, 2) Oy verdiğini ya da söz istediğini elini kaldırarak belirtmek.
33. Kül olmak: 1) Tümden yanmak, 2) Varını yoğunu yitirmek (B.528).

3. METNİN HAZIRLANIŞIYLA ALAKALI HUSUSLAR

3.1.Nüsha Tavsifi

Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi Böl., nr.3801

Nüsha ebru kaplı mukavva bir cilt içinde 23 (24) yapraktır. Açık sarı renkli orta kalınlıkta aharlı filigranlı kağıt üzerine 23.1 * 16.1 cm. ebatında, çift sütun halinde,14 satırlı, okunaklı, harekeli güzel nesih hatla yazılmıştır. Başlık kırmızı mürekkeplidir. Müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

Başı: Ḥamden limen ebde ‘al-ḫalāyıḳ
Sübḥāne men aḫlaṣa’l-‘alāyıḳ

Sonu: Şākir didi tārīḫini āh ım
‘Aşḳ āgeh-i Ḥaḳ derūn-ı şāhım

4. METİN KURULURKEN TAKİP EDİLEN USULLER

4.1. Transkripsiyon Sistemi ve Bazı Teknik Özellikler

a) Arap harfli eski alfabede bulunup da bugünkü alfabede karşılığı olmayan harfler için aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

ء :
أ :
ث :
ص :
ض :
ط :
ظ :
ع :
غ :
ق :
ك :

Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun vokaller Ā, ā,Ī,ī,Ū,ū şeklinde gösterilmiştir.

b) Vezin gereği kısa okunması gereken hecelerde uzunluklar gösterilmiş, buna karşılık vezin gereği uzun okunması gereken seslere bir işaret konulmamıştır.

5. AŞKIYYE METNİ VE NESRE ÇEVİRİSİ

AŞKIYYE

Mef‘ūlü Mefā ‘ilün Fa‘ūlün

- - + / + - + - / + - -

1. Ḥamden limen ebde ‘al-ḫalāyıḳ
1b Sübḥāne men aḫlaṣa’l-‘alāyıḳ

2. Ḫalḳ eyledi “Kün”le kā’inātı
Ābā vü benāt ü ümmehātı

3. Nūrı ki olup cihāna sārī
Żıd eyledi leyl ile nehārı

4. Ḫalḳ eyledi evvelā ki bir nūr
Ol nūr ile ‘ālem oldı maᶜmūr

5. Ol nūra didiler ‘aḳl-ı evvel
Peyġamber-i pāk ile mü’evvel

6. Yaᶜnī ki ol nūr-ı faḫr-ı ‘ālem
Ḫalḳ oldı mükevvenātdan aḳdem

7. ‘Aşḳ oldı o dem miyāne ẓāhir
Ol nūr ile oldı hem maᶜāşir

8. ‘Aşḳ ile idüp o nūra raġbet
‘Aşḳa daḫı ‘aşḳ virdi ḥālet

9. Gel ḳılma teselsüle sü’āli
Ger añlamadıñsa bu maḳāli

10. ‘Aşḳ oldı bu cümleye mübādī
Hem ‘aşḳ ile bil yine maᶜādı

11. ‘Aşḳ ile muḫammer oldı ādem
2a ‘Aşḳ ile ṭurur binā-yı ‘ālem

AŞKIYYE

1. İnsanları yaratan yüceler yücesine şükürler olsun.

2. Allah, babalar, çocuklar ve anaları (gökyüzü, yeryüzü ve bütün varlıkları)“ Ol” emri ile yarattı.

3. Onun nuru bütün cihanı kapladı.Birbirine zıt olan gece ile gündüzü meydana getirdi.

4. İlk önce bir nur yarattı. O nur ile alem bayındır hale getirdi.

5. Bundan önceki dönenlerde gelen alimler o nura peygamber-i pak ile başka manalar verdiler.

6. Yani âlemin fahrı olan Hz.Peygamberin nuru varlıkların hepsinden önce yaratıldı yaratılmışlardan önce yaratıldı.

7. O an ortada aşk görünerek o nur ile topluluklar meydana geldi.

8. Aşk, aşk ile o nura rağbet edip aşka bile nitelik verdi.

9. Eğer bu sözü anlamadınsa gel soru sormayı bırak.

10. Aşk cümleye başlangıç ve sonuç oldu.(Her şeyin başı ve sonu aşktır)

11. Âdemin hamuru aşk ile yoğruldu ve âlemin binası aşk ile durmaktadır.

12. ‘Aşḳ ile necāta irdi çün Nūḥ
‘Aşḳ ile olur taᶜalluḳ-ı rūḥ

13. ‘Aşḳ ile cenāb-ı faḫr-ı ‘ālem
Oldı nice sırr-ı ġayba maḥrem

14. ‘Aşḳ ile idüp ‘urūc-ı eflāk
Ol ṣadr-nişīn-i bezm-i levlāk

15. Evvel ḳadem oldı sidre menzil
‘Aḳl irmez ikincisine ey dil

16. Yā Rabbi ‘aleyhi ṣalli ve’rḥam
Vessaḥbü ve ‘ālihi’l-müfaḫḫam

17. Ey Ḫāliḳ-ı nūr u ‘aşḳ u eflāk
V’ey sāniᶜ-i ins ü cinn ü emlāk

18. Ben bendeñi ḳıl ḳarīn-i raḥmet
Tā olmaya pāy-māl-i ẕillet

19. ‘Aşḳıñla ḳıl ol faḳīri pür-nūr
Dīdār-ı viṣāliñ ile mesrūr

20. Ṣāh-ı rüsūl ‘aşḳı şevḳı yā Rab
Ḳıl şevḳ-ı rıżānı bende maṭlab

21. Ol şāh-ı rüsul ki ẕāt-ı pāki
Eyler ümem-i ḳadīmi ḫāki

22. Her kim ki ola ol şāha bende
Olmaz dili āteş-i miḥānda

12. Hz. Nûh’un kurtuluşu aşk ile olduğu gibi ruhların Allah’a bağlanması da aşk ile olur.

13. Âlemin övüncü olan Hazret aşk ile nice gizli sırra mahrem oldu.

14. O levlak meclisinin köşesinde oturan şeyhi feleğe aşk ile yükseldi.

15. Ey gönül! Önce sidreye ayak bastı. İkincisine ise akıl ermez.

16. Ya Rabbim bana merhamet eyle! Bana acı. Bana zihin açıklığı ver.

17. Ey nurun, aşkın ve göklerin yaratıcısı! Ve ey insan, cin ve meleklerin yaratanı!

18. Ben kulundan rahmetini esirgeme ki hakir, hor ve alçak olmayayım.

19. Aşkınla o çaresizi aydınlat, yüzüne kavuşturarak mutlu et!

20. Ya Rabb'im peygamberlerin şahının aşkını, şevkini ve senin rızanı kazanma isteğini bana ver!

21. O peygamberlerin şahının temiz yaratılışı eski kavimlerin hepsini toprak eder.

22. İnsan bu derde mübtelādırHer kim o şaha bağlansa sıkıntı ateşinde gönlü yanmaz.

23. Bilmez misin ol refīḳ-ı ṣıddīḳ
Ol rāh-ber-i ṭarīḳ-ı taḥḳīḳ

24. Ol şāha çün oldı ‘abd-ı kemter
Yek-pāyede oldı ‘arşa hemser

25. Gūş itdik idi ki ẕāt-ı Fārūḳ
5b Oldı bu sebeple nūr-ı maḫlūḳ

26. ‘Aşḳ ile idince ḫıdmet ‘Oṯmān
Menzilgehi oldı ḳurb-ı Raḥmān

27. Hem ‘aşḳ ile buldı Şīr-i Merdān
Bu düldül-i rūḥa ṣaḥn-ı meydān

28. Yā Rab beni ‘aşḳına enīs it
Dār-ı ni‘amıñda hem-celīs it

29. Bir şeb ki iderdi dil te’emmül
Ṣaḥrā-yı fenāda mātem-i gül

30. Bir āteş olup derūnı ol dem
Geldi dile mācerā-yı aḳdem

31. Ṣaḥrā-yı fenāya gelmeden dil
Bir ḥāl idüp ol arada menzil

32. Ol ḥāle kimi didi maḥabbet
Kimi didi ismine meveddet

33. Dirler ana ba‘żılar hevādır
İnsān bu derde mübtelādır

23. O sadık arkadaşı (Hz. Ebubekir) ,o doğru yolu gösteren yolun rehberini bilmez misin?

24. O şaha aciz bir kul olduğu için bir anda başı göğe erdi.

25. Hz. Ömer’ in bu sebeple meleklerden üstün bir mertebeye ulaştığını duyduk.

26. Hz. Osman aşkla hizmet edince onun makamı Allah’ın yakını oldu

27. Hz. Ali ruh düldülüne meydanı aşk ile buldu.

28. Ya Rabbim beni aşkına yar eyle! Nimetler yurdunda da yakının eyle!

29. Bir gece gönül yokluk çölünde gülün matemi(sevgilinin yası) ile düşüncelere dalmıştı.

30. O an içi yandı ve ilk macera (bezm-i ezel) gönlüne düştü.

31. O esnada başına bir hal geldi.

32. O duruma kimi muhabbet kimi sevgi dedi.

33. Bazıları ise bu duruma; "Geçici bir istektir ve her insan bu derde tutulur" dedi.

34. ‘Aşḳ ile netīce buldı nāmı
Luṭf eyle uzatma bu kelāmı

35. ‘Aşḳın gözi duş olup cemāle
Olmışdı ezel o māha hāle

36. İsm oldı cemāl ana velī nūr
Amma ki ḫayāle gelmeden dūr

37. ‘Uşşāḳı iden oldur müşevveş
Virmekde derūna dürlü āteş

38. Çün menzili geldi bu fenāya
O vay diyü düşdi bu feżāya

39. Mesrūr olup aḳrabā vü ḫīşı
6a Kimi didi er kimisi dişi

40. Ol ise añup cemāl-i yāri
Feryād ile eyler idi zāri

41. Bend oldı ḳımāṭ-ı ıżṭırāba
Ḳalmadı tüvānı pīç ü tāba

42. Eṭrāf ise eylemekde ḫande
Māder daḫı işte bu suḫende

Nedir bu āh u zārıñ ‘āşıḳ-ı nā-şāde beñzersin
Benim şīrīn-lebim sen ṭoġmadan Ferhāda beñzersin

Ezelden cām-ı derdiñ cür‘asın nūş eylediñ bildim
Hevā-yı ‘aşḳ ile Şākir gibi berbāda beñzersin

34. En sonunda onun adı aşk oldu. Bir iyilik ed de bu sözü artık uzatma!

35. Aşkın gözü Hakkın cemaline kapılıp daha ezelden o ay yüzlü güzele hale gibi bağlanmıştı.

36. Ona isim olarak Cemal dendi. Ama o hayal edilemeyecek kadar güzel bir nurdu.

37. Aşıkların gölüne ateş düşürerek onların aklını başından alan odur.

38. Onun konak yeri bu yokluk alemi olunca o eyvah diyerek bu fezaya düştü.

39. Akrabaları, soyu sopu buna sevinerek erkek mi dişi mi olduğunu (tartışlılar).

40. O ise sevgilisinin güzelliğini anarak feryâd ile inliyordu.

41. Iztırap kundağına sarılınca hareket etmeye gücü kuvveti kalmadı.

42. Etrafındakiler ise gülücükler saçıyordu. Annesi de ona bu sözleri söylüyordu:

43. Bilmez daḫı bu ol ḳāl u ḳīli
Yād itdi cemāl-i bī-miṯīli

44. Ma‘şūḳını oldı cüst ü cūda
‘Aşḳ oldı cemāli ‘ārzuda

45. Her ḳande göre cemāl ẓıllıñ
Farḳ eylemeden ḥarām u ḥıllıñ

46. Nice dem olur o ẓıllı ṭālib
Geh vaṣl u gehi nigāhı rāġıb

47. Māder de görünce sedyi evvel
Ẓan itdi budur cemāl-i ekmel

48. Cūş eyleyüp ‘aşḳ ḳıldı nāle
Māder ile dāye geldi ḳāle

3b Söyle cānım pāresi bu āh u efġānıñ nedir
Ḥasret ile ārızu-yı kūşe-i cānıñ nedir

Germ ü serd-i rūzigārı ṭatmadañ Şākir gibi
Söyle derdiñ var ise luṭf eyle dermānıñ nedir

49. ‘İrfān ile bildiler naẓardan
Pistānı diler bu māḥażardan

50. Āġūşa alup o māhı māder
Ṣundı memesin miṯāl-i dilber

51. Gördi ki yatur yanunda maḥbūb
Żan itdi budur cihānda maṭlūb

43. Bu sözleri anlamadı ve yine eşsiz güzelliği (Cemal’i) yad etti.

44. Aşk Cemal’i arzulamakta ve sevgilisini aramaktaydı.

45. Her nerede Cemal'in gölgesini görse haram helal olup olmadığına bakmadan,

46. Bazen o gölgeye kavuşmak istiyor bazen de bakmakla yetiniyordu.

47. Annesinin memesini görünce önce en mükemmel Cemal'in bu olduğunu zannetti.

48. Aşk coşarak feryat etti. Bunun üzerine annesi ve dadı bu sözü söylediler:

49. Bakışlarından meme istediğini anladılar.

50. Annesi o ay gibi güzeli kucağına alarak gönül ona memesini verdi.

51. Yanında sevgilinin yattığını görünce dünyada en sevilen şeyin bu olduğunu zannetti.

52. Būs itdi hemān bilā tereddüd
Geldi dil ü cānına teceddüd

53. Bir būseye itmeyüp ḳanā‘at
Ṣarmaḳlıġa ḳıldı ḫırṣ u raġbet

54. Didi ki ezelden āşinālıḳ
Var beyne hümāde dilrübālıḳ

55. Bildim ki seni cemālsin sen
Maḥbūbe-i bī-miṯālsin sen

56. Bizden ne idi bu iftirāḳıñ
Kesdiñ diliñ āh u tāb u ṭāḳıñ

57. Fehm eyledi sedyi bildi ḥālin
Beñzetdi netīce-i me’āliñ

58. Bal çaldı dehāne bī-meḥābā
Aldatdı o bī-mecāli ra‘nā

59. Kesdi sesiñ ‘aşḳ oldı medhūş
4a Ḳıldı o hevāları ferāmūş

60. Örtdü gözini çü ḫ^{v}āb-ı ġaflet
Süt dökmege buldı ġayri ruḫṣat

61. Gehvāreye ḳoydı dāye-i nāz
Bu şarḳıya itdi böyle āġāz

Uyu uyu eyleme āh u feġān
Ṣoñra duyar ḥālimizi el yamān

52. Hiç tereddüt etmeden öptü ve bununla ruhuna(bir) ferahlık geldi.

53. Bir öpücüğe razı olmayıp ona hırs ve arzuyla sarıldı.

54. Ta elest bezminden başlayan bir tanışıklık ve arada bir sıcaklığın olduğunu söyledi.

55. Bildim ki sen benin aradığım Cemal'sin ve eşi benzeri olmayan sevgilisin.

56. Bu ayrılığın sebebi neydi? Gönlün ah etmesini ve takatini kestin.

57. Memeyi anladı ve halini bildi. Onun meal sonucuna benzetti.

58. O merhametsiz güzel zayıf (bebeğin) ağzına bal çalarak onu aldattı.

59. Aşk korkudan sesini kesti ve eski isteklerini unuttu.

60. Gaflet uykusuna dalıp gözünü örttü böylece süt dökmeye ruhsat buldu.

61. Nazlı dadısı onu beşiğe koyarak bu şarkıya başladı.

Rāḥat idüp kes sesini bir zemān
Nenni aġam nenni paşam nenni

Şimdi seni biz sevelim itme zār
Ṣoñra saña yād olur elbette yār

Bir iki gün uyı büyü it ḳarār
Nenni aġam nenni paşam nenni

Vaḳt ola ki unudasın māderiñ
Āteş-i ‘aşḳ ile yanup her yerin

Nice cefālar idecek dilberiñ
Nenni aġam nenni paşam nenni

E e diyüp uyudıġıñ eyle yād
Ḥüsn-i cemāle olıcaḳ ber-murād

Şākir-i bī-çāreyi de eyle şād
Nenni aġam nenni paşam nenni

62. Ḫ^{v}āb içre duyup cemāl adıñ
Açdı gözini bilüp murādıñ

63. Başladı yine enīn ü āha
4b Peyveste olup ṣadāsı māha

64. Geh sedy ile virdi dāye ġaflet
Geh ṣallamaḳ ile geldi ḥayret

65. Geh aġucuḳ ile virdi aġu
Aldatdı anı miṣāl-i āhū

62. Uyku arasında Cemal adını duyunca neyi aradığını hatırlayarak gözünü açtı.

63. Yine ah edip inlemeye başladığından sesi aya kadar ulaştı.

64. Dadası bazen süt ile onu avuttu. Bazen de sallayarak şaşırttı.

65. Bazen agucuk ile onu güldürdü.

66. Geh boncuḳ ile virüp teġāfül
Didiler o māha aġlama gül

67. Bir nice zamān bu ḥāl geçdi
Ġayrı aḳı ḳaradan da seçdi

68. Anladı deġil ḥabībi pistān
Düşdi diline hevā-yı bostān

69. Ol şūha çü cāy oldı mekteb
Herkes ider oldı ‘arż-ı maṭlab

70. Her ḳanda görürse vech-i ḫūbı
Meyler idi o dem ḳulūbı

71. Girdi araya o demde iblīs
İġvā ile virdi dürlü telbīs

72. Bir şūḫı ṣanup cemāl o bī-hūş
Oldı aña cān u dille medhūş

73. Nefsiñ idi çün mu‘īni şeyṭān
Buldı bu hevā anıñla meydān

74. Cānān ise itmede sitiġnā
Biñ nāz u edā hezār tība

75. Ṣardıḳça meyānıñ eller anıñ
Ġam bükdi bunuñ daḫı meyānıñ

76. Söylerdi bu ḳıt‘a ile ḥāliñ
Dişlendiġini görünce ḫāliñ

66. O ay yüzlüyü bazen boncuklarla avutarak, ağlama (artık)gül dediler.

67. Uzun bir zaman böyle geçtikten sonra akı karadan seçmeye başladı.

68. Sevgilisinin meme olmadığını anlayarak bağ bahçe hevesine düştü.

69. O şuh artık okula gittiğinden, herkes ondan bir şey talep etti.

70. Ne zaman güzel o an kalbi ona meylederdi.

71. O sırada araya iblis girdi çeşitli hilelerle onu baştan çıkarmaya çalıştı.

72. O akılsız bir güzeli Cemal zannederek ona canı gönülden kapıldı.

73. Şeytanın da nefse yardımıyla bu istek onunla ortaya çıktı.

74. Sevgili ise yaratılışındaki bin bir naz ve eda ile ona yüz vermiyordu.

75. Yabancılar sevgilinin belini sardıkça Aşkın da gamdan beli büküldü.

76. Sevgilinin beninin dişlendiğini görünce bu kıt’a ile halini anlattı.

5a Bir kerre öpeydim ol mehiñ zülfi telinden
Kām almaḳ olurdı o zamān ince belinden

El dişledigi sīb-i zenaḥdān degil mi
Ben ḳā'ilem ey rūḥ-ı revān būse elinden

77. Gūş itdi bu ḥāli ḫ^{v}āce-i pāk
Ol ṣāḥib-i ʻaḳl u rüşd ü idrāk

78. Didi gel oġul bu ḥāli terk it
Rāh-ı Ḥaḳ'a toġrı yol ile git

79. Bu ṭarza muḥabbete nihāyet
Elbette olur begim ḳabāḥat

80. Şeyṭān işidir bu ḥaḳ degildir
İnsan buña eḥaḳ degildir

81. Ṣaḳla naẓarıň o şūḫa baḳma
Bīhūde vücūdı nāra yaḳma

82. Gel geç bu hevādan it ferāġat
Evḳātıñı eyleme iżāʻat

83. Efʻāl-i ḳabīḥasını yād it
Göñlünde ʻadāvetiñ ziyād it

84. Dirsen ki muḳanṭara degil mi
Rāh-ı Ḥaḳḳa bu da reh degil mi

85. Sen didigine mecāz dirler
ʻĀlemde anı pek az dirler

77. Akıl, olgunluk ve idrak sahibi olan o temiz yaratılışlı hoca bu hali işitince,

78. "Gel oğlum bu hali terk ederek Hakkın yoluna gir" dedi.

79. Bu tür sevginin sonunda elbette kabahat olur.

80. Bu doğru olmayan bir şeytan işidir. İnsan buna layık değildir.

81. O şuha bakma! Ondan bakışlarını kaçır! Boş yere vücudunu ateşe yakma!

82. Bu hevesten vazgeçerek kurtuluşa er! Günlerini boş yere geçirme!

83. Onun yakışıksız, çirkin hareketlerini hatırlayarak gönlünde onun düşmanlığını arttır.

84. Hakk'ın yoluna bu da bir yol değil mi dersen,

85. Senin söylediğine mecaz derler. Alemde onu söyleyen çok azdır.

86. Ol ‘aşḳda meyān u ḳāş u göz yoḳ
Mābeynide ḳāl u ḳīl u söz yoḳ

87. İsḳāta saña sözüm bu el-ḥaḳ
2b Ey müdde‘ī vü kez̲ūb u aḥmaḳ

88. Dirse saña sevdiġiñ a cānım
Ġāyetle sever misin viṣālim

89. İstersen eger viṣālim ancaḳ
At kendini şimdi nāra muṭlaḳ

90. Bi’llāhi vücūd şöyle ṭursun
Es̲vābını atmadan ṣoġursun

91. Diñle sözümü bu iş degildir
Rāh-ı Ḥaḳ’a bu giriş degildir

92. Çün bu sözi ḫ^{v}āce ḳıldı itmām
Ol meclis-i pend buldı encām

93. ‘Aşḳıñ o dem ‘aḳlı geldi başa
Kesdi naẓarıñ o nā tır-āşā

94. Ammā ki yine cemāli ister
Ṭurmaz yüregi viṣāli ister

95. Meyl eyledi bir gün ol ciger-ḫūn
‘Azm-i reh-i deşt mis̲l-i Mecnūn

96. ‘Aḳlına gelüp hevā-yı gülzār
Açılmış idi meger ki ezhār

86. O aşkta bel, kaş, göz, ortada söylenmiş bir söz, dedi kodu yoktur.

87. Ey yanlış fikre sahip, yalancı ve ahmak olan! Bu hak sözüm sana cevaptır!

88. Sana sevdiğin ‘’bana kavuşmayı istiyor musun canım ‘’diye sorarsa,

89. Eğer (bana) kavuşmayı istiyorsan kendini mutlaka ateşe atmalısın derse,

90. Allah için vücudun şöyle dursun giysilerini atmadan (ondan) soğursun.

91. Gel bu sözümü dinle bu (yaptığın) iş değil! Bu Hakk'ın yoluna giriş değildir.

92. Hoca bu sözü tamamlayınca öğüt meclisi son buldu.

93. Aşk'ın o anda aklı başına geldi ve o ham kaba (kişiye) bakmaktan vazgeçti.

94. Fakat yüreği yine Cemal'e kavuşmayı istemekteydi.

95. Bir ün o bağrı yanık tıpkı Mecnûn gibi çöle doğru gitmeyi niyet ederek yola düştü.

96. Aklına gül bahçesinin güzellikleri gelince çiçekler açılıvermişti.

97. Bir bāġ var idi ol feżāda
Ol semte çeküp anı irāde

98. Ammā ki ne bāġ bāġ-ı cennet
Ḳudsīler ider o bāġa ḫidmet

99. Her bir güli tuḫfe-i tecellī
Sünbülleri zülf-i ḫūb-ı Leylī

100. Şeb-būleri feyż-i ḳudse her şeb
İtmekde hezār ‘arż-ı maṭlab

101. Her lāle açar derūna dāġı
3a Almaz naẓarına çār-bāġı

102. Boynun nice egmesün benefseç
Ġonca -semen oldı çün küleh-keç

103. Zerrīn virir derūna ẕevḳı
Üftādeye açdı bāb-ı şevḳı

104. Fullar ki üfūlden müberrā
İtmez mi şām-ı cānı iḥyā

105. Nergisleri ‘ayn-ı āfet olmuş
Çarḫ-ı felek ol maḥalde ṣolmuş

106. Peyġūle-i bāġa dest-i üstād
Bir ḳaṣr-ı felek naẓīr-i bünyād

107. Bir kāḫ bu kim İremden a‘lā
Bir naḳşı deger cihāna Ḥaḳḳā

97. O fezada öyle bir bağ vardı ki aşkın irade onu o semte çekiyordu.

98. Cennet bağı gibi olan bu bağda melekler hizmet ederdi.

99. (Bu bağın) her bir gülü tecelli armağanı, sümbülleri ise güzel Leyla'nın saç idi.

100. Şebboyları ise her gece ilahi feyze binlerce dileğini arz etmekteydi.

101. Her lâle kalbini dağlar dünyayı gözü görmez.

102. Semen goncası külehini benevşe boynunu nasıl eğmesin.

103. Zerrin gönle zevk vererek âşıklara coşku kapısını açtı.

104. Nilüfer kaybolmaktan kurtulmuştur. Onun için can akşamını ihya eder.

105. Nergisleri tıpkı gönül alan güzeller gibi olmuş. Onların olduğu yerde hanımeline benzeyen çiçekler solmuş.

106. Üstat bağın köşesine benzeri görülmemiş bir kasır inşa etti.

107. Allah için söylenecek olursa onun bir nakşı cihana değer.

108. Resmiñ alamaz ḫayāle fikret
Her ṭarḥ-ı nūr-ı cināna nisbet

109. Her kūşede selsebīl cārī
Taḥtından aḳar ṣafā biḥārı

110. Pīşindeki ḥavż-ı ṣafā sorma
‘Aḳlınla şināver olma yorma

111. Ejder aġızında āb-ı ḥayvān
Ṣan cāna virir hezār dermān

112. Fevvāreleri atar semāya
Āb-ı dil ü dīdesise māya

113. Māhīleri māha oldı tims̱āl
Şāhid bu ḫayāle ‘āḳl-i fa“āl

114. Ol bāġ idi çün maḳām-ı ḫūbān
Ol gün daḫı anda idi yārān

115. Eylerler idi o ḳaṣra raġbet
6a Cem‘iyyet idüp olurdı ṣoḥbet

116. Kimi beg idi ki nāz-perver
Kimisi mevāli-zāde dilber

117. Küttāb kimi kimi ‘avāmī
Mecmū‘īsi ‘ālemiñ benāmı

118. Bir ṣoḥbet olurdı o arada
Mābeynide ḳalmayup irāde

108. İnsan onun görüntüsünü hayal bile edemez.

109. Her köşesinde çeşmeler akmakta alt tarafından safa ırmakları akar.

110. Önündeki temiz havuzu hiç sorup da aklını karıştırıp kendini yorma.

111. Ejderin ağzından akan ab-ı hayvana benzeyen su cana binlerce derman olmakta sanırsın.

112. Fıskıyeleri semaya gönül suyu ve gözyaşı atar.

113. Onun balıkları aya benzemekte. Aklını iyi kullananlar şahittir.

114. Çünkü o bağ güzellerin makamıydı. O gün bile sevgililer oradaydı.

115. Hepsi o köşke istekle (giderek) toplanıp sohbet ederlerdi.

116. (Bunların) kimi kibar beyler kimisi Mevlevi dilber idi.

117. (Bunların) kimi katip , kimi halktan kişilerdi. (Fakat) hepsi dönemin tanınmış kişileri idi.

118. O esnada irade ortadan kalkar ve bir sohbet başlardı.

119. Sözler ki olurdı ḳaş u gözle
Aġyār gelür mi pekçe gözle

120. Ol meclis-i ünse yāde yer yoḳ
Hīç kimseden anda bir ḥaẕer yoḳ

121. Neyler iñilerdi kūşe kūşe
Bezm ehli gelürdi ṣad-ḫurūşa

122. Ehl-i dili pür şerār iderdi
Kendi gibi şerḥādār iderdi

123. Neyden bilinürdi neydiġi bu
‘Aşḳ ile tehī derūnı memlū

124. Hīç ṣorma kemānıñ āh u zārıñ
Berbād ider ‘ālemiñ veḳārıñ

125. Ol meclise ol daḫı girişmiş
Fehm eyledim aṣlını kirşimiş

126. Ṭanbura birisi gūşimāli
Virdiki duyurma ḫalḳa ḫāli

127. Tel ḳırdıġınıñ ġamını çekmem
Bu gizlice sırdan el ḳapar nem

128. Bir girye ḳopardı mūsiḳārı
Fāş itdi nihān ‘aşḳ-zārı

129. Meclisde biri didi çıġırtma
7a Gel perde-i ‘ārı böyle yırtma

119. O mecliste sözler kaş gözle olurdu.

120. O tanıdıkların meclisinde yabancılığa yer olmadığından hiç kimse birbirinden çekinmezdi.

121. Neyler köşede inlemeye başlayınca topluluk coşardı.

122. (Ney) gönül ehlinin (içini) ateşle doldurur kendi gibi parça parça ederdi.

123. Boş gönüllerin aşk ile doldurulması neyden bilinirdi.

124. Kemanın ahını, inlemesini, ise hiç sormayın! Alemin ağır başlılığını perişan ederdi.

125. O meclise o da alınmış. Anladım ki aslı kirişmiş.

126. Bu hali halka duyurmaması için birisi tamburun kulağını çekmiş.

127. Bu gizli sırdan yabancılar nem kapar. Yoksa tel kırmanın gamını çekmem.

128. Musikar ağlamaya başladı böylece gizli aşkını ortaya çıkardı.

129. Meclistekilerden biri: Böyle (şarkı) söyleyerek ar perdesini yırtma dedi.

130. Muṭrıb işidüp bu güft ü gūyı
Ḳaldırdı uṣūl ile sebūyu

131. Sāḳīye idüp işāret ol dem
Kim vire mey-i dü-sāle ḥürrem

132. Bir sāḳī ki ṣāḳ-ı sīm ṣāfı
La‘l-i lebi derd-i ‘aşḳa şāfi

133. Destindeki desti ‘aşḳ memlū
Billūr ḳadeḥle şevḳa yā hū

134. Peymānesi elde ṣāf u ra‘nā
Peymānı dürüst mi bilmem ammā

135. Beñzerdi o ḳāmet-i sürāḥī
Bustān-ı emelde servi şāhī

136. Meyden süzicek gözüñ o mehveş
‘Uṣṣāḳa düşdi dürlü āteş

137. Nāz ile çekerse ger ayaġı
Eylerdi boġazda çapuçāġı

138. Cān idi o meclisiñ kebābı
Ḥavżın daḫi ḫūn idi ḥabābı

139. El- ḳıṣṣa bu meclis-i münevver
Olmaḳda cihāna feyż-i güster

140. Eṭrāf-ı ḳaṣırda nice naḫcīr
Ol bāġa iderdi ‘izz ü tevḳīr

130. Çalgıcı bu sözleri işiterek adabınca şarap kadehini kaldırdı.

131. Sevinçle o an iki yıllık şarabı vermesi için sakiye işaret etti.

132. Sakinin gümüş renkli bacağı güzeldir, lal taşı gibi olan kırmızı dudağı aşk derdine şifadır.

133. Elindeki testi aşkla doldurulmuş, billur kadehle sevinçle Ya Allah (de-di).

134. Elindeki kadehi saf ve güzeldir ama yeminine inanılır mı bilmem?

135. O sürahinin boyu emel bostanındaki serv-i şahiye benziyordu.

136. O ay yüzlü meyden gözünü süzünce âşıklara türlü ateşler düşerdi.

137. Eğer kadehi naz ile çekerse boğazda çapuçagı eylerdi.

138. O meclisin kebabı can idi. Havuzun bile kabarcıkları kandan idi.

139. Kısaca bu aydın seçkin topluluk cihana ilim, irfân veriyordu.

140. Kasrın etrafında bulunan birçok av hayvanı o bağı değerli kılardı.

141. Tīhūları var tezerveh meftūn
Āhūları şīr-i nere mecnūn

142. Ḫargūş işidüp uzun ḳulaḳdan
Nāẓır idi meclise ıraḳdan

143. Feryādı bıraḳdı anda bülbül
7b Var anda hemān ṣadā-yı ġulġul

144. Tīġ-ı ġam ile ḳanatdı ḥayfā
Murġ-ı dili ḫayli dem ḳanarya

145. Çün ‘aşḳ iderdi böyle seyrān
Bir kūşede zār u zār u giryān

146. Cān atdı o bezme ḳıldı raġbet
Eṭrāfını aldı cīş-i ḥayret

147. Gördi bu ḳadar cemāl-i tābān
Geldi veleh ol dem oldı ḥayrān

148. Bilmez ki aṣl cemāl ḳanda
Ẓıl ḳanda ‘aceb kemāl ḳanda

149. Cān ile olup o bezme mā’il
Bir nīm- nigāha oldı ḳā’il

150. Ammā ki daġıldı ‘aḳl u temyīż
Aldı anı bezm-i fitne-eňgīz

151. Ġayri unudup hevāyı bāġı
Lā şey’ gibidir cihān ferāġı

141. Çil kuşları sülüne tutkun, ahuları da erkek aslana vurgun idi.

142. Tavşan (mecliste konuşulanları) uzun kulaklarıyla işitmekte ve meclise uzaktan bakmaktaydı.

143. Bülbül feryat etmeyi bıraktı. Onda şimdi sadece gul gul sadası vardı.

144. Yazık ki kanarya gam kılıcı ile gönül kuşunu bir süreden beri yaralamaktaydı.

145. Aşk bu durumu seyrediyordu ve bir köşede ağlıyor, inliyordu.

146. (Aşk) o meclise can atarak giderken etrafını hayret ordusu sardı.

147. Bu kadar parlak güzel yüzü görünce şaşırdı ve o an hayran oldu.

148. Fakat asıl Cemal'in hangisi mecazın hangisi, kemalin hangisi olduğunu bilmiyordu.

149. Gönülden o meclise yönelerek bir anlık bakışa razı oldu.

150. Aklı ve idrakı darma dagın oldu. Etrafını fitne koparan bir meclis aldı.

151. Arzularını, isteklerini bağı unuttu. Dünyanın nimetleri onun için değerini yitirdi.

152. ‘Aşḳıñ yine āteşi ṭutuşdı
Zenbūr-ı belā başına üşdi

153. Geh ruḫṣat arardı āh u vāha
Geh ḥayret ile baḳardı rāha

154. Żabṭ idemez oldı ġayrı kendin
Seyl-i ġam-ı ‘aşḳ başdı bendin

155. Yandıḳca ḳarār u ṣabrı nāçār
Şol kār-ı nühüfti ḳıldı iẓhār

156. Āġāze idüp ṣabādan ol dem
Bu şarḳıdan oldı göñli ḫurrem

8a Gitmiş aḳlım serden ammā bilmezem kimdir alan
‘Aşḳ ile yandım meded sevdā ile oldum amān

Geçdi devr-i Ḳays oldum şimdi Mecnūn-ı zamān
Kendi kendi żāyi‘ itdim ben bu yolda nāgehān

Nār-ı sīne āteş-i dūzaḫdan itmiş iḳtibās
Seyl-i eşk-i nilgūnı itme deryāya ḳıyās

Şu‘le-i āhım ise olmaḳda gerdūna mümās
Kendi kendim żāyi‘ itdim ben bu yolda nāgehān

Ḳandadır ṣabr u taḥammül ḳandadır tāb u tüvān
Eşheb-i endīşeme dār oldı ṣaḥrā-yı cihān

Mebde’in bilmem nedendir dildeki āh u fiġān
Kendi kendim żāyi‘ itdim ben bu yolda nāgehān

152. Aşk'ın yine ateşi tutuşarak başına bela arıları üşüştü.

153. Bazen ah, vah için bahaneler arar bazen de şaşkınlık içinde yola bakardı.

154. Artık kendini tutamaz oldu. Aşk gamının seli bentleri bastı.

155. Çaresizlikten sabrı ve kararı azaldıkça o gizli işleri ortaya çıktı.

156. O anda saba makamından bir şarkı okudu ve gönlü şenlendi.

8b Ṣākir-āsā vādī-yi hicrāna düşdün mi göñül
Rāh-ı ġamda baḥr-i bī-pāyāna düşdüñ mi göñül

Derd dirler böyle bir dermāna düşdüñ mi göñül
Kendi kendim żāyi‘ itdim ben bu yolda nāgehān

157. Ḫūbān işidüp bu nev-ṣadāyı
Bu āh u enīn-i dil-rübāyı

158. Didiler ‘aceb ne āhdır bu
‘Aşḳ idigine güvāhdır bu

159. Āyā ki ne güne mübtelādır
Zīrā ki ṣadāsı cān-fezādır

160. Bī-çāre ‘aceb kimiñ esīri
Meydān-ı taḥammüliñ dilīri

161. Bu bāġa ‘aceb ne güne geldi
‘Aḳlı bıraġup cünūna geldi

162. Cānān mı arar bu yolda ḥayrān
Cānāne mi ġā’ib itdi bu cān

163. Da‘vet idelim bu bāġ-ı cāna
Merhem uralım o dāġ-ı cāna

164. Ammā ki ne semtdedir bileydik
Çeşmindeki seyli de sileydik

165. Eṭrāfa nigāh idince ḫūbān
Gördiler o bī-mecāli nālān

157. Güzeller bu ahları, inlemeleri, gönül kapan bu sesleri işitip,

158. Hangi sebepten çekilen ahtır bu (diye düşünürken) bunun aşka delil olduğuna kanaat getirdiler.

159. Acaba ne türlü bir tutkundur zira sesine can dayanmıyor.

160. Bu çaresiz, tahammül meydanının yiğidi acaba kimin esiri?

161. Aklını kaybedip cününa gelen Aşk bu bağa geldiğinde acaba ne şekilde idi.

162. Bu can acaba şaşırmış bir şekilde sevgili mi arıyor; yoksa sevgilisini mi kaybetti.

163. Bu can bağına davet ederek gönül yarasına merhem sürelim

164. Keşke onun nerede olduğunu bilseydik ve gözündeki yaşları sileydik.

165. Güzeller etrafa göz atınca onu güçsüz bir halde inlerken gördüler.

166. Sāz-ı dili uydurup zebāna
‘Aşḳ āteşi urmada zübāna

167. Bir kūşede eyler āh u zārı
Ma‘lūm degil ne de ḳarārı

168. Berīdi ṣabā-veş idüp irsāl
Tā ide cenāb-ı ‘Aşḳ’a iclāl

169. Vardı o berīd pīş-gāha
9a Ṣordı sebebiñ bu āh u vāha

170. Didi nedir ism ü resmin ey ẕāt
Bī-hūde geçürme bunda evḳāt

171. Ḫūbān seni bu bāġda gözler
Teşrīfini cān u dille özler

172. Ḥaḳḳında emir var it iṭā‘at
İḥżārına geldim eyle ḫidmet

173. Ḫavf itme żarār yoḳ anda muṭlaḳ
Bir cān ile ḳurtulursun ancaḳ

174. Ḫavfım bu ki eylesen ta‘annüd
Cem‘iyyete varmaġa temerrüd

175. Geçmez o maḥalde āh u nāle
Tīġ-ı nigehi ider ḥavāle

176. Ṣad şerḥā olur vücūd-ı zārıñ
Ḳalmaz ebedü’l- ebed ḳarārıñ

166. Gönlünden geçenleri söyleyerek dile aşk ateşi sürdü.(veya)gönlünden geçenleri söylediğinde aşk ateşi dilini yaktı.

167. Bir köşede ah edip inliyordu. Ne halde olduğu belli değildi.

168. Haberci saba gibi oraya giderek Aşk hazretlerine saygı gösterdi.

169. O haberci Aşk'ın bulunduğu yere vardı. Bu ah ve vahının sebebini sordu.

170. Ey kişi! İsmin cismin nedir? Buralarda boşa niye vakit geçiriyorsun? dedi.

171. Güzeller bu bağda senin yolunu gözlüyor. Orayı şereflendirmeni canı gönülden istiyor.

172. Senin hakkında verilen emri dinle! Senin huzuruna geldim hazır ol!

173. Korkma! Bunda kesinlikle bir zarar yok(en fazla) canını vererek kurtulursun.

174. O topluluğa gitmemek için inat edersen ben bundan korkarım.

175. O mahalde sıkıntıların geçmez. Kızgın ve(kesici) bakışları üzerine çekersin.

176. O inleyen vücudun yüz parça olur. Sonsuza dek rahatın kalmaz.

177. Pīçīde ider miṣāl-i hemze
Ḳadd-i emeliñ sihām-ı ġamze

178. Ḫışm eylemeden kemān-ebrū
Gel gel gidelim ki yol budur bu

179. Ol bezm-gehe cihān müştāḳ
Çalmaḳsızın oynar anda ‘uṣṣāḳ

180. Gūş eylediġiñ bu söz-ı dil hep
‘Uṣṣāḳ nevāsı evce münṣab

181. Raḳḳāṣ o bezm-gāha cāndır
Dil kişverine ḥüküm-revāndır

182. Ḫūn-ı şühedā ki cūy-ı dil-cū
Her dem o yeriñ türābı gül-rū

183. Eşk oldı o bezme bāde-yi nāb
9b Āteşde ciger kebāb-ı nā-yāb

184. Dilberleriniñ cemāli mümtāz
Her birleri milk-i ḥüsne ser-bāz

185. Raġbetleri var futāde-gāne
Aḳranları gelmemiş cihāne

186. Ruḫsāreleri ḳamerden enver
Vechinde kemāl günden eẓher

187. Bunlar şeh-i ḥüsn iken cihānda
Fermān fermā iken revānda

177. Süzgün bakışlar ile senin ümidinin boyu hemze gibi kıvrılır.

178. Gel keman kaşlar kızmadan gidelim doğru yol gitmektir.

179. O âşıkların çalmadan oynadığı eğlenceli meclise bütün cihan tutkundur.

180. Bu işittiklerinin hepsi gönülden gelen sözdür. Aşıkların sesi en yüksek göğe ulaşmıştır.

181. O eğlenceli meclise dans edenler candır. (bunlar) gönül ülkesinin padişahıdır.

182. Şühedanın kanı gönül arayan nehir gibidir. Bundan dolayı her zaman oranın toprağı gül yanaklıdır.

183. O bezme gözyaşı halis, duru bir içki, ciğer ise bulunmaz bir kebab oldu.

184. Üstün güzellikteki dilberlerin her biri güzellik ülkesine baş oldu.

185. O güzellerin aşıklara rağbetleri vardır ve onların benzerleri cihana gelmemiştir.

186. (Onların) yanakları aydan daha parlak ve yüzündeki olgunluk güneşten daha güzeldir.

187. Bunlar cihanda güzellik şehi iken, emir veren durumunda iken,

188. Birbirlerine miṣāl-i bende
Cān u dil ile olur figende

189. Benlik o bezimden oldı merdūd
Birlikde ne varsa anda mevcūd

190. Ḥayretde ḳalur gören o bezmi
Eylerdi devāma ‘azm ü cezmi

191. Her kim göre bunlarıñ cemālin
Fehm eyler o dem Ḥaḳıñ kemālin

192. Gūş eyledi ‘Aşḳ çün cemāli
Terk eyledi ġayrı ḳīl ü ḳāli

193. Ḳıldı bu muḥammesi o dem yād
Nām-ı şeref-i Cemāl’e inşād

Göñülde bezm-i yāre varmaġa tāb u tüvān lāzım
Feżā-yı sīnede dāġ-ı elemden imtiḥān lāzım
Hele sīmāb iken sīm olmaġa ḫayli zamān lāzım
Serve pāy būsa dīdede eşk-i revān lāzım
Ḫulāsā ‘arża- gāha söz bilir bir bī-zebān lāzım

Ferāmūş eyle hep bildikleriñ ‘ilm ü ‘amelden geç
Meḳāṣıdda taṣavvurdan mübādiyy-i emelden geç
Yapış bürhān-ı ‘aşḳa her meṭālibde cedelden geç
Küşād it tīr-i ‘irfānı havālandır bedelden geç
Ḫulāsā ‘arża- gāha söz bilir bir bī-zebān lāzım

Vücūd ile varılmaz bār- gāh-ı şevḳ ‘ālīdir
O bezme ehl-i vaḥdet bā- berāt-ı şāh vālīdir
Söz olmaz ḫāmuşiyyet anlarıñ cümle kemālidir
Maḳāle gelmede ṣaḥn-ı fenānıñ ḥāli ḥālīdir
Ḫulāsā ‘arża- gāha söz bilir bir bī- zebān lāzım

188. Birbirlerine köle gibi canı gönülden bağlıdırlar.

189. Benlik o meclisten kovuldu. Birlik beraberlik hususunda her ne varsa orada mevcuttur.

190. O eğlence meclisini gören hayrette kalırdı ve oraya devam etmeye gayret ederdi.

191. Onların güzelliğini her kim görse Allah’ın mükemmelliğini anlar.

192. Aşk, Cemal'in artık öğrenince lafı sözü terk etti.

193. Cemal’in şerefi adına o an bu muhammesi inşat etti.

Bu bāġ-ı ültfeti bād-ı ḫazān eyler mi pejmürde
Gül-i ṣad-bergi olmaz rūzgār-ı ġamla efsürde
10b Leṭāfetle lebāleb ḫāṭır olmaz anda āzürde
Nice fehm eylesün bilsün bu raʻnā ḥāli dil- mürde
Ḫulāsā ʻarża -gāha söz bilir bir bī- zebān lāzım

Bu ḥāli ḥāl-i dilden bilmeyen nādāndan ṣorma
Bu baḥrıñ ġavṭa-ḫ^{v}ārı olmayan bī-cāndan ṣorma
Bilen bilmezlenür fehm itmeyen insāndan ṣorma
Dil-i āgāha Ṣākir keyf ü kemm-i cāndan ṣorma
Ḫulāsā ʻarża- gāha söz bilir bir bī- zebān lāzım

194. ʻAṣḳ bu sözi didi girdi rāha
Güyā ki ire cemāl-i māha

195. Bir neṣ’ecik oldı anda ḥāṣıl
Taʻbīri degil dil ile ḳābil

196. Düşdi öñine berīd-i ḫūş-gū
ʻAṣḳ eyledi aḳla bunda yāhū

197. Ṣad ṣevḳ u ṭarāba oldı sālik
Ṣan oldı o dem viṣāle mālik

198. Bāġıñ ḳapusı görindigi dem
Didi o berīd-i müjde ber-hem

194. Aşk bu söyleyerek ay yüzlüye kavuşmak amacıyla yola düştü.

195. Öyle neşelendi ki bunu sözle anlatmak mümkün değil.

196. Aşk "Ya Allah" deyerek aklına koydu.

197. Yüzlerce istek ve sevinçle yola düştü. O an kendini (sevgilisine) kavuşmuş hissetti.

198. Bağın kapısı göründüğünde o müjde habercisi Aşka dedi:

199. ‘Aşḳa didi gördüñ işte bābı
Ġayrı gözüñ aç bıraḳ bu ḫ^{v}ābı

200. Ben maḳdemini muḳaddem iḫbār
11a Evvel varup eyleyim ḫaber-dār

201. Çün itdi vedā‘ ‘aşḳa ol dem
Terk eyledi bī-enīs ü maḥrem

202. Ṭoġruldı o dem der-i murāda
Bilmez ki ne var bu mācerāda

203. Geh şarḳı ve geh ġazel oḳurdı
Ḫ^{v}āhişle ne durdı ne oṭurdı

204. Ḳazmışdı ḳażā o derde bir çāh
Setr itmiş anı giyāh u vehm-gāh

205. Düşmüşdi o çāha nice ‘āḳil
Her dürlü ḳażā o çāha nāzil

206. Girmişdi o çāha nice Yūsuf
Hīçe geçer anda çoḳ te’essüf

207. Bārīk idi ‘aynı zülfi ḫūbān
Ṭārīḳ mi$\underline{s}$āl-i leyl-i hicrān

208. Çāh-ı zenāḫa olurdı hemser
Bulsaydı ṣuyında revnāḳ u fer

209. Endīşe nihāyetinde ḳāṣır
Vehm olmaz idi o yirde ḫāżır

199. Aşka; "İşte kapıyı gördün artık gözünü aç bu uykuyu bırak" dedi.

200. Ben senin gelişini önceden gidip onlara haber vereyim.

201. Aşkı o vakit yolda terk ederek onu dostsuz ve arkadaşsız bıraktı.

202. (Aşk) bu olanları anlamadan istek kapısına yöneldi.

203. İstekle bazen şarkı bazen gazel okuyarak durup dinlenmeden (yoluna devam etti.)

204. Kader o kapıda bir kuyu kazarak onu otlarla ve korku ile örtmüştü.

205. O kuyuya pek çok akıllı çeşitli kazalar sonucu düşmüştü.

206. O kuyuya pek çok Yusuf girerek onda yok yere korkular, üzüntüler yaşamıştı.

207. Ayrılık gecesine benzeyen yol tıpkı güzellerin saçı gibi inceydi.

208. Suyunda renk ve parlaklık bulunsaydı çene çukuruna denk olurdu.

209. Türlü kuşkuların kaygıların sonunda ulaşılan o köşke korku olmazdı.

210. Bi’r-i emeliñ bir ‘aynidir bu
Ġavriñ arama olur yeriñ ṣu

211. Āgāh idi bunı rehber ammā
Nisyān ḳomadı ki ide inhā

212. Bī-çāre bu şevḳ ile giderken
Uġradı yolı o çāha birden

213. Baṣdıḳda ḫabersiz ol giyāha
Vardı dönerek verā-yı çāha

214. Cibrīl-i luṭuf o dem irişdi
11b Zīrā bu iniş fenā inişdi

215. Vardı būn-ı çāha gitdi bī-hūş
Ṣorma sebeb-i ḫalāṣı ḫāmūş

216. Kendiñ bilemez cevāb virsün
‘Aḳlıñ yeri yoḳ ki çāha girsün

217. Bir nice zamān yatınca nāçār
Güyā ki uyurdı oldı bī-dār

218. Bīgāne vü āşinā desen yoḳ
Zī-rūḥ yoḳ anda bir nefes yoḳ

219. Ol ḥāline aġlamaḳda anda
Yoḳ idi ümīdi ġayri cānda

220. Çün vardı berīd ḳaṣra ol dem
Virdi ḫaberi ol ḫayr-ı maḳdem

210. (Bu kuyu)istek kuyusunun aynısıdır. Dibini aradıkça suya batarsın.

211. Rehber olacaklardan haberdardı fakat, unutkanlıktan haber veremedi.

212. Zavallı Aşk bu arzuyla giderken ansızın yolu o kuyuya uğradı.

213. Habersiz o kuyuya basınca dönerek kuyunun dibini boyladı.

214. Bu düşüş çok fena olduğundan yardımsever Cibril (yardıma) yetişti.

215. Kuyunun dibine düşünce aklı başından gitti.(Bu halde) ona nasıl kurtulacağı sorulmaz.

216. Kendinde olmadığı için cevap veremez. Zaten aklı olmadığı için kuyuya girmişti.

217. Bir süre çaresiz yattıktan sonra, sanki uykudan uyanmış gibi uyandı.

218. Orada ne tanıdık ne dost ne canlı ne de cansız yok.

219. O haline ağlamaktaydı. Artık yaşama ümidi kalmamıştı.

220. Haberci köşke o an vararak hayırlı haberi verdi.

221. Meclisleri ḳıldılar müheyyā
Tekrār idüp o bezmi iḥyā

222. Gözler reh-i intizārı gözler
‘Aşḳ üstüne oldı cümle sözler

223. Āyā ne zamān gelür o müştāḳ
Ol bī-dil ü ser-firāz-ı ‘uşşāḳ

224. Çoḳ beklediler o bī-nevāyı
Ser-defter-i ehl-i dil gedāyı

225. Aṣlāta gelür gider bulundı
Ṣems-i emel ol maḥal dolundı

226. Didi biri içlerinde nā-gāh
Ḳorḳum bu ki çāha düşdi eyvāh

227. Ṣordılar o dem berīde birden
Çāhıñ ḫaberiñ ne virmediñ sen

228. Bilmez misin ol maḥalli yāhū
12a Bīgāne içün ḳazıldıġın bu

229. Tenbīh niçün itmediñ o çāhı
Düşdi ise boynuna günāhı

230. ‘Aḳlı başına gelüp berīdiñ
Ol rāh-rev-i reh-i sa‘īdiñ

231. Ġaflet idüp itmedimdi āgāh
Düşmüşdür o yolda vāh eyvāh

221. Meclisleri hazırladılar. O bahçeyi tekrar şenlendirdiler.

222. Bütün gözler arlılık yoluna bakarken bütün sözler Aşk üstüneydi.

223. O gönlünü kaptırmış âşıkların başı en iştiyaklısı acaba ne zaman gelir.

224. O çaresiz ve ehl-i gönül defterinin başındaki köleyi çok beklediler.

225. Çok namaz vakti geçti, emel güneşi o bölgede dolandı durdu.

226. İçlerinden biri ansızın; " Kuyuya düşmüş olmasından korkarım" dedi.

227. O an haberciye niye kuyunun haberini vermedin diye, sordular:

228. O kuyunun başkaları için kazıldığını bilmiyor musun?

229. O kuyu için niye uyarmadın? Eğer düştüyse onun günahı senin boynu-
na.

230. O uğurlu yolun yolcusu olan habercinin aklı başına geldi.

231. Ne yazık ki o(kuyuya) düşmüştür.

232. Bir çāre mi var bunı ḫalāṣa
Ben ḳurtaramam budur ḫülāṣa

233. Siz herbiriñiz şeh-i cihāndır
Yarlıġ-ı şerīfiñiz revāndır

234. Tedbīr idiñiz ne ise çāre
Belki çıḳarırsıñız kenāre

235. Ḳaldıysa eger teninde ẕerre
Bādısıñız işte siz bu baḥre

236. Ḫūbān arasına girdi ġavġa
Her biri idüp ṭarafla da‘vā

237. Oldı hele çoḳ sebeb nizā‘ī
‘Aşḳa biriniñ yoḳ intifā‘ı

238. Ḳalḳdı birisi ayaġa ol dem
Ġayret demidir maḥall-i mātem

239. ‘Unfīle ‘ītāb idüp o serbāz
Olduḳ hepimiz bu işde enbāz

240. Uġratdıñız ol ġarībi derde
Ḳalmaz o faḳīriñ āhı yerde

241. Sözde geçinürsiñiz ki şāhız
Biz evc-i ḥüsünde şems ü māhız

242. Şimdi bu belā düşdi nāçār
12b Taḫlīṣine bāri fikr idiñ kār

232. Bunu kurtarmaya bir çare var mı? Ben onu kurtaramam.

233. Siz her biriniz cihanın padişahısınız. Şerefiniz her yerde bilinir.

234. (Bunun) çaresine ise bir önlem alınız. Belki onu dışarı çıkarırsınız.

235. Teninden şayet bir zerre kaldıysa siz denizdeki rüzgar gibi kurtarırsınız.

236. Güzellerin kendi aralarında kavga ettiler. Ve her biri diğerinden şikâyetçi oldu.

237. Bu onların çokça çekişmesine sebep oldu fakat bunların hiç birinin Aşk'a faydası olmadı.

238. O an biri ayağa kalkarak bu yas yerinde çaba gösterme zamanıdır dedi.

239. O cesur yiğit onları azarlayarak işte hepimiz bu işte ortağız dedi.

240. O kimsesizi sıkıntıya uğrattınız. O yoksulun ahı yerde kalmaz.

241. Biz güzellik göğünde güneş ve ayı olan padişahız diye geçinirsiniz.

242. (Madem) bu çaresizlik belası başa geldi. Bari kurtarmak için bir yol bulun.

243. İẓhār idüp herbirisi fıṭrat
Didi biri oldı gitdi nekbet

244. Endīşeye ġayri hīç maḥal yoḳ
Ṣāġlıḳdan ana belī emel yoḳ

245. Hem ölmeli mi ölenle ol ān
Bizden olamaz o derde dermān

246. Herbiri idüp bu ḳavli taṣdīḳ
Bī-raḥm sözi olundı taḥḳīḳ

247. Bu şarṭ-ı selāme sözden ıġraż
Ẓāhirde idüp velīk iġmaż

248. Tenhāya varup tefekkür itdi
Ḥālāt-ı ġamı teẕekkür itdi

249. Ayā ne ola ḫalāṣa çāre
Ṣaġ īse eger o baḫt-ı ḳara

250. Vardı ser-i çāha fikre ṭaldı
Endīşesini verāya ṣaldı

251. Fikri didi kim ne ıżṭırābıñ
Ṣal ḳa‘rīne zülf-i pīç ü tābıñ

252. Şehler bu kemende reşk-āver
Bir tārına bağlanur nice ser

253. Sen mālik iken nedir bu teşvīş
Bīhūde yire gel olma dil-rīş

243. Her biri kendi görüşünü otaya koyarken içlerinden biri ‘artık olan oldu’ dedi.

244. Onun sağ olduğuna dair hiçbir ümidim yok.

245. Ölenle ölmeye gerek yok. Bizden onun derdine derman olmaz.

246. Hepsi bu sözü doğrulayarak bu acımasız sözü onayladılar.

247. Bu emin (kesin) ifadeden maksat görünürde bir şeyler yapmış olmak ancak görmezlikten gelmekti.

248. Boş bir yere varıp düşündü. Bu üzüntü hallerini andı.

249. Şayet o bahtı kara sağ ise onun kurtuluşuna çare nedir acaba?

250. O kuyunun başına varıp düşünceye daldı ve düşüncelerini kuyuya anlattı.

251. Aklı derdin nedir diye sorarak "dalgalı, kıvrık saçını arkadaşına sal" dedi.

252. Şehler bu kemendi (saçı, zülfü)kıskanır. Onun bir teline nice başlar bağlanır.

253. Sen mal sahibi iken bu karmaşıklık nedir. Gel boş yere yüreğini yaralama!

254. Gökden anı ṣarḳıdırsan ey māh
Māhī-yi zemīn olurdı gümrāh

255. Zülfiñ uzadup o pür mürüvvet
Vardı būn-ı çāha fi'l-ḥaḳīḳat

256. ‘Aşḳ ise iderdi zār u feryād
13a Kimden ola yā İlāhī imdād

257. Senden sañadır yine niyāzım
Ġayrıñ baña yardımı ne lāzım

258. Sendendir ümīd-i dil-fikārım
Luṭf u keremedir i‘tiẕārım

259. Ḳurtar beni bu çeh-i emelden
Ḳuldan ne olur ne gelür elden

260. Eylerdi bu güne ‘arżuḥāli
Ḥaḳ itdi icābet-i su'āli

261. Nāgāh görindi zülf-i maḥbūb
Ol silsile-i laṭīf ü merġūb

262. Çün gördi zülüfde pīç ü tābı
İlk vehlede artdı ıżṭırābı

263. Gūyā ki bir ejder-i siyeh-tāb
Tā kim būn-ı çāhı ide zehrāb

264. Yāḫūd ki bu meşhed-i şehīdān
Nūr-ı siyeh olmada nümāyān

254. Ey sevgili! Gökten zülüfleri (bir olta gibi) sarkıtırsan zeminin ayı mahv olur.

255. O mutlu bir şekilde saçını uzatarak gerçekten kulunun dibine ulaştı.

256. Aşk ise, Ey Allah'ım! Kimden (bana) yardım diye inleyip feryat ediyordu.

257. Benim yalvarmam sanadır. Başkalarının yardımı bana gerekli değil!

258. Yaralı gönlümün ümidi sendendir. Benim özrüm senin lütuf ve cömertliğinedir.

259. Beni bu istek kuyusundan kurtar! Kulların elinden ne gelir ki bana yardım etsinler.

260. Bu şekilde arzu ve isteklerini anlatırdı. Allah sorularına karşılık verdi.

261. Ansızın sevgilinin hoş ve latif saçının örgüsü göründü.

262. Zülüfteki kıvrımları görünce ilk anda ıztırabı arttı.

263. Sanki kara bir yılan kuyunun dibini zehirlemekteydi.

264. Veya burası şehitlerin mezarı olduğu için nur-ı siyeh ortaya çıktı sandım.

265. Nūr ile ṭolunca çāh-ı ẓulmet
Geldi yine dehşet üzre dehşet

266. Diḳḳatle baḳınca bildi ġavrıñ
Bir tār bu kim çekerdi cevriñ

267. Dīvāneleriñ budur enīsi
Mücrim olan ehl-i dil celīsi

268. Aldı ele tār-ı zülfi ol ān
Çāh aġzına geldi aġzına cān

269. Pāyine düşüp o şūḫ-ı cānıñ
Dökdi yire eşk-i çeşm-ḳanıñ

270. Sen ḥıżr-ı fütādegān-ı rehsin
13b Ẓulmet-gede-i ġumūma mehsin

271. Sen ḳılmasan idi ger ‘ināyet
Ayā nice olurdı bu felāket

272. İsmin nedir ey şeh-ı cihānım
Rūḥāniliginde var gümānım

273. Nīm-ḫande olup o māh-ı ra‘nā
Şekker ṣaçaraḳ didi ki lā lā

274. Ben milket-i ḥüsne pādişāhım
Dünyāya revān-ı nīm-nigāhım

275. Bir ġamzem ile olur ser-efrāz
Çeşm-i dil-i āhūvān-ı mümtāz

265. O karanlık kuyu nur ile dolunca yine şaşkınlık ve korkular üst üste geldi.

266. Dikkatlice dibe bakınca bu karanlığın sıkıntısını çektiği karanlık olduğunu anladı.

267. Divanelerin dostu ve günahkar gönül ehlinin arkadaşı budur.

268. O an (uzatılan saçı) tuttu. Kuyunun ağzına ulaştı.(O esnada) canı da ağzına geldi.

269. O can gibi kıymetli olan şuh güzelin ayağına kapanıp kanlı gözyaşını yere döktü.

270. Sen yolda kalmış çaresizlerin yardımcısı olan Hızır'sın sen gamlar karanlığına ay gibisin.

271. Sen yardım etmeseydin acaba bu felâketin sonu ne olurdu.

272. Ey cihanın şahı! Senin ismin nedir? Ruhaniliğinde şüphem var.

273. O güzel ay gülümser vaziyette tatlı dille "Lâlâ" dedi.

274. Ben güzellik ülkesinin padişahım. Dünyaya göz ucu ile bakarım.

275. Nice güzellerin gönül gözü bir yan bakışımla yücelir.

276. Tīr-i nigehimle oldı maġlūb
Çoḳ ḳaşı kemān-ı ḫūb u maḥbūb

277. Laʻl-i lebim ideli ẓuhūrı
Gevherlere buldı çoḳ ḳuṣūrı

278. Bir ḥoḳḳada gördi bunca lā lā
Ġayrı ṣadef itmez oldı daʻvā

279. Sīmīn bedenim görünce aḥsen
Ḳālāsını ḫāke soḳdı maʻden

280. Cismim ki zemīn-i dilde cāndır
ʻUṣṣāḳa ʻināyetim revāndır

281. İsmimde benim Muḥammed ammā
Şöhret degil anıñ ile peydā

282. Dünyāya gelince māder ü eb
Mūnis diyü ḳıldılar mulaḳḳab

283. Ben Mūnis-i cānım ol zamāndan
Ġayrı kesil āh ile fiġāndan

284. Ammā ki nedir senin de ismiñ

14a Zīrā ki yanar hemīşe cismiñ

285. Āh eyledi ʻAşḳ didi ʻaşḳım
Eṭfāl-i cihān elinde meşḳım

286. Ḳanda bulunursam evveli ḫoş
Ammā olur āḫiri ḳatı boş

276. Çok keman kaşlı güzel sevgili, bir bakışımla mağlup oldu.

277. Dudağımın kırmızısı ortaya çıktığından beri değerli taşlara çok kusur bulundu.

278. Bir hokkada (ağzında) bunca değerli taşı görünce sadef iddialaşmayı bıraktı.

279. Güzel, gümüş bedenimi görünce, kumaşını toprağa gömdü.

280. Benim cismim gönülde candır. Aşıklara çokça yardımım vardır.

281. Benim ismim de Muhammed fakat o şekilde bilinmiyor.

282. Dünyaya geldiğim zaman annem ve babam bana Mûnis lakabını verdi.

283. Ben o günden beri can-ı Mûnis’im. Artık ah edip ağlamayı bırak.

284. Senin ismin ne? Gördüğüm kadarıyla bedenin sürekli yanıyor.

285. Aşk ah eyleyerek; "Ben Aşk'ım, ve cihan çocuklarının elinde eğlence-yim" dedi.

286. Her nerde bulunursam önce hoş olur fakat sonrası boştur.

287. Ġam ile cihāna gelmişem ben
Yoḳ görmedigim ġam içre-bir fen

288. Birdir baña dāġ u bāġ u ṣaḥrā
Ālām beni eylemekde me’vā

289. Mecnūn ile çoḳ zamān gezdik
Leylāyı derūn-ı dilde sezdik

290. Ferhād ile tīşe-zenlik itdik
Şīrīn diyü telḫkām gitdik

291. Maḥmūd’a daḫı var intisābım
Ammā ki Ayāz aldı tābım

292. Vāmıḳ’la iderdik ‘arż-ı ülfet
‘Aẕrā’yı bulunca çekdi zaḥmet

293. Ben Ḫüsrev’e itmişidim inhā
Terk-i ser idince eyle da‘vā

294. Ammā ne sebeble ey meh-i nūr
Ḳıldıñ beni bu şerefle mesrūr

295. Evvel ġam-ı çehden itdiñ āzād
Hem vaṣl-ı cemāliñ ile dilşād

296. Luṭf u keremiñle vir cevābı
Tā def‘ ide cān u dil hicābı

297. Luṭf ile olup yine şeker-ḫand
Didi; “Be cānım ḥicāb tā çend”

287. Ben gam içinde dünyaya gelmişim bu sebeple gamın her çeşidini bilirim.

288. Benim için dağ, bağ-bahçe, çöl birdir. Acılar beni kendine yurt eylemiştir.

289. Çok zaman Mecnûn ile birlikte gezdik. Leylâ'yı ta gönlümüzün derinliklerinde hissettik.

290. Ferhat ile dağlar kazdık Şirin diyerek acılar tattık.

291. Mahmûd'la da bağlılığım var. Ama gücümü Ayâz aldı.

292. Vâmık ile yardımlaşırdık. Ama Azrâ'yı bulunca sıkıntıya düştük.

293. Ben Hüsrev'e ölünce dava et diye sölemiştim.

294. Ey ay gibi güzel olan sevgili! Hangi sebepten beni bu şerefle sevindirdin?

295. Önce kuyunun sıkıntısından kurtardın. Sonra da yüzünün güzelliğine kavuşturarak (göstererek) mutlu ettin.

296. Bir iyilik ederek cevap ver. Ben de kim olduğunu anlayayım.

297. (Mûnis) iyilikle ve tatlı bir dille konuşurak ; ‘’A benim canım utanmak da ne oluyormuş’’ dedi.

298. Gūş itmişidik seniñ ṣadānı
14b ‘Āşıḳ idigine müdde‘ānı

299. Biz yollamış idik ol berīdi
Da‘vet ide tā ki sen sa ‘īdi

300. Üftādeligini ḳıldım iẕ‘ān
Elṭāf-ı Ḥaḳḳ itdi derde dermān

301. Birbirimize olup ḳafādār
Def‘ ola arada yār u aġyār

302. Peymān-ı ṣaḥīḥde hīç dek olmaz
Cān virmek olur da dönmek olmaz

303. Ḳıldılar o yirde ḳavl-i şer‘ī
Tā ḥaşre dek ola böyle mer‘ī

304. El ele virüp o iki ser-bāz
And içdiler ola va‘de encāz

305. Ser virmeyicek bu yolda yā cān
Ḫulf itmeyeler bu ‘ahde bir ān

306. ‘Azm itdiler ol maḥalde bāġa
Merhem ḳodılar derūn-ı dāġa

307. Çün serv-i ḫırām o iki fettān
Girdi der-i bāġa şād u ḫandān

308. Mūnis didi ey enīs-i cānım
V’ey hemdem ü rāḥat-ı revānım

298. Âşık olduğunu gösteren sesini duymuştuk.

299. O haberciyi biz seni davet etmesi için yollamıştık.

300. Senin çaresizliğini anladım. Ve Allah'ın lutfu senin derdine derman oldu.

301. Biz birbirimizi anlayıp yaklaşınca dost düşman aradaki sevgili ve yabancıları uzaklaştıralım.

302. Gerçek yeminde hiç hile olmaz. Bu yolda can vermek olur da dönmek olmaz.

303. Kıyamete kadar böyle gitmesi için o yerde sözleştiler.

304. Bu yolda can ya da baş vermeyince bu ahtı bir an bile bozmayacaklar.

305. Ey can! Bu söze bir an bile aykırı davranılmayacak diyerek bu yola baş koydular.

306. Gönül yarasına merhem koyarak bağa doğru yola çıktılar.

307. Servi boylu o iki fettan sevinçle bağa girdi.

308. Mûnis, "Ey canınım dostu, ve ey bana huzur veren arkadaşım!" dedi.

309. Gel ġayrı tükendi ḫavf u vaḫşet
Geçdik bu yolı şükür selāmet

310. Gel bāġı naʻīma ġayrı ẕevḳa
Meh-rūlar ile ṣafā vü ṣevḳa

311. Ammā budur işte saña tenbīh
15a Ḳalbiñ idesin bu gūne tenḳīḥ

312. Meclisde varup ṣāṣ-ı makendin
Mūr-āver olur o demde ḳandin

313. Eṭrāf iderse goft u gūlar
Aldanma ki gülmesün ʻadūlar

314. Ḫūbān hased ederler elbet
El sözüne uyma itme raġbet

315. Saʻy itmeleri belī muḥaḳḳaḳ
Tabʻīde seni benimle muṭlaḳ

316. Mīzān-ı ʻaḳılla eyle taḥḳīḳ
Soñra o kelāmı eyle taṣdīḳ

317. Ger ṣūret-i ḥaḳ ola münāfıḳ
Ṣor benden anı utanma ʻāṣıḳ

318. Bī-vaḳt muḥal bir iş idersin
Soñra bun-ı çāha dek gidersin

319. ʻAṣḳ açdı dehānı didi ey māh
Sensin sebeb-i vücūd biʼllāh

320. Senden bir iş itmeyem ḫabersiz
Ḫoş ṣevḳ vire Ḫudā kedersiz

309. Gel artık korku ve ürküntü geçti. Şükürler olsun ki bu yolu sağ salim geçtik.

310. Ay yüzlü güzeller ile safa ve eğlence için cennet bağına gel!

311. Fakat sana öğüdüm kalbini bu şekilde kirletmen.

312. Güzeller haset eder ancak sen başkalarının sözüne uyma!

313. Meclise gidince kendini kaybetme etrafın şekere karıncaların gelmesi gibi senin etrafın sarılır.

314. Çevredekiler dedikodu ederse aldanma ki düşmanlar gülmesin.

315. Seni benden ayırmak için kesinlikle çaba sarfedeceklerdir.

316. O sözleri akıl terazisiyle tarttıktan sonra doğruluğunu kabul et!

317. Şayet iki yüzlü biri kendini dost gösterirse çekinme onu bana sor!

318. Vakitsiz olmayacak bir iş yaparsan sonra kuyunun dibini boylarsın.

319. Aşk ağzını açıp; "Ey ay yüzlü güzel! Allah için varlığın sebebi sensin" dedi.

320. Senden habersiz bir iş yapmayıyım ki Allah kedersiz hoş bir şevk versin.

321. Sen de ‘amel it bu sözle cānā
Benden de ḳuṣūr olursa farżā

322. Artıḳ sözi kes ki dem bizimdir
Devrānı ḳayırma Cem bizimdir

323. Sen ḳaṣr-ı na‘īme ḳıl teveccüh
Reşk ide bize bu kürsī-yi nüh

324. Bu ‘ahdi idüp netīce muḥkem
‘Azm-i reh-i ḳaṣr ḳıldılar hem

325. ‘Aşḳıñ yüreginde tāb-ı āteş
Olmaḳda ‘alev ‘alev Sehā-veş

326. Mūnis ile ṣoḥbet ide ide
15b Söyler idi bu müseddesi de

Mehe nāz eyler isem şimdi bu demlerde sezā
Āfitāb-ı kerem-i yār gibi var hümā
Tīġ-ı ser-tīz ile Mirrīhin olup ‘ömri hebā
Bir nigehimle Zuḥal eyledi terk-i da‘vā
Şeref-i Zühre midir ḳondı sere bāl-i hümā
Hele bir vefḳ-ı emel sāye-fiken oldı ṣafā

Böyle eyyām ider ‘āşıḳlarıñ ömriñ müzdād
Müşteri oldıġı kalāyı ala dest-i murād
Ola dükkānçe-i ġam rāyic-i şād ile kesād
Luṭf-ı Ḥaḳḳ ṭāli‘-i ber-geşteme itdi imdād
Şeref-i Zühre midir ḳondı sere bāl-i hümā
Hele bir vefḳ-ı emel sāye-figen oldı ṣafā

Yazdı ser-levḥa-i şādiye debīr-i eflāk
Reşk ider ṭāli‘-i mes‘ūdıma şimdi emlāk
Yār u aġyārdan olmaz dil-i endīşeme bāk
Ḥasretimle dil-i ālāmıñ olup merkezi ḫāk
Şeref-i Zühre midir ḳondı sere bāl-i hümā
Hele bir vefḳ-ı emel sāye-figen oldı ṣafā

321. Ey sevgili! Kabul edelim ki ben de yanıldım. Sen bu sözle a-
mel et.

322. Artık konuşmayı bırak zamanı değerlendirelim.

323. Sen cennet köşküne yönel ki bu dokuz felek bizi kıskansın.

324. Bu karara uyacaklarına söz vererek kasrın yolunu tuttular.

325. Aşk'ın yüreğinde ateşin parlaklığı Sühâ yıldızı gibi alev alev
oluyordu.

326. Mûnis ile sohbet ederek bu müseddesi söylediler.

Yine gün ṭoġdı saña ‘āşıḳ-ı ġam-ḫ^{v}ār u dijem
Aldı ḫūn-ı şefīḳ-ı hicri şehinşāh-ı kerem
Ṣubḥ-ı endīşede mihmān olamaz oldı bu ġam
Murġ-ı ṭab‘ eyledi bu maṭla‘ ile dürlü neġam
Şeref-i Zühre midir ḳondı sere bāl-i hümā
Hele bir vefḳ-ı emel sāye-figen oldı ṣafā

Şākirā naḫl-i emel mīvesin itdi ıẓhār
Kāse-i bezm-i muḥabbet daḫı oldı ser-şār
Şāh-ı iḳbāl ḳurup çetrini itdikde ḳarār
Meş‘al-i himmet ile leyl-i humūm oldı nehār
Şeref-i Zühre midir ḳondı sere bāl-i hümā
Hele bir vefḳ-ı emel sāye-figen oldı ṣafā

327. El- ḳıṣṣa o ḳaṣra vardı yārān
‘Aşḳ’ıñ şerefiyle şād ü ḫāndān

327. Kıssada olduğu gibi güzeller Aşk'ın şerefiyle mutlu ve gülümser bir şekilde o köşke vardılar.

328. Mūnis didi ey benim refīḳim
Peymāne-keş-i dil-i şefīḳım

329. Ṭatlı söz ile seni ḳaparlar
Ṣoñra seni āteşe yaḳarlar

330. Ebrū vü nigeh girişmesine
Aldanma yaḳar o sīne sīne

331. Bu ḳavli iderken ol iki cān
Ḳarşuladı ‘aşḳı ceyş-i ḫūbān

332. Şenlik olup ol maḥalde ẓāhir
‘Arż-ı hüner oldı anda vāfir

333. Azmāyiş-i ḥüsn idince ḫūbān
Tīr-i nigehe virildi meydān

334. Gerçi ṭoḳunurdı ‘aşḳa gāhī
Peymānına līk ider penāhı

335. Almadı hevāyı sehm-i dildār
Ebrūları tīġı belde oynar

336. Tīġ ile aḳın idince āfet
İḳlīm-i dili iderdi ġāret

337. ‘Aşḳıñ siperi kelām-ı mūnis
17a Bir gūşede ol gülerdi kis kis

338. Biñ dürlü belā vü miḥnet ile
Ṣad gūne ġam ü meşaḳḳat ile

328. Mûnis; "Ey benim arkadaşım, şefkatli gönül dostum.

329. Seni tatlı söz ile kapıp sonra da ateşte yakarlar.

330. Kaş ve göz işaretlerine aldanma. Onlar sine sine yakar.

331. O iki sevgili bu şekilde konuşurken Aşk'ı güzeller ordusu karşıladı.

332. O yerde şenlik düzenlendi herkes hünerini sergiledi.

333. Güzeller, güzellilerini gösterince meydan bakışlara kaldı.

334. Gerçi bunlar Aşk'a bazen dokunurdu. Bu durumda Aşk yeminine sığınırdı.

335. Sevgililerin okları henüz ortalığı kaplamamıştı. Ancak kaş kılıçları belde oynuyordu.

336. Güzel kılıç ile akın edince gönül ülkesini yağmalardı.

337. Aşkın kalkanı Munis'in tatlı sözleriydi o da bir köşede kıs kıs gülerdi.

338. Bir türlü bela ve eziyet yüzlerce gam ve zorluk ile,

339. Her ḥamleyi def‘ idince nāçār
Canından olurdı ‘aşḳ bī-zār

340. Geh Mūnis’e eyleyüp nigāhı
Diḳḳatle baḳardı gāh gāhi

341. Mūnis de iderdi aña īmā
Ey ‘āşıḳ-ı derd-mend ü rüsvā

342. Baḳ bendeki ḥüsn ü āna söz ne
Eṭrāfa nigāh u ḳaş u göz ne

343. Tekrār alurdı ‘Aşḳ’ı sevdā
Ḳalmışdı arada zār u tenhā

344. Bu ḥāle münāsib ehl-i dilden
Ol ma‘ni -şinās-ı leb-i her fen

345. Şākird-i me‘āṣir-i ümīdim
Ferzend-i ṭabī‘atim ferīdim

346. Bir beyti dimiş ki-anda cārī
‘Aşḳıñ bu maḥalde ḳāl-i zārı

Ser-tīz-i nigāh-ı yāra yoḳ söz
Āh nişleyim oldı sīne göz göz

347. Meyl itmedi ‘aşḳ bu firībe
Yüz virmedi ḥāṣılı raḳībe

348. Çünki ser-i bezme vardılar hep
Ẕevḳ itdiler ol maḥalde tā şeb

339. Aşk, çaresiz her saldırıyı def ettikçe canından bıkıyordu.

340. Aşk Mûnis'e ara sıra bakarken bazen de dikkatlice bakardı.

341. Mûnis de ona ima ile; "Ey dertli ve perişan olmuş âşık derdi."

342. Bendeki güzelliğe bak! Söz ile anlatılamaz. Etrafa kaş göz edip bakma niye?

343. Aşk tekrar sevdalanır feryat figan içinde tek başına arada kalır.

344. Her ilmi en iyi bilen gönül ehli biri,

345. Ümidim hiç tükenmez ben eşsiz bir şekilde yaratıldım.

346. Aşkın bu ıztırap dolu sözlerini ve halini dile getiren bir beyit demiş: Yarin keskin bakışlarına diyecek yok.Ne yapayım ki sine göz göz oldu.

347. Aşk bu aldatmalara meyletmedi. Rakibe yüz vermedi.

348. Çünkü bezme vararak orada akşama kadar eğlendiler.

349. Ammā ki iderdi reşki ḫūbān
17b Bunlar ola birbiriyle cānān

350. Raġmen ikisi de ṭutdı kūşe
Îmā ile itdiler ifāde

351. Ez-cümle düzülse sāz-ı devri
Bir pīşreve girselerdi fevrī

352. Dilerdi s̱aḳīl uṣūli çalma
Bu s̱iḳleti bezme ġayrı alma

353. ‘Uşşāḳ daḫı olmasun maḳāmı
Hem güfteyi itme ‘aşḳ kelāmı

354. Zīrā ki bize ṣıḳındı virdi
Çoḳ diñlemeden kelāl girdi

355. Def‘ eyle bezmiden ol ṣaḳīli
Var ḍarb-ı uṣūlde ḳāl u ḳīli

356. Gāhīce iderdiler nifāḳı
Bu ṭarza görünce ittifāḳı

357. El-ḳıṣṣa idüp bu ḳavli iẓhār
Esrār-ı derūnı dilde iş‘ār

358. Bu ḍarb-ı me s̱el netīce ma‘lūm
‘Os̱mānlıda çoḳ fısıldı me ẕmūm

359. Artıḳ yetişür nedir bu ḥālet
Bezm ehline geldi cümle s̱iḳlet

349. Bunlar birbiriyle sevgili olurlar diye güzeller kıskanıyordu.

350. İkisi de bir köşe tutup inadına (sevgilerini) işaret ile ifade ettiler.

351. Kısaca söz meclisi kurulsa ve aniden peşreve girecek olsalardı.

352. Mecliste bu ağır sakîl makamının çalınmasını dilerdi.

353. Mecliste uşşak makamı bile çalınmasın. Güftenin içinde de aşk sözü geçmesin

354. Çünkü çok dinlediğimizden bu bize yorgunluk ve sıkıntı verdi.

355. O ağır havayı meclisten uzaklaştır. Bu konuda dedikodular var.

356. Böyle bir birlik görünce hemen araya nifak sokuyorlardı.

357. Bu sözleri söyleyip gönüldeki sırları ortaya döktü.

358. Sonuç olarak ‘’Osmanlıda fısıltı çok ayıptır.’’atasözü bilinmektedir.

359. Bu durum meclistekilere sıkıntı verdi.

360. Meclis size münḥaṣır mı olsun
Nev ġonca-i dīdemiz mi ṣolsun

361. Gözdür bu görür göñülde ister
Bunlar daḫı her birini dilber

362. Mūnis bu sözi işitdi nāgāh
18a Didi oluñuz bu sözden āgāh

363. Bu ‘Aşḳ’la biz uḫuvvet itdik
Bir kūşede ḫaylī ülfet itdik

364. Eṭvārımız olsa şer‘a taṭbīḳ
Bir emr olamaz ḫilāf-ı taḥḳīḳ

365. Hem de ne vaẓīfe-i umūruñ
Varken bu ḳadar seniñ ḳuṣūruñ

366. Milkiñ mi seniñ na‘īm bāġı
Var git bu gamızdan it ferāġı

367. Billāh cihān şöyle dursa
Terk itmem anı ne kim olursa

368. Var ẕevḳıñızı ḳaçırmayın siz
Sābit ḳademiz bu yolda hem biz

369. Var mı size bir giren çıḳan hiç
Bīhūde nedir bu tāb-ı pür-pīç

370. Baḳdılar olur degil bu da‘vā
Didiler o dem değil bu ḥāşā

371. Var ise bizi ḥasūd ṣandıñ
Sense mey-i ‘aşḳa pekçe ḳañdın

372. Nuṣḥ itmek idi ġaraż bu sözden
Nem ḳapdıñız āh u kaş u gözden

360. Meclis yalnızca size mi tahsis edilsin, yeni göz bebeğimiz solsun mu?

361. Ey dilber! Bunların her birini göz görür gönül de ister.

362. Mûnis bu sözü ansızın işitince bu söze dikkat edin dedi.

363. Aşk ile biz arkadaşlık ettik. Köşe bucak hayli dostluğumuz oldu.

364. Bizim yaptıklarımız şer'a tatbik edilse yani kanunlar açısından incelense uygunsuz bir iş görülemez.

365. Hem senin bu kadar kusurun varken sana ne vazife.

366. Naim bağı senin mülkün mü? Bu gamızdan var git!

367. Allah için cihan bir yana dursun ne için olursa olsun onu terk etmem.

368. Gidin zevkinizi kaçırmayın. Bu yoldan dönmeyiz.

369. Sizi ilgilendiren bir şey var mı? Baştan sona eğri büğrü hareket ediyorsunuz.

370. Baktılar bu iş olacak gibi değil, o zaman niyetimiz bu değil dediler.

371. Aşkın şarabına çok ca kandın sen bizim kıskandığımızı sandın.

372. Bu sözden maksadımız nasihat etmekti siz de hemen alındınız.

373. Ḥaḳ hemdemiñi mübarek itsün
Bu ḳal ile ḳıl bunda bitsin

374. Ṣūretde bu sözle vazgelindi
Sīretde cigerleri delindi

375. Çoḳ meşveret oldı bu ḫuṣūṣa
And içti bütüncesi nuṣūṣa

376. Tā bulmayıcaḳ firāḳa çāre
18b Ḳoy dīġ-ı fesādı tīz nāre

377. Her dürlü ḥiyel ki bunlar itdi
Anlar o hevāda aldı gitdi

378. Fikr itdi biri didi arada
Ṣarf itmeli bunda çoḳ irāde

379. Ammā ki benim de bir sözüm var
Gūş eyleseñiz idersiz iḳrār

380. Biz herbirimiz ki dil-rübāyız
İḳlīm-i vefāda pür-cefāyız

381. Her birimiziñ biner fütade
Vardır ṭolanur ol hevāda

382. Ol zümreye ḳazmadık mı çāhı
Tā ḳılmayalar bize nigāhı

383. Vardır hele Mūnisiñ de vāfir
‘Āşıḳ bulaşıḳ nizā‘a ḳādir

384. İḫbār idelim bir ikisine
Cem‘ olmaya tā bu iki sine

373. Allah arkadaşını mübarek etsin. Bu dedikodu da bur da bitsin.

374. Görünüşte bu sözle durum tatlıya bağlandı. Aslında hepsinin içi yanıyordu.

375. Bu konuda daha pek çok kere fikir alış verinde bulunduktan sonra karara kesin vardılar.

376. Ayrılığa çare bulunmadığından fesat baykuşunu hemen ateşe atın.

377. Bunlar her türlü hileyi düşündü fakat bunlar arzuda kaldı.

378. Arada biri bu konuda çok iradeli davranmalıyız diye fikrini söyledi.

379. Ancak benim de bir diyeceğim var. Dinleseniz sizde kabul edersiniz.

380. Biz hepimiz gönül kapan güzelleriz. Vefa ülkesinde cefa çekiyoruz.

381. Her birimizin biner tane seçkin düşkünü vardır. O hevesle dolanır dururlar.

382. Biz o zümreye bize bakmamaları için kuyuyu kazmadık mı?

383. Mûnis'in de kavgacı, yılışık âşıkları çoktur.

384. Bir ikisine haber verelim ki bu iki gönül bir araya gelmesin.

385. Bir ‘āşıḳı var yaḳında bī-‘ār
Suḫān-ı ṭarabla şöhreti var

386. Da‘vet idelim anı bu cāya
Mest eyleyelim alup araya

387. Evvel görişinde yā ḳaçarlar
Yā rāz-ı viṣāli de aç

389. Yā ḫod bulaşur gider bu rāḥat
Artıḳ kesilür arada ülfet

390. Anlarla gider o da berāber
Biz bunda ṣafādayız birāder

391. Ammā ki duyarsa çeh ṭarīḳıñ
19a Ṣoñra ḳazarız daḫı ‘amīḳıñ

392. Bu ḳavle idüp ‘umūmen iḳrār
Ḳıldı birini o sūya nisyān

393. Sūhānı müdām arar gezerdi
Her sūda anıñ iziñ sezerdi

394. Bir gün anı gördi bir maḥalde
Pinyāl belinde ḫançer elde

395. ‘Irż ehli olan olur girīzān
Evbāş daḫı hemān hirāsān

396. Ṣad bīm ile hem selām virdi
Evvel ṣaded açdı bāġa girdi

384. Bu yakınlarda hoş sohbeti ile tanınmış yüzsüz bir aşıkı var.

385. Onu buraya davet ederek aramıza alıp aklını başından alalım.

386. Ya ilk gördüklerinde kaçarlar, ya da kavuşma sırlarını açarlar.

389. Ya da bu rahatlık bulaşır gider sonra da ardaki dostluk kesilir.

390. O da onlarla birlikte gider. Biz de burada sevinç içinde yaşamaya devam ederiz.

391. Şayet kuyu yolunu duyarsa biz de sonra daha derinini kazarız.

392. Hepsi bu söz üzerinde karar aldılar. Birini o tarafa gönderdiler.

393. Sühan'ın izini sürerek onu her yerde arardı.

394. Bir gün onu bir yerde elinde hançer belinde kılıçla gördü.

395. Irzına düşkün olan hemen kaçar. Ayak takımından olanlar bile ondan korkar.

396. Yüzlerce korku ile selam verdi. Önce niyetini belirterek konuya girdi.

397. Ya‘nī didi bī ḫaber dursun
Dostun varup el ile otursun

398. Sen bunda ne gūne ẕevḳ idersin
Ġāfil bu havāda çoḳ gezersin

399. Sūhān didi şimdi ḳanda yārim
Ol mūnis-i cān u ġam-güsārım

400. Ben bāġ-ı na‘īmde gūş ḳıldım
Ḫayli orada ḫurūş ḳıldım

401. Ammā ki degil duḫūl ḳābil
Baḳdım olamaz murād ḥāṣıl

402. Ḫayli dem idi ki terk itdim
Yār-i digeri ṭalebe gitdim

403. Şimdi sen eger bilürsen ānı
Göster yerini de gör nihānı

404. Bir iş ideyim o nā-bekāra
Tā ḥaşrı ḳala dilinde yara

405. Ol el didügin kim ola söyle
19b Ḳorḳma ḫaber it bu ḥāli böyle

406. Dar ideyim anlara o bāġı
Çekmem hele ḫançer ü pıçāġı

407. Bir selle ile alup yaḳasın
Bilsün o da böyle keç edāsın

397. Sözün kısası senin bir şeyden haberin yok. Dostun yabancılarla oturuyor.

398. Sen burada nasıl zevk içinde olursun, ey gafil!

399. Suhan; "Gönlümün dostu gamımı gideren yarim şimdi nerede dedi”

400. Ben naim bağında hayli zaman coşup eğlendim söylenenleri dinledim.

401. Ama oraya girmek mümkün olmadığından baktım istediğim gerçekleşmeyecek.

402. Çoktandır ben onu terk ederek başka sevgili arıyorum.

403. Şimdi sen eğer onu biliyorsan yerini göster de gizli saklı olanı gör!

404. Ona öyle bir şey yapayım ki kıyamete kadar gönlünde izi kalsın.

405. O yabancı dediğiniz kim olduğunu söyle korkmadan bana bu durumu anlat.

406. Onlara hançer ve bıçak çekmeden bu bağı dar ederim.

407. Bir sille ile yakasını alayım da bozuk tavrını bıraksın.

408. Ben gibi neberd-i āzimādan
Ḫavf itmeyüp anda ide mesken

409. Açdı dehenin bu kerre ġammāz
Didi ne dursun ey ser-efrāz

410. İstersen o yār-i bī-‘adīliñ
Düş ardıma kim olam delīliñ

411. El ḥāṣıl olup o bāġa rāhī
Göstermedi bir ṭarīḳ çāhı

412. Çün ḳaṣra varup çıḳınca Sūhān
Gördi ki ṣafāda cān u cānān

413. Mūnis de görüp bozuldı ammā
Bilmezlige geldi anı gūyā

414. Pinyāli çeküp o bī-mürüvvet
Ḳıldı o mehe hücūma cür’et

415. Çün gördi bu ḥāli Mūnis-i cān
Ol demde idüp Nigāh’a fermān

416. Vardı Nigeh itdi mest ü ḥayret
Gitdi o palavralar o ġayret

417. Çekdi sürüyüp ayaḳdan anı
Atdı bun-ı çāha dek Nihān’ı

418. Ḫūbān daḫı cümle oldı medhūş
Herbiri velehle mest ü ḫāmūş

408. Benim gibi savaşçı birinden korkmayıp orayı nasıl mesken tutmuş.

409. İftiracı ağzını açarak; "Ey seçkin mümtaz kişi ne duruyorsun" dedi.

410. O adaletsiz sevgiliyi istiyorsan peşime düş!

411. Sonuç olarak o bağa doğru yola koyuldular. Ona kuyunun yolunu göstermedi.

412. Suhân köşke gidipiçeri girdiğinde canu cananın eğlendiğini gördü.

413. Mûnis onu görünce bozuldu ama görmezlikten geldi.

414. O insaniyetsiz, kılıcı çekerek o ay yüzlüye hücum için atıldı.

415. Mûnis-i can bu hali görerek Nigeh'e emir verdi.

416. Nigeh oraya varıp baygın ve hayranlıkla baktı. O palavralar o çaba hepsi o kıskançlık hepsi kayboldu.

417. Onu ayaklarından sürüyerek kuyunun dibine gizlice attı.

418. Güzellerin hepsi şaşırarak korktu. Hepsi kendinden geçmiş sesiz bir haldeydi.

419. Mūnis açup ol zamān dihānıñ
20a Didi ne bu ḥīle-yi nihān'ın

420. 'Aşḳ düşdigi dem verā-yı çāha
Siz bā'iş idiñiz ol günāha

421. Ben size didim ḫalāṣ idin siz
Taḫlīṣine çāreye gidin siz

422. Siz dimediñiz mi ol zamānda
Bu çāhda yatur iken fiġānda

423. Nekbet neye lāzım oldı gitdi
Vardı ruḫı ġayrı ṣoldı gitdi

424. Şimdi ne 'aceb ṭaleb viṣāle
Bu ġonca-i verd-i āl-i āle

425. Evvel gerek idi bu hevālar
Bīhūde yire o müdde'ālar

426. Cem'iyyetiñiz neye yöneldi
Sūhān-ı ṭarabda dörpülendi

427. Döndi yine 'Aşḳa rūy-ı pākiñ
Didi nice ṭab'-ı derd-nākin

428. Ben 'āleme nāz iderken ey meh
Oldum saña hāle gibi vāleh

429. Gel ḫışm ile bir nigeh itme
Ruḫsār-ı dilim siyāh itme

419. Munis o zaman ağzını açarak; bu gizli oyun nedir dedi.

420. Aşk kuyunun dibine düştüğü zaman siz de o günaha sebep olanlardan-
sınız.

421. Ben size onu kurtarın kurtuluşu için bir çare bulan dedim.

422. O zaman da o bu kuyuda ağlayıp yatarken siz demediniz mi?

423. Pişmanlığa gerek yok. Olan oldu onun ruhu artık solmuştur.

424. Şimdi bu yüce al gül goncasına kavuşmayı istemek niye?

425. Bu heveslerinizönceden gerekliydi şimdi boş yere istemeyin.

426. Topluluğunuz neye yöneldi. Konuşması ile meşhur Suhan tarafından
törpülendi.

427. O temiz yüzünü aşka döndürdü dertli yaradılışın ne durumda dedi.

428. Ey ay yüzlü! Ben "aleme naz ederken sana ayın halesi oldum.
Gel kızgınlık ile bakıp gönlümü karanlığa boğma.

430. Fettān idim oldum işte meftūn
Leylī idi aṣlım oldı Mecnūn

431. ‘Āşıḳ-küş idim cefā-keş oldum
Ben āteş idim de āteş oldum

432. Ol naḫl-i bülend-i bāġ-ı cānım
Şākird-i suḫan-ver-i zamānım

433. Bāġ-ı emelim gül-i nedīmim
20b Bezm-i ṭarabım mül-i nedīmim

434. Bir beyt dimiş bu ḳīl ü ḳāle
Ḥaḳḳā ki sezā bu ḥasbıḥāle

‘Aşḳıñla derūn pāre pāre
Bilmem ki nedir bu derde çāre

435. Çün ‘aşḳ işidüp bu ḥāli ol dem
Bir āh ile ḳıldı çerḫı derhem

436. Ben senden iderken āh u feryād
Şimdi ne bu sözler ey perī-zād

437. Yoḫsa ġarażıñ ferīb-i dil mi
Biz añlamadıḳ ġarīb-i dil mi

438. Sīnem ṭutuşur çü nār-ı külḫān
Tennūr-ı miḥen ḫulāṣa bu ten

439. Āhım felek-i eṯīre irdi
Cān u dilimi mezāda virdi

430.Gönül kapan idim gönül kaptıran oldum. Aslım Leylâ iken mecnûn oldum.

431. Âşıkları öldüren idim cefa çeken oldum. Ben yakan biri iken yanan oldum.

432. Gönül bağının yüce fidanıyım. Zamanın güzel söz söyleyen talebesiyim.

433. Emel bağı, nedim gülü, eğlence meclisi ve dostluk şarabıyım.

434. Bu dedikodular için söylediği beyit Allah için bu hasbıhale layıktır. Aşkınla gönlüm paramparça oldu ancak bu derdin çaresi nedir, bilemiyorum.

435. Aşk bu durumu işittiğin de öyle bir ah çekti ki çarhı darmadağın etti.

436. Ey Peri! Ben senin için ah ile feryat ederken senin bu sözlerin ne oluyor.

437. Yoksa senin maksadın gönlü aldatıp sonrada kimsesiz bırakmaktı da biz mi anlamadık?

438. Gönlüm kor gibi tutuşmuş, kısaca tenim sıkıntı fırını olmuştur.

439. Ahım esire pazarının kurulduğu feleğe ulaştı ve gönlümü canımı stışa sundu.

440. Ben ‘āşıḳam ‘aşḳ oldı kārım
Bir nīm nigāha dost u yārım

441. Cān udil ü memālik fedādır
Cān gerçi bu yolda bir gedādır

442. Cān virmeye bu ḥicāb ḳoymaz
Lāyıḳ degil ol hediye olmaz

443. Her çend degil ḳabūle elyaḳ
Lākin vireyim bu cānı muṭlaḳ

444. Çoḳ nāz u niyāz u cilve oldı
Çoḳ dürlü girişme ‘işve oldı

445. Ḫūbān görünce böyle ḥāli
21a Ṣabra biriniñ de yoḳ mecāli

446. Dirler biribirine be cānım
Ẕebḥ itseler aḳmaz işte ḳanım

447. Dir ba‘żısı pek güzel girişme
Ammā bu nizā‘a sen girişme

448. Āḫır yine meşveretde ḫūbān
Cüyān idiler bu derde dermān

449. Sūhāndan ümīd iderdik ammā
Gelmemişe döndi gitdi ḥayfā

450. Yā şimdi nedir bu kāra çāre
Yandıḳ ḥased āteşiyle nāra

440. Ben âşığım ve kazancımda aşktır. Sevgilinin ilgisiz bir anlık bakışı bile benim dostum ve yarimdir.

441. Can gönül ve bütün mal mülk fedadır. Can zaten bu yolda bir köledir.

442. Can vermek beni utandırmaz ama canım ona layık bir hediye değildir.

443. Her ne kadar (ona layık) değilse de bu canı mutlaka onun için vermeliyim.

444. Çok naz, niyaz, cilve ve kaş göz hareketleri işve oldu.

445. Güzeller bu hali böylece görünce hiç birinin sabretmeye hali kalmadı.

446. Birbirlerine: "A canım, kesseler bile kanım akmaz" dediler.

447. Bazıları; "Bunlar pek hoş cilveler dese de sen bu münakaşa ya girme" dedi.

448. En sonun da güzeller yine istişare ederek bu derde dermen aradılar.

449. Sühan’dan ümid ediyorduk ama o da ne yazık ki boş çıktı.
Peki şimdi bu işe çare nedir. Hasetten yandık.

451. Āḫir dидiler ki ol da evvel
‘Āşıḳ idi ḳaldırır mi hīç el

452. Biz kendimize fütādelerden
Rindlikde ḳatī ziyādelerden

453. Bir ḳaçın idüp bu bezme iḥżār
‘Ahd eyleyelim va‘idler ifrār

454. İḳrārı duyunca cünd-i evbāş
Cān-ile virir bu yolda hem baş

455. Didi biri var baña bir ‘āşıḳ
Üslūbu ṭarīḳa nā-muvāfıḳ

456. Bir būse idersem ana iḳrār
Bu iş başa çıḳmaġa ümīd var

457. Açdı birisi daḫı dehānı
Kim vardı benim ṣıġır çobānı

458. İtmez veli būseye ḳanā‘at
Eyler dana emzigine raġbet

459. Hāyda uġur olsun ol da benden
21b Tek ḳurtulalım ġam u miḥenden

460. Dir biri bizim dede nigāhı
Līk ister o da dede külāhı

461. Her biri bulup netīce ḳallāş
Tā eyleyeler bu kāra yoldaş

451. Sonuç olarak; "O da önceden âşıktı. Şimdi hiç el kaldırır mı" dediler.

452. Biz kendimize rintlikte ileri olanlardan tutkunlardan,

453. Bir kaçını bu bezme getirip vaatlerde bulunarak anlaşma yapalım.

454. Kararı duan bütün ayak takımı asker bu yolda gönüllü olarak başlarını verirler.

455. İçlerinden biri üslubu usule uygun olmayan biri bana âşık olmuş dedi.

456. Ona bir öpücük için söz verirsem, bu işi canla başla yapacağını ümit e-diyorum.

457. Biri daha söze karışıp; "Benim de bir sığır çobanı aşığım vardı" dedi.

458. Ama bir öpücükle yetinmeyip dana emziği ister.

459. Haydi o da benden olsun.Yeter ki bu sıkıntı ve zahmetten kurtulalım.

460. Biri de "Bize bakan bir dede var lakin o da dede külahı (makam – mevki) ister dedi.

461. Sonuçta her biri bu işe ortak etmek için kalleş hilekar birini buldu.

462. Da‘vet yazup aşlu aşlarına
Bilmem ne çıḳar düşeşlerine

463. Mūnis ile ‘aşḳ duydı ḥāli
Birbirine añladup maḳāli

464. Çoḳ ‘asker imiş cevāb müşkil
Pāy-i emel oldı şimdi dergil

465. ‘Aşḳ didi ki ey benim Enīs’im
Her şādī vü ġamda hem-celīsim

466. Ol cem‘-i ġafīr gelürler elbet
Seyr-i güle ḳıl o demde raġbet

467. Anlar baña eyledikde ḥamle
Bir āh iderem o dem bu ġamla

468. Ol āhdan olup şerāre ḥāṣıl
Olmaz aña ‘ālemeyn ḥā’il

469. İḥrāḳ iderim bu ḳaṣrı birden
Çıḳsun ‘alevi semāya yirden

470. Sen seyr it ıraḳda mācerāyı
Biz bize ḳalur cihān serāyı

471. Dirsen nice ḳurtulursun andan
Var ise uṣandıñ işte cāndan

472. Āteş baña hīç eser ne ḳābil
Te’s̲īre benimle oldı nā’il

462. Hayranlarına davet yazarak şanslarına ne çıkacağına baktılar.

463. Mûnis ile aşk bu hali duyunca bunu birlikte konuştular.

464. Durum (asker) imiş cevabı zor.İsteklerin gerçekleşmesi zora girdi.

465. Aşk; "Ey benim cana yakın arkadaşım her mutluluk ve üzüntüde yoldaşım" dedi.

466. O marifet edenler topluluğu elbet gelir o zaman gülü seyretmeye çalış.

467. Onlar bana hücum ettikleri an bunun üzüntüsü ile bir ah çekerim ki,

468. bu ahdan kıvılcımlar ortaya çıkar ve iki âlem bile engel olamaz.

469. Bu kasrı bir an da öyle bir yakarım ki alevi yerden gökyüzüne çıkar.

470. Sen bu macerayı uzaktan seyret. sonra cihan sarayı bize kalır.

471. Ondan “sen canından mı usandın ordan nasıl kurtulursun? diyecek sorarsan.

472. Ateş banao da benimtesir etmez, zaten onuntesiri benim sayemde hasıl oldu.”

473. Bir meyve dil-i resīdemizden
22a Şākird-i suḫan-güzīdemizden

474. Kim rāsıḫ-ı pāy-bend-i ṭab‘ım
Lez̲z̲et-dih-i ṣāf-ı ḳand-ı ṭab‘ım

475. Bu baḥs̲e bu beyti ḳılmış imlā
‘Āşḳıñ dehanıñdan itmiş icrā

Külḫan gibi nūr-ı ġamla sīnem
Bu söz ü güzāre sānki mūmem

476. El-ḳıṣṣa olup o re’yi cārī
‘Aşḳ urdı o ḳaṣra böyle nāri

477. Çıḳdı oradan çün ‘aşḳ-ı pür-dil
Āteşle murādı oldı ḥāṣıl

478. Buldı yine mūnis ü enīsin
Her derd ü miḥende hem-celīsin

479. Seyr eylediler o ḥāl-i ḫandān
Āteşle olunca ḳaṣr sūzān

480. Ḫūbān ile ḳaṣr u sākinānı
Bir āh ile yaḳdı hep cihānı

481. Bezm āteş ü hem şerāb āteş
Ḥavż āteş ü hem ḥabāb āteş

482. Āb āteş ü bād āteş oldı
Ḫāk āteş ü nār ser-keş oldı

473. O, olgun gönlümüzden bir meyvedir, sözleri seçkin öğrencimizdendir.

474. O tabımın esirinin bilgisidirve tabımın saf tadının lezzet verenidir.

475. Bu konuya bu beyti Aşkın ağzından söyleterek buraya yazdırmış.

476. Kısaca o karara uyuldu ve Aşk da o kasrı böyle nara attı.

477. Cesaretli Aşk oradan çıktı ve ateşle isteği yerine geldi.

478. Her dertte ve sıkıntıda onunla olan can dostu Munis-i canı buldu.

479. Köşk ateşle yanınca onlar da bu duruma gülerek seyrettiler.

480. (Aşk) güzelleri, köşkün sakinlerini, köşkü ve bütün cihanı bir ah ile yaktı.

481. Eğlence yeri ateş, şarab ateş, havuz ateş, kabarcıklar hep ateş oldu.

482. Su ateş, rüzgar ateş, toprak ateş ve ateş kor oldu.

483. Her cilve-i dil-ferīb āteş
Hem şīve daḫı ġarīb āteş

484. Eṭvār u edālar ‘ayn-ı āteş
Ṭutdı felegi bu dūd-ı ser-keş

485. Mūnis göricek bu ḥāli ra‘nā
22b Ṣan kendiniñ oldı cümle dünyā

486. Müzdād olup ol maḥal mevedded
Artdı o dem andaki maḥabbet

487. Aġyār sesi kesildi ol dem
Oldı bu ikisi şād u ḥurrem

488. Hep nāz u niyāz olurdı sözler
Ṣad ‘işve iderdi ḳaş u gözler

489. Zülf-i siyehe esīr olan dil
Olmazdı müdām pāy-der-gil

490. Meydān bulup ol iki heveskār
Ṣad ‘arż -ı ḫulūṣ olurdı ıẓhār

491. Def‘ oldı bu demde ḫayli mātem
Olduḳ hele vaḳt-i ġamda bī-ġam

492. Şimden girü sen benim benim sen
Olduḳ ikimiz şükür ki bir ten

493. Aṣlā yoġiken arada māni‘
‘Aşḳ olmaz idi bu ẕevḳā ḳāni‘

483. Her gönül aldatan cilve, ateş; eda, naz bile garip bir şekilde ateş oldu.

484. Tavırlar, edalar tıpkı ateş oldu ve gökleri dik başlı itaatsiz bir duman kapladı.

485. Mûnis bu güzel durumu görünce bütün dünya kendinin oldu zannetti.

486. O yerde sevgi arttı ondaki muhabbet çoğaldı.

487. O an yabancıların sesi kesildi ve o ikisi mutlu olup sevindiler.

488. Sözler hep naz ve niyaz oldu. Gözler ve kaşlar yüzlerce nazlı gönül alan hareket yapıyordu.

489. Siyah saçlarına esir olan gönül sürekli ayak altı olmazdı.

490. O iki hevesli meydan bularak yüzlerce isteklerini ortaya koyuyorlardı.

491. O anda epeyce sıkıntı ortadan kalktı. Gam vaktinde gamsız olduk.

492. Bundan sonra ben senin sen de benimsin. Şükürler olsun ki tek vücut olduk.

493. Arada mani olmadığı halde Aşk bu zevki yeterli bulmazdı.

494. Ḥayretde yaḳardı sīnesine
Dāġ üstine dāġ sīnesine

495. Ġam yoḳ velī eylemezdi teskīn
Bu āteş-i şād buḥūr-ı temkīn

496. Kendine degil ḫulāṣa mālik
Ḳaṭ‘ itdi bu yolda çoḳ mesālik

497. Bir dem didi mūnis-i vefādār
Ey cān-ı cihānım ‘aşḳ-ı nāçār

498. Āyā ne bu bizde fart-ı ḥayret
Günden güne dehşet üzre dehşet

499. Yoḳ bende nigeh cihānda līkin
23a Olmaz dilimiñ ḫalāṣı mümkin

500. Bu rāh-ı suḫanda bir dil-efkār
Mażmūn-şinās-ı bezm-i dildār

501. Zānūzed-i ders-i ṭab‘-ı şestim
Ol vāṣıf-ı ehl-i ‘aşḳ u mestim

502. Bir maṭla‘-ı pāk ile bu ḥāli
Ḳılmış bir edā ki bu me’āli

‘Ālemde ‘adūya minnet itmem
El-ḳıṣṣa cihāna raġbet itmem

503. Ammā ne bu daġdaġa bu teşvīş
Gūyā ki cihān ġamıyla dil-rīş

494. Hayretle sinesini yaralarla doldururdu.

495. Ağırbaşlılık buhurdanı ve bu mutluluk ateşi gam olmadığı halde yine de sakinleşmezdi.

496. Bu yolda çok yol tutan tanıdığından özetle kendine sahip değil.

497. Bir an vefalı Mûnis; "Ey cihanın canı, çaresiz Aşk" dedi.

498. Acaba bizdeki bu aşırı hayret nedir? Günden güne korku üstüne korku yaşıyoruz.

499. Dünya da gözüm yok yine de gönlümün kurtuluşu mümkün olmuyor.

500. Güzeller meclisinin nükteli söz söyleyenleri bu söz yolunda şaşırırlar.

501. Kendinden geçme ve aşk ehlinin vasıflarıyım.

502. Temiz bir matlaʿ ile bu hali güzel bir şekilde açıklamış. Beyit: Âlemde düşmana minnet etmem. Kısaca dünyaya rağbet etmem.

503. Ama bu karışıklık bu dağdağa nedir? Sanki dünyanın gamıyla gönlü yaralı olmuştur.

504. Gūş eyledi ‘aşḳ söz ü tābı
Artdı hemān ol dem ıżṭırābı

505. Ġafletle o dem bir āh çekdi
Ṣaḥn-ı dile toḥm-ı āteş ekdi

506. Kül oldı hemān o demde Mūnis
Ne ḳaldı cihān ne ḫod bu meclis

507. Göz açdı o demde ‘aşḳ-ı nālān
Bu ḥāli görünce oldı giryān

508. Ol demde olup cünūna reh-rev
Sāz-ı ġama oldı ġayrı peyrev

509. Dāġ oldı o bī-diliñ mekānı
Ṣad āb ile kefş-i pāy-ı cānı

510. Ṣaḥrāya düşüp miṣāl-i Mecnūn
Tīġ-ı ġam ile olup ciger-ḫūn

511. Ol demleri yād iderdi geh geh
23b Ḥālāt-ı ġumūm u vādī-yi çeh

512. Cennet imiş ol zamān-ı sābıḳ
Sa‘yi ‘abeṣ ü ġam-ı münāfıḳ

513. Rīk-i ġam ile derūnı pür-jeng
Cān ḳaṣdına ḳıldı ġayrı āheng

514. İtmez nice eylesün ki te’ṣīr
Hīç ālet ü ḥarb u āteş ü tīr

504. Aşk bu sözü duydu ve hemen o an ıztırabı arttı.

505. Farkında olmadan o an bir ah çekti ve gönül sahasına ateş tohumu ekti.

506. O anda Mûnis hemen kül oldu. Ne cihan ne de meclis kaldı.

507. İnleyen Aşk o anda gözlünü açtı, bu hali görünce ağlamaya başladı.

508. O anda cunūn yoluna girdi ve gam sazının artık arkasından gider oldu.

509. O gönülsüzün mekānı yüz suyu ile canın ayağının çarığı oldu.

510. Mecnûn gibi çöle düşüp gam okuyla yüreği yaralandı.

511. Bazı bazı o gamlı halleri ve kuyuyu hatırladı.

512. Münafıkların gamı, boş gayretlerle dolu geçmiş zaman cennetmiş.

513. Gam salyası ile gönlü pas oldu. Senin ahın artık cana kast eder odu.

514. Alet, harp ateş,ok bunların hiç biri etkilemez.

515. Der ḫāṭır idüp o demde baḥri
Def‘ itmege bu feġān-ı dehri

516. Ṭutdı reh-i baḥrı vardı baḥra
Bir āh ile anda urdı na‘ra

517. Nāgeh gözine göründi bir nūr
Ol nūr ile ‘ālem oldı ma‘mūr

518. Göñli gözi çünki oldı rūşen
Şem‘-i dil ü cān ṭolup ṣafādan

519. Bir tāze nidā irişdi cāna
Oldı göñül anda ḫāne ḫāne

520. Ey cān-fürūş-ı sūḳ-ı ‘aşḳım
Vey ḫūn-ı dil-i ‘urūḳ-ı ‘aşḳım

521. Yād eyle ki ben Cemāl’em ey dost
Fikr eyle ki ben viṣālem ey dost

522. Ẓıllımla ne eglenür gezersin
Sen şīveyi ġayride sezersin

523. Müstaġraḳ olup o nūra nābūd
Terk eyledi ‘Aşḳ’ı cümle mevcūd

524. Gelmez ötesi bunuñ maḳāle
Ma‘lūm velīk ehl-i ḫāle

525. Ey bāde-yi şevḳ u ‘aşḳa ṭālib

24a Vey nūr-ı ezel cemāle rāġıb

515. Bu dünya acısını unutmak için o anda denizi hatırladı.

516. Denizin yolunu tutarak denize vardı. Orada bir ah çekerek nara attı.

517. Ansızın gözüne bir nur göründü. Onun ile bütün âlem şenlendi.

518. Gönlü mumu ve canı safa doldu. Gönül gözü aydınlandı.

519. Ruhuna yeni bir haykırış erişti. Ve bununla gönlü hane hane oldu.

520. Ey canı pazara çıkaran aşkım! Ve ey gönlü yaralı aşkım!

521. Ey dost! Hatırla ben Cemal'im. Ey dost! düşün ki ben visalim.

522. Sen benim gölgemle eğlenip geziyorsun. Sen naz ve edaları yabancıda seziyorsun.

523. O mevcut olmayan nura gark olan Aşk'ı bütün varlık terk etti.

524. Bundan sonrası dile gelmez. Ancak bunu o hali bilenler anlar.

525. Ey sevk ve aşk badesine talip olan ve ey ezel nuru Cemal'i isteyen.

526. Bu ḳıṣṣayı cān u dille diñle
Ney-veş bu hevāda çoḳca iñle

527. Her dilde ider bu ‘aşḳ menzil
Ṣarf itme yerine ḫayli müşkil

528. Aç dīdeni ey dil-i nizārım
Ey āhū-yı şīr-i ner-şikārım

529. ‘Aşḳ ile bulur ḫalāṣ herkes
Ġayrıyı bıraḳ bu yolda söz kes

530. Çün bunda temām idüp kelāmı
‘Aşḳıyye diyü virildi nāmı

531. Gelmezdi bu ḥāl gerçi ḳāle
Var bende cevāb bu su’āle

532. Bir ḫayr du‘ā ġaraż bu sözden
Diḳḳatle baḳan şerīf gözden

533. İm‘ān gerek bu sözde ġāyet
Tā sürçmeye pāy-ı esb-i fikret

534. Çün irdi ḫitāma ḳāl ü ḳīlim
‘Aşḳ idi yine buña delīlim

535. İtdikde ḫitāmı Ḥaḳ müyesser
Minnet be-Ḫudāyı ḳıldım ezber

536. Hem ravża-i pāke ḳıldım ihdā
Ṣad gūne ṣalāvāt bī-muḥābā

526. Bu hikâyeyi canla başla dinleyerek ney gibi bu istekle çokça inle.

527. Bu aşk her gönülde yol alır. Aşkı boşa harcamamak hayli müşkildir.

528. Ey nahif gönlüm! Ey erkek aslan avlayan ahum! Aç gözünü!

529. Herkes aşkla kurtuluşa erer. Bu yolda başka şeyleri bırak sözü kes!

530. Çünkü burada sözü tamamlayıp adını "Aşkıyye" diye verdik.

531. Gerçi hal söze gelmezdi ama bende bu soruya cevap var.

532. Bu sözden maksadımız dikkatle bakan şerefli gözlerden hayır bir duadır.

533. Fikir atının ayağının sürçmemesi için bu sözde çok bilgili ve dikkatli olmak gerekiyor.

534. Artık sözlerim sona erdi. Buna delilim yine aşktı.

535. Allah tamamlamayı nasip ettiğinden Allah'a minnetti hiç unutmadım.

536. Temiz bahçeye hediye ettim. Korkusuzca yüz çeşit salavat getirdim.

537. Ṣākir didi tārīḫini āhım
‘Aṣḳ āgeh-i Ḥaḳ derūn-ı ṣāhım

537. Şakir: "Hakk'ın aşkını bilen şah bir gönülüm. Tarihi ahımdır." dedi.

6. SONUÇ

"Aşkıyye" Şakir mahlaslı bir şair tarafından yazılmıştır. İncelediğimiz nüshanın yazılış tarihi 1210’dur. 577 beyitten oluşan tasavvufi bir mesnevîdir. Mesnevîde aşkın insan gönlündeki seyri anlatılmıştır.

7. KAYNAKÇA

AKSOY, Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, I-II, İstanbul 1991.

DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Ankara 1983.

İPEKTEN, Haluk, Aruz Ölçüsü, Erzurum 1989.

İZ, Mahir, Tasavvuf, İstanbul 1990.

ŞAKİR, Aşkıyye, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi Böl., nr.3801.

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ, Edebiyat Lügati, Hazı. Kemal Edip Kürkçüoğlu, İstanbul 1973.

ULUDAĞ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İstanbul 1991.

8. ÖZGEÇMİŞ

1974'de Konya'da doğdum. 1998 yılında M.Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdim. Öğretmenlik yapıyorum.

مثنوی عشقیه

حمد الله ابدع الخلایق | سبحان من اخلص العلایق
خلق ایلدی کله کائناتی | آبا و بنات و امهاتی
نوری که اولوب جمله‌نه سابق | ضد ایلدی لیل ایله نهاری
خلق ایلدی اول که بر نور | اول نور ایله عالم اولدی معمور
اول نوره دیدیلر عقل اول | پیغمبر پاک ایله مؤول
یعنی که او نور فخر عالم | خلق اولدی مکونات اندن اقدم
عشق اولدی اودم میانه‌ده هم | اول نور ایله اولدی هم معاشر
عشق ایله ایدوب او نوره رغبت | عشقه دخی عشق ویردی حالت
کل فیله تسلسله سؤالی | کر اکلمدکسه بو مقالی
عشق اولدی بو جمله‌یه مبادی | هم عشق ایله بیل بنه معادی

عشق

عشق ایله محمد اولدی آدم | عشق ایله طورور بنای عالم
عشق ایله نجاته ایردی چون نوح | عشق ایله اولور تعلق روح
عشق ایله خطاب فخر عالم | اولدی نجه سر غیبه محرم
عشق ایله ایدوب عروج افلاک | اول صدر نشین بزم لولاک
اول قدر اولدی شیدر منزل | عقل ایرمز ایکنجی سینه ای دل
یارب علیه صل وارحم | والصحب وآله المفخم
اول خالق نور بو عشق و افلاک | ویمی صانع انس و جن و املاک
بن بنده‌که قیل قربی رحمت | تا اولیه یا عالی علت
عشقکله قیل اول فقیری پرنور | دیدار و وصالک ایله مسرور
شاه رسل عشقی شوقی یا رب | قیل شوق رضاکی بنده مطلب
اول شاه رسلکی ذات پاکی | اولدی آدم قدیمی خاکی
هر کیم که اوله او شاهه بنده | اولمز دلی آتش محنده
بلمز میسین اول رفیق صدیق | اول راهبر طریق تحقیق
اول شاهه چون اولدی عبد کمتر | یک پایه‌ده اولدی عرشه همسر

25

کوش ایتدک ایدی که ذات فاروق اولدی بو سببله نور مخلوق
عشقیله ایدنجه خدمت عثمان منزلکهی اولدی قرب رحمان
هم عشق ایله بولدی شیر مردان بو دلدل روحه صحن میدان
یارب بنی عشقنه انیس ایت دار نعمکده هم جلیس ایت
بر شبکه ایدردی دل تأمل صحرای فناده ماتم کل
بر آتش الوب درونی اول دم کلدی دله ماجرای اقدم
صحرای فنایه کلمدن دل بر حال ایدوب اول اراده منزل
اول حاله کیمی دیدی محبت کیمی دیدی اسمنه مودت
دیرلر اکا بعضیلر هوادر انسان بو درده مبتلادر
عشقیله نیجه بولدی نامی لطف ایله اوزاتمه بو کلامی
عشقک کوزی دوش اولوب جماله اولمشدی ازل او ماهه هاله
اسم اولدی جمال اکا ولی نور اما که خیاله کلمدن دور
عشاقی ایدن اودر مشوش ویرمکده درونه دورلو آتش
چون منزلی کلدی بو فنایه اووی دیو دوشدی بو فضایه

مسرور

مسرور اولوب اقربا و خویشی کیمی دیدی ار کیمیسی دیشی
اول ایسه اکوب جمال یاری فریاد ایله ایلر ایدی زاری
بند اولدی قماط اضطرابه قالمادی توانی پیچ و تابه
اطراف ایسه ایلمکده خنده مادر دخی اشته بو سخنده
ندر بو آه و زارک عاشق ناشاده بکزرسین
بنم شیرین لبم سن طوغمدن فرهاده بکزرسین
ازلدن جام دردین جرعه سین نوش ایلدک بیلدم
هوای عشقله شاکر کبی بر باده بکزرسین
بیلمز دخی اول بو قال و قیلی یاد ایتدی جمال بی مثیلی
معشوقنی اولدی جستجوده عشق اولدی جمالی آرزوده
هر قنده کوره جمال ظلک فرق ایلمدن حرام و حلک
نیجه دم اولور او ظلی طالب که وصل و کهی نکاهی راغب
مادرده کورنجه ثدیی اول ظن ایتدی بودر جمال اکمل
جوش ایلیوب عشق قیلدی ناله مادر ایله دایه کلدی قاله

سویله جانم پاره سی بو آه و افغانك ندر

حسرت ایله آرزوی کوشهٔ جانك ندر

کرم و سرد روزکاری طاتمدك شاکر کبی

سویله دردك وار ایسه لطف ایله درمانك ندر

عرفان ایله بیلدیلر نظردن پستانی دیلر بو ما حضردن

اغوشه الوب او ماهی مادر صوندی ممه سین مثال دلبر

کوردیکه یاتور یاننده محبوب ظن ایتدی بودر جهانده مطلوب

بوس ایتدی همان بلا تردد کلدی دل و جاننه تجدد

بر بوسه یه ایتمیوب قناعت صور مقلغه قیلدی خرص و رغبت

دیدیکه ازلدن اشنالق وار بینهماده دلربالق

بیلدمکه سنی جمال سین سن محبوبهٔ بی مثال سین سن

بردن نه ایدی بو افتراقك کسدك دلك آه و تاب و طاقك

فهم ایلدی ندی بیلدی حالك بکزتدی نتیجهٔ مآلك

بال چالدی دهانه بی محابا الداتدی او بی مجالی رعنا

کسدی

کسدی سسك عشق اولدی مدهوش قیلدی او هوالری فراموش

اورتدی کوزینی چو خواب غفلت سوت دوکمکه بولدی غیری رخصت

کهواره یه قویدی دایهٔ ناز

بو شرقی یه ایتدی بویله آغاز

اویی اویی ایلمه آه و فغان صکره دو یار حالیمزی ال یمان

راحت ایدوب کس سسنی بر زمان ننی آغام ننی پاشام ننی

شمدی سنی بر سوه لم ایتمه زار صکره سکا یاد اولور البته یار

بر ایکی کون اویی بویی ایت قرار ننی آغام ننی پاشام ننی

وقت اوله کیم اونوده سین مادرك آتش عشق ایله یانوب هر یرك

نیجه جفالر ایده جك دلبرك ننی آغام ننی پاشام ننی

ءء دیبوب اویو دیغك ایله یاد حسن جماله اولیجق بر مراد

شاکر بیچاره یی ده ایله شاد

ننی آغام ننی پاشام ننی

خواب ایچره دویوب جمال آدك اچدی کوزینی بیلوب مرادك

باشلدی ینه انین و آهه پیوسته اولوب صداسی ماهه
که ثدی ایله ویردی دایه غفلت که صاللمق ایله کلدی حیرت
که آغوجق ایله ویردی آغو الداتدی انی مثال آهو
که بونجق ایله ویروب تغافل دیدیلر او ماهه اغلمه کل
برنیجه زمان بو حال کچدی غیری آقی قاره دنده سجدی
اکلادی دکل حبیبی پستان دوشدی دلنه هوای بوستان
اول شوخه چو جای اولدی مکتب هر کس ایدر اولدی عرض مطلب
هر قنده کوررسه وجه خوبی میلر ایدی اودم قلوبی
کیردی آرایه اودمده ایلیس اغوا ایله ویردی دورلو تلبیس
بر شوخی صانوب جمال او بیهوش اولدی اکا جان و دلله مدهوش
نفسک ایدی چون معینی شیطان بولدی بو هوا آنکله میدان
جانان ایسه ایتمده مستغنا بیک ناز و ادا هزار تیبا
صاردقجه میانک اللر آنک غم بوکدی بونک دخی میانک
سویلردی بو قطعه ایله حالک دشلندیکنی کورنجه خالک

برکره

برکره او پیدم او مهک زلفی تلندن
کام المق اولوردی او زمان اینجه بلندن
ال دشلدیکی سیب زنخدان دکلمی
بن قائلم ای روح روان بوسه الندن
کوش ایتدی بو حالی خواجه پاک اول صاحب عقل و رشد و ادراک
دیدی کل او غول بو حالی ترک ایت راه حقه طوغری یول ایله کیت
بو طرزه محبته نهایت البته اولور بکم قباحت
شیطان ایشیدر بو حق دکلدر انسان بوکا احق دکلدر
صقله نظرک او شوخه باقمه بیهوده وجودی ناره یاقمه
کل کج بو هوادن ایت فراغت اوقاتنی ایلمه اضاعت
افعال قبیحه سینی یاد ایت کوکلنده عداوتک زیاد ایت
دیر سنکه مقنطره دکلمی راه حقه بوده ره دکلمی
سن دیدیکنه مجاز دیرلر عالمده انی پک آز دیرلر
اول عشقده میان و قاش و کوز یوق ما بینده قال و قیل و سوز یوق

2b

نسکا نه سکا سوزم نوالحق | ای مدعی وکذوب واحمق
دیرسه سکا سوزیکی اجانم | غایتله سوزمیتین وصالم
استرسن اگر وصالم انجق | آت کندینی شمدینی ناره مطلق
باالله وجود شویله طورسون | اتوابنی آتمدن صوغورسون
دکله سوزومی بو ایش دکلدر | راه حقه بوکر ایش دکلدر
چون بو سوزی خواجه قلدی اتمام | اول مجلس بنده بولدی انجام
عشقلی اودم عقلی کلدی باشه | کسدی نظرك اول نار آتشه
اماکه بنه جمالی استر | طورمز نورکی وصالی استر
میل ایلدی بر کون اول جکرخون | عزم ره دشت مثل مجنون
عقلنه کلوب هوای کلزار | آچلمش ایدی چمنده ازهار
برباغ وار ایدی اول فضاده | اول سمته چکوب انی اراده
اماکه نه باغ باغ جنت | قدسیلر ایدر او باغه خدمت
هر بر کلی تحفه تجلی | سنبللری زلف خوب لیلی
شبوبری فیض قدسه مشرب | ایتمکده هزار عرض مطلب

هر لاله

3a

هر لاله اچار درونه داغی | المز نظرینه چار باغی
بوینی نیجه اکمسون بنفسج | غنچه سمن اولدی چون کله کج
زرین ویرر درونه ذوقی | افتاده یه اچدی باب شوقی
فوللرکه اولدن معبرا | ایتمزمی مشام جانی احیا
نرکسلری عین افتاولمش | چرخ فلك اول محلده صولمش
بشغوله باغه دست وسنا | برقصر فلك نظیر بنیاد
برکاخ بو کیم ارمدن اعلا | برنقشی دکر جهانه حقا
رسمنك اله مز خیاله فکرت | هر طرح نوی جنانه نسبت
هر کوشه ده سلسبیل جاری | تحتنده ن اقار صفا بحاری
پیشنده کی حوض صاف صورمه | عقلنله شنا وار اولمه یوزمه
اژدرلر اغزنده اب حیوان | صاچان جانه ویرر هزار درمان
فوارهلری اتار سمایه | اب دل و دیده سیسه مایه
ماهیلری ماهه اولدی تمثال | شاهد بو خیاله عقل فعال
اول باغ ایدی چون مقام خوبان | اول کون دخی انده ایدی یاران

ایلرلر ایدی او قصره رغبت جمعیت ایدوب اولوردی صحبت
کیمی بک ایدی که ناز پرور کیمسی موالی زاده دلبر
کتاب کیمی کیمی عوامی مجموعیسی عالمک بنامی
بر صحبت اولوردی اول اراده ما بینده قالمیوب اراده
سوزلرکه اولوردی قاش و کوزله اغیار کلورمی بکجه کوزله
اول مجلس انسه یاده یریوق هیچ کیمسه دن انده بر حذر یوق
نیلر ایکلردی کوشه کوشه بزم اهلی کلوردی صد خروشه
اهل دلی پر شرار ایدردی کندی کبی شرحه دار ایدردی
نیدن بیلنوردی نیدیکی بو عشق ایله تهی درونی مملو
هیچ صورمه کمانک آه و زارک برباد ایدر عالمک وقارک
اول مجلسه اول دخی کرشمش فهم ایلدم اصلنی کرشمش
طنبوره بریسی کوشمالی ویردیکه دویورمه خلقه حالی
تل قردیغنک غمینی چکمم بو کزلیجه سردن ال قپارنم
بر کریه قوپاردی موسفاری فاش ایتدی نهان عشق زاری

مجلسده

مجلسده بری دیدی چیغرتمه کل پرده عاری بویله یرتمه
مطرب ایشدوب بو کفت و کوی قالدردی اصول ایله سبوی
ساقی یه ایدوب اشارت اولدم کیم ویره می دوساله حرم
بر ساقی که ساق سیمی صافی لعل لبی درد عشقه شافی
دستندکی دستی عشق مملو بللور قدحله شوقه یاهو
پیمانه سی الده صاف و رعنا پیمانی درستمی بلمم اما
بکزردی او قامت صراحی بستان املده سروی شاخی
میدن سوزیجک کوزک او مهوش عشاقه دوشردی دورلو آتش
ناز ایله چکرسه کرایاغی ایلردی بوغازده چابوچاغی
جان ایدی او مجلسک کبابی حوضک دخی خون ایدی حبابی
القصه بو مجلس منور اولمقده جهانه فیض کستر
اطراف قصرده نیجه نخجیر اول باغه ایدردی عز و توقیر
تیهولری وار تذروه مفتون آهولری شیر نره مجنون
خرکوش ایشدوب اوزون قولاقدن ناظر ایدی مجلسه اراقدن

فریادی براقدی انده بلبل وار انده همان صدای غلغل

تیغ غم ایله قناتدی حیفا مرغ دلی خیلی دم قناریا

چون عشق ایدردی بویله سیران بر کوشه ده زار زار و کریان

جان اتدی او بزمه قیلدی رغبت اطرافنی الدی جیش حیرت

کوردی بو قدر جمال تابان کلدی وله اولدم اولدی حیران

بلمزکه اصل جمال قنده ظل قنده عجب کمال قنده

جان ایله اولوب او بزمه مائل بر نیم نکاهه اولدی قاتل

اما که داغلدی عقل و تمییز الدی انی بزم فتنه انکیز

غیری اونودوب هوای باغی لاشی کبیدر جهان فراغی

عشقک ینه اتشی طوتوشدی زنبور بلا باشینه اوشدی

که رخصت ارار دی آه و واهه که حیرت ایله باقردی راهه

ضبط ایده مز اولدی غیری کندین سیل غم عشق باصدی بندین

یاندقجه قرار و صبری ناچار شول کار نهفتی قیلدی اظهار

اغازه ایدوب صبادن اولدم بو شرفیدن اولدی کوکلی حرم

کتمش

کتمش عقلم سردن اما بیلمزم کیمدر الان

عشقله یاندم مدد سودا ایله اولدم امان

کچدی دور قیس اولدم شمدی مجنون زمان

کندی کندم ضایع ایتدم بن بو یولده ناکهان

نار سینه اتش دوزخدن ایتمش اقتباس

سیل اشک نیل کونی ایتمه دریایه قیاس

شعله اهم ایسه اولمقده کردونه مماس

کندی کندم ضایع ایتدم بن بو یولده ناکهان

قنده در صبر و تحمل قنده در تاب و توان

اشهب اندیشمه دار اولدی صحرای جهان

مبتلاک بلمم ندندر دلدکی آه و فغان

کندی کندم ضایع ایتدم بن بو یولده ناکهان

شاکر اسا وادی هجرانه دوشدنمی کوکل

راه غمده بحر بی پایانه دوشدنمی کوکل

8a

7b

دردِ دیرلر بوڭا بر دردِ زمانه دوشدیمی کوکل
کندی کندم ضایع ایتدم بن بو یولده ناکهان

خوبان ایشدوب بو نو صدایی — بو واهِ وانینِ دلربایی
دیدیلر عجب نه اهدر بو — عشق ایدیکینه کواه در بو
ایا که نه کونه مبتلادر — زیرا که صداسی جانفزادر
چاره عجب کیمک اسیری — میدانِ تحمّلک دلیری
بو باغه عجب نه کونه کلدی — عقلی براغوب جنونه کلدی
جانانمی آرار بو یولده حیران — جانانه می غائب ایتدی بوجان
دعوت ایده لم بو باغ جانانه — مرهم اوره لم او داغ جانانه
اما که نه سمتده در بیلندک — چشمندکی سیلیده سیلندک
الطافه نکاه ایدنجه خوبان — کوردیلر اوبیجالی نالان
ساز دلی اویندوروب زبانه — عشق نشئی اورمده زبانه
اوشه ایدلر زاری — معلوم دکل نه ده قراری
[illegible] — تا ایده جناب عشقه اجلال

واردی اوپریزاد پیشکاهه — صوردی سببک بوواه وواهه
دیدی ندر اسم ورسمک ای ذات — بیهوده نچون بوندا اوقات
خوبان سنی بو باغده کوزلر — تشریفنی جان ودل الله اوزلر
حقنده امر وار ایتا طاعت — احضار ینه کلدم ایله خدمت
خوف ایتمه ضرر یوقدر مطلق — برجان ایله قورتولورسون محقق
خوفم بوکه آیلسن تعنّد — جمعیّته وارمغه تمرّد
چکمز او محلده آه و ناله — تیغ نکهی ایدر حواله
صد شرحه اولور وجود زارک — قالمز ابدالآباد قرارک
پیچیده ایدر مثال همزه — قدامالک سهام غمزه
خشم ایلمدن کمان ابرو — کل کل کیده لم که یول بودر بو
اول بزمکه جهان مشتاق — جا المقسزین اوینار انده عشاق
کوش ایلدیکک بو سوز دلِ هب — عشاق نوامی اوجه منصب
رقاص او بزمکاهه جاندر — دل کشورینه حکم رواندر
خون شهداکه جوی دلجو — هر دم اوپرک ترابی کلرو

اشك اولدی اوبزمه باده ناب آتشده جگر کباب نایاب

دلبرلرینك جمالی ممتاز هر برلری ملك حسنه سرباز

رغبتلری وار فتادکانه اقرانلری کلمش جهانه

رخساره لری قمردن انور وجهنده کمال کوندن اظهر

بونلر شه حسن ایکن جهانده فرمان فرما ایکن روانده

بر برلرینه مثال بنده جان و دل ایله اولور فکنده

بنلك اوبزمدن اولدی مردود برلکده نه وارسه انده موجود

حیرتده قالور کورن اوبزمی ایلردی دوامه عزم و جزمی

هر کیم کوره بونلرك جمالك فهم ایلر اودم حقك کمالك

کوش ایلدی عشق چون جمالی ترك ایلدی غیری قیل و قالی

قیلدی بو مخمسی اودم یاد نام شرف جماله انشاد

کوکلده بزم یاره وارمغه تاب و توان لازم

فضای سینه ده داغ المدن امتحان لازم

هله سیماب ایکن سیم اولمغه حیلی زمان لازم

اوسروه پای بوسه دیده ده اشك روان لازم

خلاصه عرضه کاهه سوز بیلور بر بی زبان لازم

فراموش ایله هب بیلدکلرك علم و عملدن کچ

مقاصدده تصوردن مبادی املدن کچ

یاپش برهان عشقه هر مطالبده جدلدن کچ

کشاد ایت تیر عرفانی هوالندر بدلدن کچ

خلاصه عرضه کاهه سوز بیلور بر بی زبان لازم

وجود ایله وارلمز بارکاه شوق عالیدر

اوبزمه اهل وحدت بابرات شاه والیدر

سوز اولمز خامشیت انلرك جمله کمالیدر

مقاله کلمدن صحن فنانك حالی حالیدر

خلاصه عرضه کاهه سوز بیلور بر بی زبان لازم

بو باغ الفتی باد خزان ایلرمی پژمرده

کل صد برکی اولمز روزکار غمله افسرده

اشك اولدی اوبزمه باده ناب آتشده جگر کباب نایاب

دلبرلرینك جمالی ممتاز هر برلری ملك حسنه سرباز

رغبتلری وار فتادکانه اقرانلری کلمش جهانه

رخساره لری قمردن انور وجهنده کمال کوندن اظهر

بیلن بیلمزلنور فهم ایتمین انساندن صورمه

دل آکاهه شاکر کیف وکم جاندن صورمه

خلاصه عرضه کاهه سوز بیلور بربی زبان لازم

عشق بو سوزی دیدی کیردی راهه کویا که ایره جمال ماهه

بر نشئه جك اولدی انده حاصل تعبیری دکل دل ایله قابل

دوشدی اوکیه بریدی خوشکو عشق ایلدی عقله بونده یاهو

صد شوق وطربله اولدی سالك صان اولدی اودم وصاله مالك

باغك قپوسی کورندیکی دم دیدی اوبریدی مژده برهم

عشقه دیدی کوردك اشته بابی غیری کوزك آج براق بو خوابی

بن

اوسروه پای بوسه دیده ده اشك روان لازم

خلاصه عرضه کاهه سوز بیلور بربی زبان لازم

فراموش ایله هب بیلدکلرك علم وعملدن کچ

مقاصدده تصوردن مبادی املدن کچ

دوشمشدی اوچاهه نیجه عاقل هر دورلو قضا اوچاهه نازل

کیرمشدی اوچاهه نیجه یوسف هیچه کچر انده چوق تأسف

باریك ایدی عین زلف خوبان تاریك مثال لیل هجران

چاه زنخه اولوردی همسر بولسیدی صوینده رونق وفر

اندیشه نهایتنده قاصر وهم اولمز ایدی اویرده حاضر

بنر املك بر عینیدر بو غورك آرامه اولور یرك صو

آکاه ایدی بونی رهبر اما نسیان قومدی که ایده انها

بیچاره بو شوق ایله کیدرکن اوغرادی یولی اوچاهه بردن

باصدقده خبر سز اول کیاهه واردی دونه رك ورای چاهه

جبریل لطف ودم ایرشدی زیرا بو ایش فنا ایشدی
واردی بن چاهه کیتدی بیهوش صورمه سبب خلاصی خاموش
کندین بیله مز جواب ویرسون عقلک یری یوق که چاهه کیرسون
برنجه زمان یاتنجه ناچار کویاکه اویوردی اولدی بیدار
بیکانه واشناده سس یوق ذی روح یوق انده بر نفس یوق
اول حالنه اغلمقده انده یوق ایدی امیدی غیری جانده
چون واردی یرید قصره اول دم ویردی خبری او خیر مقدم
مجلسلری قیلدیلر مهیا تکرار ایدوب او بزمی احیا
کوزلر ره انتظاری کوزلر عشق اوستنه اولدی جمله سوزلر
ایانه زمان کلور او مشتاق اول بی دل و سرفراز عشاق
چوق بکلدیلر او بینوایی سر دفتر اهل دل کدایی
اصلاته کلور کیدر بولندی شمس امل اول محل دولندی
دیدی بری ایچلرنده ناکاه قورقم بوکه چاهه دوشدی ایواه
صوردیلر اودم بریده بردن چاهک خبرک نه ویرمدک سن

بیلمزمیسین

بیلمزمیسین اول محلی یاهو بیکانه ایچون قازلدیغک بو
تنبیه نیچون ایتمدک او چاهی دوشدی ایسه بوینونه کناهی
عقلی باشینه کلوب بریدک اول راهرو ره سعیدک
غفلت ایدوب ایتمدمدی اکاه دوشمشدر او یولده واه ایواه
بر چاره می وار بونی خلاصه بن قورتاره مم بودر خلاصه
سز هر بریکز شه جهاندر یرلیغ شریفکز رواندر
تدبیر ایدیکز نه ایسه چاره بلکه چیقاررسکز کناره
قالدیسه اکر تننده ذره بادی سکز اشته سز بو
خوبان آراسینه کیردی غوغا هر بری ایدوب طرفله دعوی
اولدی هله چوق سبب نزاعی عشقه برینک یوق انتفاعی
قالقدی بریسی ایاغه اول دم غیرت دمیدر محل ماتم
عنفیله عتاب ایدوب او سرباز اولدق هپمز بو ایشده انباز
اوغراتدیکز اول غریبی درده قالمز او فقیرک آهی یرده
سوزده کچنور سکز که شاهز بز اوج حسنده شمس و ماهز

11b

11a

شمدی بو بلایه دوشدی ناچار تخلیصنه باری فکر ایدک کار
اظهار ایدوب هر بریسی فطرت دیدی بری اولدی کتدی نکبت
اندیشه یه غیری هیچ محل یوق صاغلقدن اکا بلی امل یوق
هم اولملی می اولنله اول آن بزدن اوله مز اودرده درمان
هر بری ایدوب بو قولی تصدیق بی رحم سوزی اولندی تحقیق
بو شرط سلامه سوزدن اغراض ظاهرده ایدوب ولیک اغماض
تنهایه واروب تفکر ایتدی حالات غمی تذکر ایتدی
ایا نه اوله خلاصه چاره صاغ ایسه اکر اوبختی قاره
واردی سر چاهه فکره طالدی اندیشه سنی ورایه صالدی
فکری دیدی کیم نه اضطرابک صال قعرینه زلف پیچ و تابک
شهلر بو کمنده رشک آور بر تارینه باغلنور نیجه سر
سن مالک ایکن ندر بو تشویش بیهوده یره کل اولمه دلریش
کوکدن انی صار قیدر سن ای ماه ماهی زمین اولوردی کمراه
زلفک اوزادوب اوپر مروت واردی بن چاهه فی الحقیقت

عشق

عشق ایسه ایدردی زار و فریاد کیمدن اوله یا الهی امداد
سندن سکا درینه نیازم غیرک بکا یاردیمی نه لازم
سندندر امید دلفکارم لطف و کرمه در اعتذارم
قورتار بنی بو چه املدن قولدن نه اولور نه کلور الدن
ایلردی بو کونه عرضحالی حق ایتدی اجابت سؤالی
ناکاه کورندی زلف محبوب اول سلسله لطیف و مرغوب
چون کوردی زلفده پیچ و تابی ایلک وهله ده آرتدی اضطرابی
کویا که بر اژدر سیهتاب تا کیم بن چاهی ایده زهراب
یا خود که بو مشهد شهیدان نور سیه اولمده نمایان
نور ایله طولنجه چاه ظلمت کلدی ینه دهشت اوزره دهشت
دقتله باقنجه بیلدی غورک بر تار بو کیم چکردی جورک
دیوانه لرک بودر انیسی مجرم اولان اهل دل جلیسی
الدی اله تار زلفی اول آن چاه آغزینه کلدی آغزینه جان
پاینه دوشوب اوشوخ جانک دوکدی یره اشک چشمی قانک

سن خضر فنا دکان رهسین ظلمتکده غمومه مهسین
سن قیلمه سن ایدی کر عنایت ایا نیجه اولوردی بو فلاکت
اسمک ندر ای شه جهانم روحانیلکنده وار کمانم
نیم خنده اولوب او ماه رعنا شکر صچارق دیدیکه لالا
بن ملکت حسنه پادشاهم دنیایه روان نیم نکاهم
بر غمزه ایله اولور سرافراز چشم دل آهوان ممتاز
تیر نکهمله اولدی مغلوب چوق قاشی کمان خوب و محبوب
لعل لبم ایده لی ظهوری کوهرلره بولدی چوق قصوری
بر حقه ده کوردی بونجه لالا غیری صدف ایتمز اولدی دعوی
سیمین بدنم کورنجه احسن کالاسنی خاکه صوقدی معدن
جسمم که زمین دلده جاندر عشاقه عنایتم رواندر
اسممده بنم محمد اما شهرت دکل انک ایله پیدا
دنیایه کلنجه مادر و اب مونس دیو قیلدیلر ملقب
بن مونس جانم اول زماندن غیری کسل آه ایله فغاندن

اماکه

اماکه ندر سننده اسمک زیرا که ینار همیشه جسمک
آه ایلدی عشق دیدی عشقم اطفال جهان الینده مشقم
قنده بولنورسم اولی خوش اما اولور آخری قتی بوش
غم ایله جهانه کلمشم بن یوق کورمه یکم غم ایچره برفن
بر در بکا داغ و باغ و صحرا آلام بنی ایلمکده مأوی
مجنون ایله چوق زمان کزدک لیلایی درون دلده سزدک
فرهاد ایله یتشه زنلک ایتدک شیرین دیو تلخ کام کیتدک
محموده دخی وار انتسابم اماکه ایاز آلدی تابم
وامقله ایلدردک عرض الفت عذرایی بولنجه چکدی زحمت
بن خسروه ایتمشیدم انها ترک سر ایدنجه ایله دعوی
اما نه سببله ای مه نور قیلدک بنی بو شرفله مسرور
اول غم چهدن ایتدک آزاد هم وصل جمالک ایله دلشاد
لطف و کرمکله ویر جوابی تا دفع ایده جان و دل حجابی
لطف ایله اولوب ینه شکرخند دیدی به جانم حجاب تا چند

کوش ایتمشدک سنک صدانی عاشق ایدیکنه مدعانی
بز یوللهمش ایدک اول بریدی دعوت ایده تا که سن سعیدی
افتاده لکینی قیلدم اذعان الطاف حق ایتدی درده درمان
بر بریمزه اولوب قفادار دفع اوله اراده یار و اغیار
پیمان صحیحده هیچ دک اولمز جان ویرمک اولورده دونمک اولمز
قیلدیلر او پیرده قول شرعی تا حشره دک اوله بویله مرعی
ال اله ویروب او ایکی سرباز اند ایچدیلر اوله وعده انجاز
سر ویرمیجک بو یولده یا جان خلف ایتمیه لر بو عهده بر آن
عزم ایتدیلر اول محلده باغه مرهم قودیلر درونی داغه
چون سرو خرام او ایکی فتان کیردی در باغه شاد و خندان
مونس دیدی ای انیس جانم وی همدم و راحت روانم
کل غیری توکندی خوف و خشیت کچدک بو یولی شکر سلامت
کل باغ نعیمه غیری ذوقه مهرولر ایله صفا و شوقه
اما بو دراشته ساکه تنبیه قلبک ایده سین بو کونه تنقیه

مجلسده

مجلسده واروب شاشرمه کندین مور اور اولور او دمده قندک
اطراف ایدرسه کفت و کولر الدانمه که کولمسون عدولر
خوبان حسد ایدرلر البت ال سوزینه اویمه ایتمه رغبت
سعی ایتملری بلی محقق تبعیده سنی بنمله مطلق
میزان عقل له ایله تحقیق صکره او کلامی ایله تصدیق
کر صورت حق اوله منافق صور بندن انی اوتانمه عاشق
بی وقت و محل بر ایش ایدرسین صکره بن چاهه دک کیدرسین
عشق آچدی دهانی دیدی ای ماه سنسین سبب وجود بالله
سندن بر ایش ایتمیم خبرسز خوش شوق ویره خدا کدرسز
سنده عمل ایت بو سوزله جانا بندنده قصور اولورسه فرضا
ارتق سوزی کس که دم بزمدر دورانی قایرمه جم بزمدر
سن قصری نعیمه قیل توجه رشک ایده بزه بو کرسی نه
بو عهدی ایدوب نتیجه محکم عزم ره قصر قیلدیلر هم
عشقک یوره کنده تاب آتش اولمقده علو علو سهاوش

مونس ایله صحبت ایده ایده سویلر ایدی بو مسدسیده

مهه نازایلر ایسم شمدی بودملرده سزا

آفتاب کرم یارکبی وار همسا

تیغ سرتیز ایله مریخک اولوب عمری هبا

بر نکاهمله زحل ایلدی ترک دعوا

شرف زهره میدر قوندی سره بال هما

هله بر وفق امل سایه فکن اولدی صفا

بویله ایام ایدر عاشقلرک عمرک مزداد

مشتری اولدیغی کالایی اله دست مراد

اوله دکانچه غم رایج شادیله کساد

لطف حق طالع برکشته مه ایتدی امداد

شرف زهره میدر قوندی سره بال هما

هله بر وفق امل سایه فکن اولدی صفا

یازدی سرلوحه شادی یه دبیر افلاک

رشک ایدر طالع مسعودیمه شمدی املاک

یار و اغیاردن اولمز دل اندیشه مه باک

حسرتمله دل آلامک اولوب مرکزی خاک

شرف زهره میدر قوندی سره بال هما

هله بر وفق امل سایه فکن اولدی صفا

ینه کون طوغدی سکا عاشق غمخوار و دژم

آلدی خون شفق هجری شهنشاه کرم

صبح اندیشه ده مهمان اوله مز اولدی بو غم

مرغ طبع ایلدی بو مطلع ایله دورلو نغم

شرف زهره میدر قوندی سره بال هما

هله بر وفق امل سایه فکن اولدی صفا

شاکر انخل امل میوه سین ایتدی اظهار

کاسه بزم محبت دخی اولدی سرشار

شاه اقبال قوروب چترینی ایتدکده قرار

مشعل همت ایله لیل هموم اولدی نهار

شرف زهره میدر قوندی سره بال هما

هله بر وفق امل سایه فکن اولدی صفا

القصه او قصره واردی یاران عشقک شرفیله شاد و خندان

مونس دیدی ای بنم رفیقم پیمانه کش دل شفیقم

بزم اهلی سکا ایدرلر اکرام منت بیلوب اولمه سوزلره رام

طتلی سوز ایله سنی قپارلر صکره سنی آتشه یقارلر

ابرو ونکه کرشمه سینه الدانمه یقار او سینه سینه

بو قولی ایدرکن اول ایکی جان قارشولدی عشقی جیش خوبان

شنلک اولوب اول محلده ظاهر عرض هنر اولدی انده وافر

آزمایش حسن ایدنجه خوبان تیر نکهه ویرلدی میدان

کرچه طوقنوردی عشقه کاهی پیمانه لیک ایدر پناهی

المادی هوایی سهم دلدار ابرولری تیغی بلده اوینار

تیغ ایله اقین ایدنجه آفت اقلیم دلی ایدردی غارت

عشقک

عشقک سپری کلام مونس بر کوشه ده اول کولردی کس کس

بیک دورلو بلا و محنت ایله صد کونه غم و مشقت ایله

هر حمله یی دفع ایدنجه ناچار جانندن اولوردی عشق بیزار

که مونسه ایلیوب نکاهی دقتله باقردی کاه کاهی

مونسده ایدردی اکا ایما ای عاشق دردمند و رسوا

باق بندکی حسن وانه سوزنه اطرافه نکاه و قاش و کوزنه

تکرار الوردی عشقی سودا قالمشدی اراده زار و تنها

بو حاله مناسب اهل دلدن اول معنی شناس لب هر فن

شاکرد مآثر امیدم فرزند طبیعتم فریدم

بر بیت دیمشکه انده جاری عشقک بو محلده حال زاری

سر تیز نکاه یاره یوق سوز

آه نشلیم اولدی سینه کوزکوز

میل ایتمدی عشق بو فریبه یوز ویرمدی حاصلی رقیبه

چونکه سر بزمه واردیلر هب ذوق ایتدیلر اول محلده تا شب

تا بولمیجق فراقه چاره قوی دیك فسادی تیز ناره
هر دورلو حیل که بونلر ایتدی انلر او هواده الدی کیتدی
فکر ایتدی بری دیدی اراده صرف ایتمه لی بونده چوق اراده
اما که بتمده بر سوزم وار کوش ایلسه کز ایدرسز اقرار
بز هر بریمز که دلربایز اقلیم وفاده پر جفایز
هر بریمزك بیکر فتاده واردر طولانور اول هواده
اول زمره یه قازمدقمی چاهی تا قیلمیه لر بزه نکاهی
واردر هله مونسکده وافر عاشق بولاشق نزاعه قادر
اخبار ایده لم بر ایکی سینه جمع اولمیه تا بو ایکی سینه
بر عاشقی وار یقینده بی عار سوهان طربله شهرتی وار
دعوت ایده لم انی بو جایه مست ایلیه لم الوب ارایه
اول کوریشنده یا قچارلر یا راز وصالی ده اچارلر
یا خود بولاشور کیدر بو راحت ارتق کسلور اراده الفت
انلر له کیدر اوده برابر بز بونده صفاده بز برادر

اماکه

اما که دو یارسه چه طریقك صکره قازاریز دخی عمیقك
بو قوله ایدوب عموما اقرار قیلدی بر ینی اوسویه تسیار
سوهانی مدام ارار کزردی هر سوده انك ایزك سزردی
بر کون انی کوردی بر محلده پنیال بلنده خنجر الده
عرض اهلی اولان اولور کریزان اوباش دخی همان هراسان
صد بیم ایله هم سلام ویردی اول صدد اچدی باغه کیردی
یعنی دیدی بی خبر دورورسون دوستك واروب ال ایله اوتورسون
سن بونده نه کونه ذوق ایدرسین غافل بو هواده چوق کزرسین
سوهان دیدی شمدی قنده یارم اول مونس جان و غمکسارم
بن باغ نعیمده کوش قیلدم خیلی اوراده خروش قیلدم
اما که دکل دخول قابل باقدم اوله مز مراد حاصل
حیلی دم ایدی که ترك ایتدم یار دکری طلبله کیتدم
شمدی سن اکر بیلورسن انی کوستر یرینی ده کور نهانی
بر ایش ایده یم اونا بکاره تا حشر قاله دلنده یاره

اول آل دید وکین کیم اوله سوبله   فورقه خبر ایت بو حالی بوبله
وار ایدی بیم اندوه اوباغی   چکم هله خنجر وبچاغی
بر سلّه ایله الوب بقاسین   بیلسون اوده بوبله کج اداسین
بن کبی نبرد ازماندن   خوف ایتمیوب انده ایده مسکن
اجدی دهنن بوکرم عماز   دیدی نه دورر سون ای نظر باز
استرسن او یاربی عدیلك   دوش اردیمه کیم اولم دلیلك
الحاصل اولوب اوباغه راهی   کوستردی برطریق چاهی
چون قصره واروب چقنجه سولی   کوردی که صفا دمجان وجانا
مونسده کوروب بوزولدی لقا   بیلمزلکه کلدی ای کویا
خیالی چکوب اولوب مروّت   قیلدی اوتمه هجومه جرات
چون کوردی بو حالی مونس جان   اول دمده ایدوب نکاهه فرمان
واردی نکه ایتدی مست حیرت   کیسندی اوبلا دوره لرا وغیرت
چکدی سورو بوب ایاقلرینی   ایتدی بن چاهه دك نهانی
خوبان دخی جمله اولدی مدهوش   هر بیری وله له مست وخاموش

مونس

مونس اجوب اول زمان دهانك   دیدی نه بو حیله نهانك
عشق دوشدیکی دم ورای خامه   سن باعث ایدی بکا اول گناهه
بن سنی دیدم خلاص ایدك سن   تخلیصنه چاره یه کیدك سن
سن دیمدی بکزمی اول زمانده   بوچهده یا نور ایکن فغانده
نکبت نیه لازم اولدی کندی   وردی دخی غیری صولدی کیندی
شمدی نه عجب طلب وصاله   بو غنچه وریر آل آله
اولکرك ایدی بوهوالر   بیهوده بیره اومده عالر
جمعیتکز نیه یونلدی   سوهان طریده دور پولندی
دوندی بنه عشقه روی پاکك   دیدی بنجه طبع دردناکك
بن عالمه ناز ایدرکن ای مه   اولدم ساکه هاله کبی واله
کل خشم ایله بر نکاه ایتمه   رخساردیلم سیاه ایتمه
فتان ایدم اولدم اسنه مفتون   لیلی ایدی صلیم اولدی مجنون
عاشق کشی ایدم جفا کش اولدم   بن اتش ایدم آتش اولدم
اول نخل بلند باغ جانم   شاکرد بشنور زمانم

باغ املم کلی ندیمم | بزم طربم ملی ندیمم
زینت دیمش بو قیل و قاله | حقا که سزا بو حسب حاله

عشقکله درون پاره پاره

بلمم که ندر بو درده چاره

چون عشق ایشیدوب بو حالی (اولدم) | بر آه ایله قیلدی چرخی درهم
بن سندن ایدنکز آه و فریاد | شمدی نه بو سوزلر ای پری زاد
یوخسه غرضک غریب دلمی | بن آکلمدقی غریب دلمی
سینم طونو شور چونا دلکز | تنور محن خلاصه بونن
آهم فلک اثیره ایردی | جان و دلمی مزاده ویردی
بن عاشقم عشق اولدی کارم | بر نیم نکاهه دوست و یارم
جان و دل و مامالک فداذر | جان کرچه بو یولده بر کدا در
جان ویرمکه بو حجاب قویمز | لایق دکل اول هدیه اولمز
هر چند دکل قبوله الیق | لکن ویره یم بو جانی مطلق
چوق ناز و نیاز و جلوه اولدی | چوق دوزلو کرشمه عشوه اولدی

خوبلر

20b

خوبان کورنجه بویله حالی | صبره برینده یوقی مجالی
دیرلر بری برینه به جانم | ذبح ایتسه لر افرازینه قانم
دیر بعضیسی بک کوزل کرشمه | اما بو زراعه حسنه کرشمه
اخیرنه منشور ندر خوبان | خوبان ایلر بو درده درمان
سوهلنلر امید ایدر لک اما | کلمه مسئله وی کیلدی جفا
یا شمدی ندر بو کاره چاره | یا نلق جسدنا تشبیه ناره
اخر دیدیلر که اولدم اولت | عاشق ایدی قالدیرمی میراث
بر کند ندیم وفتا ده کردن | زینتلکده قیتی زیاده کردن
برقاچلری یوب بو بزمه احضار | عهد ایلیه لم وعد لر اقرار
اقراری دونجه جند اولباش | جانیله ویرر بو یولده هم باش
دیدی بری وار نکار عاشق | اسلوب طریقه نا موافق
بر بوسه ایدنسم آکا اقرار | بو ایش باشه چقمغه امیدوار
اجلدی بریسی دخی دمانی | کیم وار دی بیم صیغ جوابی
ایتمزوکی بوسه یه قناعت | ابلودنا امر بکینه رغبت

21a

مایده اوغور اولسون اولدی بندن | تک قورتوله لم غم و محنتدن
دیر بری بزم دده نکاهی | لیک استر اوده دده کلاهی
مریبی بولوب نیجه قلاش | تا ایلیه لر بو کاره یولداش
دعوت یازوب اشلوا مثلرینه | بلم نه چقار دوستلرینه
مونس ایله عشق دوشدی حالی | بربرینه اکلدوب مقالی
چوق عسکر ایمش جواب مشکل | بابی امل اولدی شمدی تذکل
عشق دیدیکه ای بنم انیسم | هر شادی و غمده همجلیسم
اولدم عفیفی کلورلر البت | سنیر کله قیل اوده ده رغبت
تزبکا ایدکده حمله | برادایله زمرا اوده بوغمله
اولدی هدنده اولوب شر و حاصل | اولمزکا عالمین حائل
اخراق ایدرم بو قصری بر دن | چیقسون علوی سمایه بردن
سن سیر ایت ارادقده ملجامی | بزبینه قالور جهان مراکبی
دیر سن نیجه قورتولور سوانون | وار ایسه اوصانده ایشته جان
اتش کبی هیچ اترنه قابل | تا بیره بنمکه اولدی نائل

برهیون

216

۲۲

بر میوه دل رسیده مزدن | شاکر د سخن گزیده مزدن
کیم راسخ پای بند طبعم | لذت ده صاف قند طبعم
بو بحثه بو بیتی قیلمش املا | عشقک دهنندن ایتمش اجرا

کلمن کبی نار غمله سینم
بو سوز و گدازه صابکه یوم

القصه اولوب اورانی جاری | عشق اوردی او قصره بوله نار
چیقدی اوراده چون عشق پرذل | اتشله مرادی اولدی حاصل
بولدی بینه مونس وانیسک | هر درد و محنده همجلیسک
سیر ایلدیلر او حالی خندان | اتشله اولنجه قصر سوزان
خوبان ایله قصر و ساکنانی | برادایله قدیه جهانی
بزم اتش و هم شراب اتش | حوض اتش و هم حباب اتش
اب اتش و باد اتش اولدی | خاک اتش و نار سرکش اولدی
هر جلوه دلفریب اتش | هم شیوه دخی غریب اتش
اطلاد واد الرعین اتش | طوتدی فلکی بود و دسرکش

22

مونس كوریجك بو حالی رعنا | صانكه بنك اولدی جمله دنیا

مردا دا اولوب اول محل مودت | ارتدیجه دمادم اندكی محبت

اغیار سبی كیتدی اول دم | اولدی بو ایكیسی شاد و خرم

هب ناز و نیاز اولوردی سوزلر | صد عشوه ایلردی قاش و كوزلر

زلف سیه اسیر اولان دل | اولمزدی مدام پای در كل

میدان بولوب اولدیكی هوسكار | صد عرض خلوص اولوردی اظهار

دفع اولدی بو دمده خیلی ماتم | اولدق هله وقت عمده بی غم

شیمدی نكر و سن بنم سن | اولدق ایكن شكر كه بیرتن

اصلا یوغیكن اراده مانع | عشق اولمز ایدی بوكا قانع

حیرتله بقاردی سینه سینه | داغ اوستنه داغ سینه سینه

غم یوق ولی اولمزدی تسكین | بو اتشی صد بجور تمكین

كندینه دكل خلاصه مالك | قطع ایتدی بو یولده چوق مسالك

بر دمده بری مونس و فادار | ای جان جهانم عشق ناچار

ایانه بونیزده فرط حیرت | كوندن كونه دهشت اوزره دهشت

یوق بنده بكه جهانه لیكن | اولمز دلیك خلاصی ممكن

بوزا سخنده بز دلفكار | مضمون شناس بزم ولیلك

زانوزده ترتیب طبع بستم | اول واصف اهل عشق و متیم

پر مطلع پاك ایله بو حالی | قیلمش بر اداكه بو مآلی

عالمده عدوبه منت ایتم

القصه جهانه رغبت ایتم

اما نه بو دغدغه بو تشویش | كویا كه جهان غمیله دلریش

كوكلم ایلدی عشق سوز و تابی | ارتدی همان اولدم اضطرابی

غفلتله اولورمز آرا و حكدی | صن دله نغم اتش اكدی

كل اولدی همان و دمده مونس | نه قالدی جهان نه خود بو مجلس

كوز اچدی او دمده عشق الا | بو حالی كورنجه اولدی كریان

اولدمده اولوب جنونه رهرو | سار غمه اولدی عمری پیرو

داغ اولدی او سیندلك مكانی | صد ایله كشش پای جانی

صحرایه دوشوب مثال مجنون | بیغم غم ایله اولوب جكر خون

اول دملری یاد ایدردی که که حالات غموم وادی چه
جنت ایمش اول زمان سابق سعی عبث و غم منافق
ریک غم ایله درونی پرژنک جان قصدینه قیلدی غیری آهنک
ایتمز نیجه ایلسون که تأثیر هیچ آلت حرب و آتش و تیر
در خاطر ایدوب اودمده بحری دفع ایتمکه بو فغان دهری
طوتدی ره بحری واردی بحره بر اهله انده اوردی نعره
ناکه کوزینه کورندی بر نور اول نور ایله عالم اولدی معمور
کوکلی کوزی چونکه اولدی روشن سمع دل و جان طولوب صفادن
بر تازه ندا ایرشدی جانه اولدی کوکل انده خانه خانه
ای جان فروش سوق عشقم وی خون دل عروق عشقم
یاد ایله که بن جمالم ای دوست فکر ایله که بن وصالم ای دوست
ظلمله نه اکلنور کزرسین سن شیوه یی غیریده سن رسین
مستغرق اولوب او نوره نابود ترک ایلدی عشقی جمله موجود
کلمز اوته سی بونک مقاله معلوم ولیک اهل حاله

ای باده

ای باده شوق و عشقه طالب وی نور ازل جماله راغب
بو قصه یی جان و دلله دکله نی وش بو هواده چوقجه اکله
هر دلده ایدر بو عشق منزل صرف ایتمه یرینه خیلی مشکل
اچ دیده نی ای دل نزارم ای آهوی شیر نر شکارم
عشق ایله بولور خلاص هر کس غیری یی براق بو یولده سوز کس
چون بونده تمام ایدوب کلامی عشقیه دیو ویرلدی نامی
کلمزدی بو حال کرچه قاله وار بنده جواب بو سؤاله
بر خیر دعا غرض بو سوزدن دقتله باقان شریف کوزدن
امعان کرک بو سوزده غایت تا سور چمیه پای اسب فکرت
چون ایردی ختامه قال و قیلم عشق ایدی ینه بوکا دلیلم
ایتدکده ختامی حق میسر منت بخدایی قیلدم از بر
هم روضه پاکه قیلدم اهدا صد کونه صلوة بی محابا

شاکر دیدی تاریخنی اهم
عشق اکه حق درون شاهم

١٢١٠

24a
23b